

OECD-FAO Iránymutatás a felelős mezőgazdasági ellátási láncokról

OECD

Food and Agriculture
Organization of the
United Nations

OECD-FAO
Iránymutatás a
felelős
mezőgazdasági
ellátási láncokról

Jelen dokumentum és bármely abban tartalmazott térkép nem befolyásolja semmilyen terület státuszát vagy szuverenitását, a nemzetközi határok meghatározását, valamint semmilyen terület, város vagy régió nevét. Az országok és területek ebben a közös kiadványban használt nevei a FAO gyakorlatát követik.

Kérjük, erre a kiadványra a következő módon hivatkozzon:

OECD/FAO (2016), *OECD-FAO Guidance for Responsible Agricultural Supply Chains*, OECD Publishing, Paris.

<http://dx.doi.org/10.1787/9789264251052-en>

ISBN 978-92-64-25095-6 (nyomtatott változat)

ISBN 978-92-64-25105-2 (PDF változat)

FAO :

ISBN 978-92-5-109395-5 (nyomtatott és PDF változat)

Az Izraelre vonatkozó statisztikai adatokat az illetékes izraeli hatóságok szolgáltatták, és az adatok e hatóságok felelősségi körébe tartoznak. Ezen adatok OECD általi használata nem sérti a Golán-fennsík, Kelet-Jeruzsálem és a ciszjordániai izraeli települések nemzetközi jog szerinti jogállását.

Fényképek forrás helyei: Borító © pink_cotton_candy/iStock/Thinkstock.com

Az OECD kiadványok helyesbítései a következő internetes elérhetőségen találhatók meg: www.oecd.org/about/publishing/corrigenda.htm.

Copyright: © OECD, FAO 2016

Saját használatra lemásolhatja, letöltheti vagy kinyomtathatja az OECD tartalmakat, illetve az OECD kiadványok, adatbázisok és multimédiás termékek kivonatait saját dokumentumaiban, prezentációiban, blogjaiban, weboldalaiban és tananyagaiban felhasználhatja, feltéve hogy az OECD-t és a FAO-t forrásként és a szerzői jog tulajdonosaként szabályosan feltünteti. A nyilvános és kereskedelmi felhasználásra, illetve fordításra vonatkozó kérelmeket a rights@oecd.org e-mail címre kell benyújtani. A jelen anyag részeinek nyilvános és kereskedelmi felhasználás céljából történő fénymásolására vonatkozó kérelmeket közvetlenül a Szerzői Jogkezelő Központ (Copyright Clearance Center, CCC) részére az info@copyright.com e-mail címre, vagy a Centre français d'exploitation du droit de copie (CFC) részére a contact@cfcopies.com e-mail címre kell elküldeni.

Előszó

Az OECD-FAO felelős mezőgazdasági ellátási láncokról iránymutatás (az Iránymutatás) azért került kidolgozásra, hogy segítse a vállalkozásokat a mezőgazdasági ellátási lánc mentén tanúsított felelős üzleti magatartásra vonatkozó meglévő előírások betartásában. Ezen előírások között szerepelnek az OECD Multinacionális vállalatokra vonatkozó irányelvei, a mezőgazdasági és élelmiszeripari rendszerekbe történő felelős beruházásra vonatkozó elvek, valamint a nemzeti élelmezésbiztonság keretében a földművelés, a halászat és az erdőgazdálkodás felelősségteljes irányítására vonatkozó önkéntes iránymutatások. Az előírások betartása segíti a vállalkozásokat abban, hogy mérsékelni tudják az általuk kifejtett kedvezőtlen hatásokat és hozzájáruljanak a fenntartható fejlődéshez.

Az Iránymutatás a mezőgazdasági ellátási lánc mentén tevékenykedő valamennyi vállalkozást célozza, beleértve a hazai és külföldi, a magán és állami, a kicsi, a közepes és nagyméretű vállalkozásokat egyaránt. Kiterjed a mezőgazdaság beszállító (ún. upstream) és feldolgozó (ún. downstream) ágazataira, az alapanyag-szállítástól egészen a termelésig, a betakarítás utáni kezelésig, feldolgozásig, szállításig, forgalmazásig, elosztásig és kiskereskedelmi értékesítésig. A dokumentum a mezőgazdasági ellátási lánc mentén számos kockázati területtel foglalkozik: az emberi jogokkal, a munkajogokkal, az egészségvédelemmel és biztonsággal, az élelmiszerbiztonsággal és táplálkozással, a természeti erőforrásokra vonatkozó használati jogokkal és az azokhoz való hozzáféréssel, az állatjóléttel, a környezetvédelemmel és a természeti erőforrások fenntartható felhasználásával, kormányzással, valamint a technológiával és az innovációval.

Az Iránymutatás négy fejezetből áll:

- egy vállalatvezetési/vállalati RBC szakpolitikai mintából, amely felvázolja azokat az előírásokat, amelyeket a vállalkozásoknak be kell tartaniuk annak érdekében, hogy felelős mezőgazdasági ellátási láncokat építsenek ki
- egy a kockázatalapú kellő gondosságra vonatkozó keretrendszerből, amely leírja azt az öt lépést, amelyet a vállalkozásoknak követniük kell annak érdekében, hogy azonosítsák, értékeljék, mérsékeljék a tevékenységeik kedvezőtlen hatásait, és megítélik, hogy milyen módon kezelik azokat
- a vállalkozások számára felmerülő legfontosabb kockázatok, valamint az e kockázatok mérséklését szolgáló intézkedések leírásából
- az őslakos népekkel való párbeszédre vonatkozó iránymutatásból.

Jelen Iránymutatást az OECD és a FAO egy kétéves, több érdekelt fél bevonásával zajló folyamat során dolgozta ki. A dokumentumot az OECD Beruházási Bizottsága, az OECD Mezőgazdasági Bizottsága és a FAO főigazgatójának kabinetje hagyta jóvá. Az Iránymutatásra vonatkozó ajánlást az OECD Tanácsa 2016. július 13-án fogadta el. Noha jogilag nem kötelező érvényű, az Ajánlás tükrözi az OECD-tagsággal rendelkező és az OECD-tagsággal nem rendelkező csatlakozók közös álláspontját és politikai kötelezettségvállalását.

Az OECD testre szabott iránymutatást is kidolgozott annak érdekében, hogy segítse a vállalkozásokat a felelősségteljes ellátási láncok kiépítésében más ágazatokban is, nevezetesen: a konfliktus által érintett és nagy kockázatot jelentő térségekből származó extraktumok és különösen ásványok; ruházat és cipőipar; valamint pénzügy ágazatokban.

Tartalomjegyzék

Betűszavak és rövidítések	9
Előszó.....	11
A Tanács ajánlása az OECD-FAO Iránymutatásra a felelős mezőgazdasági ellátási láncokról	13
1. Bevezetés.....	15
Előzmények	15
Cél.....	15
Hatály.....	16
Célcsoport	18
Folyamat	18
Kulcsfogalmak.....	19
Felépítés.....	23
2. Vállalati RBC szakpolitikai minta a felelős mezőgazdasági ellátási láncokra	25
1. Ágazatokon átnyúló Felelős Üzleti Magatartás (RBC) előírások	25
2. Emberi jogok.....	26
3. Munkajogok	27
4. Egészségvédelem és biztonság.....	27
5. Élelmiszerbiztonság és táplálkozás	28
6. A természeti erőforrásokra vonatkozó használati jogok és hozzáférés	28
7. Állatjólét.....	28
8. Környezetvédelem és a természeti erőforrások fenntartható használata.....	28
9. Kormányzás.....	29
10. Technológia és innováció.....	29
3. Öt lépéses keretrendszer a mezőgazdasági ellátási láncokban érvényesülő kockázatalapú kellő gondossághoz	31
1. lépés A felelős ellátási láncok kiépítését célzó erős vállalatirányítási rendszerek kialakítása.....	31
2. lépés Az ellátási láncokban felmerülő kockázatok azonosítása, értékelése és prioritási sorrendjének felállítása.....	33
3. lépés Az azonosított kockázatokra válaszoló stratégia megtervezése és végrehajtása	36
4. lépés Az ellátási láncban érvényesülő kellő gondosság ellenőrzése.....	37
5. lépés Jelentéstétel az ellátási láncban érvényesülő kellő gondosságról	38
Megjegyzések	40
Hivatkozások.....	47
A. Melléklet A kockázatok mérséklését és megelőzését célzó intézkedések a mezőgazdasági ellátási láncokban	49
1. Ágazatokon átnyúló Felelős Üzleti Magatartás (RBC) előírások	49
2. Emberi jogok.....	54
3. Munkajogok	55
4. Egészségvédelem és biztonság.....	58
5. Élelmiszerbiztonság és táplálkozás	59
6. A természeti erőforrásokra vonatkozó használati jogok és hozzáférés	61
7. Állatjólét.....	63
8. Környezetvédelem és a természeti erőforrások fenntartható használata.....	65
9. Kormányzás.....	67
10. Technológia és innováció.....	69
A. Melléklet Megjegyzések	70

A. Melléklet Hivatkozások	76
B. Melléklet Párbeszéd/együtműködés az őslakos népekkel	78
Az őslakos népek meghatározása.....	78
A szabad, előzetes és tájékoztatáson alapuló beleegyezés megvalósítása	80
Reagálás a beleegyezés hiányára vagy a párbeszéd megtagadására	81
Kivonatok a meglévő eszközökből és előírásokból	81
További iránymutatások a szabad, előzetes és tájékoztatáson alapuló beleegyezésről.....	84
B. Melléklet Megjegyzések	85

Táblázatok

A.1. A hatékony panaszkezelési mechanizmusok jellemzői.....	54
---	----

Ábrák

1.1. A mezőgazdasági ellátási láncok különböző szakaszai és a részt vevő vállalkozások.....	20
1.2. Kockázatok a mezőgazdasági ellátási láncok egyes szakaszaiban	20

Háttérmagyarázatok

1.1. Az Iránymutatásban figyelembe vett kulcsfontosságú előírások leírása	17
1.2. A kedvezőtlen hatások kezelése	21
1.3. A kellő gondosság öt lépéses keretrendszere.....	22
3.1. Példák a fokozott kellő gondosság használatának indoklására: Figyelmeztető jelzések ('red flags').....	35

Kövesse az OECD kiadványait az alábbi linkeken:

http://twitter.com/OECD_Pubs

<http://www.facebook.com/OECDPublications>

<http://www.linkedin.com/groups/OECD-Publications-4645871>

<http://www.youtube.com/oecdlibrary>

<http://www.oecd.org/oecdirect/>

Kövesse a FAO-t az alábbi linkeken:

**Food and Agriculture Organization
of the United Nations**

twitter.com/FAOstatistics
twitter.com/FAOKnowledge
twitter.com/FAOnews

www.facebook.com/UNFAO

www.linkedin.com/company/fao

plus.google.com/+UNFAO

www.instagram.com/unfao

www.youtube.com/user/FAOoftheUN

Betűszavak és rövidítések

CAO	A Nemzetközi Pénzügyi Társaság (IFC) és a Multilaterális Beruhásbiztosítási Ügynökség (MIGA) megfelelési tanácsadó ombudsmanja (Compliance Advisor Ombudsman)
CBD	Biológiai Sokféleség Egyezmény
CEDAW	A nőkkel szembeni hátrányos megkülönböztetés valamennyi formájának kiküszöböléséről szóló egyezmény (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women)
CFS	Világélelmezés-biztonsági Bizottság (Committee on World Food Security)
CFS-RAI	A mezőgazdasági és élelmiszeripari rendszerekbe történő felelős beruházásra vonatkozó elvek (Principles for Responsible Investment in Agriculture and Food Systems of the Committee on World Food Security)
CSR	Vállalati társadalmi felelősségvállalás (Corporate Social Responsibility)
EIA	Környezeti hatásvizsgálat (Environmental Impact Assessment)
ESHRIA	Környezeti, társadalmi és emberi jogi hatásvizsgálat (Environmental, Social and Human Rights Impact Assessment)
EU	Európai Unió
FAO	Az ENSZ Élelmezési és Mezőgazdasági Szervezete (Food and Agriculture Organization of the United Nations)
FDI	Közvetlen külföldi beruházás (Foreign Direct Investment)
FPIC	Szabad, előzetes és tájékoztatáson alapuló beleegyezés (Free, Prior and Informed Consent)
ICESC	Gazdasági, szociális és kulturális jogok nemzetközi egyezségokmánya (International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights)
IFAD	Nemzetközi Mezőgazdasági Fejlesztési Alap (International Fund for Agricultural Development)
IFC	Nemzetközi Pénzügyi Társaság (International Finance Corporation)

IFPRI

Nemzetközi Élelmezéspolitikai Kutatóintézet (International Food Policy Research Institute)

ILO

Nemzetközi Munkaügyi Szervezet (International Labour Organization)

ITPGR	Élelmezési és mezőgazdasági célú növényi génforrásokról szóló nemzetközi egyezmény
MIGA	Multilaterális Beruházásbiztosítási Ügynökség (Multilateral Investment Guarantee Agency)
MV	Multinacionális Vállalat
NKP	Nemzeti kapcsolattartó pont
NGO	Nem kormányzati szervezet
OECD	Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet (Organisation for Economic Co-operation and Development)
OIE	Állat-egészségügyi Világszervezet (World Organization for Animal Health)
PRAI	A jogokat, a megélhetést és az erőforrásokat tiszteletben tartó, felelősségteljes mezőgazdasági beruházásra vonatkozó elvek (Principles for Responsible Agricultural Investment that respects rights, livelihoods and resources), amelyeket a FAO, a Nemzetközi Mzg-i Fejlesztési Alap, az ENSZ Kereskedelmi és Fejlesztési Konferencia és a Világbank dolgozott
RBC	Felelős üzleti magatartás (Responsible Business Conduct, RBC)
VGGT	kielköteleződéssel A nemzeti élelmezésbiztonság keretében a földművelés, a halászat és az erdőgazdálkodás felelősségteljes irányítására vonatkozó önkéntes iránymutatások (Voluntary Guidelines on the Responsible Governance of Tenure of Land, Fisheries and Forests in the Context of National Food Security)
ENSZ	Egyesült Nemzetek Szervezete
UNCTAD	Az ENSZ Kereskedelmi és Fejlesztési Konferencia (United Nations Conference on Trade and Development)
USA	Amerikai Egyesült Államok
USD	amerikai dollár
WB	Világbank
WHO	Egészségügyi Világszervezet (World Health Organization)

Előszó

Az OECD-FAO Iránymutatás a felelősmezőgazdasági ellátási láncokról egy kritikus szükségletet elégít ki, amely a mezőgazdasági szektorban tevékenykedő vállalkozások felelős üzleti magatartásához szolgál gyakorlati útmutatót. A mezőgazdasági beruházások az utóbbi években megnövekedtek, és a jövőben várhatóan tovább fognak növekedni, ahogy a szektor az egyre növekvő kereslet kielégítése érdekében fokozatosan bővül. Az ágazatba irányuló beruházások növekedésével egyre inkább tudatosult, hogy ezeknek a befektetéseknek felelősségteljesnek kell lenniük. A mezőgazdasági ellátási láncokban a felelős üzleti magatartás előírásai nélkülözhetetlenek annak biztosításához, hogy az előnyök széles körben jelentkezzenek, és hogy a mezőgazdaság továbbra is képes legyen betölteni számos funkcióját, beleértve az élelmiszerbiztonságot, a szegénység csökkentését és a gazdasági növekedést.

Az OECD-FAO Iránymutatás a 2013 októbere a 2015 szeptembere közötti időszakban került kidolgozásra egy több érdekelt felet bevonó tanácsadói csoport iránymutatása mentén, amelyben az OECD-tagsággal rendelkező és nem rendelkező államok, a magánszektor és a civil társadalom képviselői vettek részt. A tanácsadó csoport elnöke, David Hegwood, jelenleg is az USAID Élelmiszerbiztonsági Hivatal globális elköteleződéssel és stratégiával foglalkozó osztályvezetője. A három alelnök a különböző érdekelti csoportokat képviselte: Mella Frewen, a FoodDrink Europe főigazgatója; Bernd Schanzenbaecher, az EBG Capital alapítója és ügyvezető partnere; és Kris Genovese, a Multinacionális Vállalatok Kutatóközpontjának vezető kutatója (SOMO) valamint az OECD Watch társkoordinátora.

Munkája során a tanácsadó csoport három személyes részvételű ülést és három konferenciahívás keretében megvalósított egyeztetést tartott. A csoport az első ülését 2013. október 16-án, az ezt követő üléseket pedig 2014. június 26-án és 2015. március 16-án tartotta. Továbbá, 2015. június 18-án sor került egy közös értekezletre a kitermelő ágazat érdekelt feleinek érdemi bevonásával foglalkozó tanácsadó csoporttal, hogy megvitassák a szabad, előzetes és tájékoztatáson alapuló beleegyezés kérdését. A konferenciahívásokra 2014. február 10-én, 2014. május 28-án és 2015. január 7-én került sor. A nyilvános online egyeztetés 2015 januárjában és februárjában történt, ahol az érdekelt felek széles körétől érkezhettek észrevételek az Iránymutatás-tervezetre vonatkozóan.

Az OECD-FAO Iránymutatás a 2014-es és 2015-ös Felelős Üzleti Magatartás Globális Fórum következtetéseiből is profitált. A 2014. június 27-én megtartott felelős mezőgazdasági ellátási láncokkal foglalkozó rendkívüli ülés feltárta azokat a főbb kockázatokat, melyekkel a vállalkozások szembesülnek a mezőgazdasági ellátási láncokba történő beruházásaik során és megvitatta azokat az intézkedéseket is, melyek életbe léptetésével a kormányzatok és a vállalkozások mérsékelhetik e kockázatokat, és biztosíthatják, hogy a mezőgazdasági beruházásaik mind a saját és a fogadó országnak, mind pedig a befektetőknek előnyt jelentsenek. 2015. június 19-én egy panelbeszélgetésben megvitatásra került a mezőgazdasági ellátási láncokban tevékenykedő, különböző típusú vállalkozások szerepe és kötelezettsége, valamint az, hogy hogyan tudnának együttműködni a kellő gondossággal megvalósítása érdekében.

A tanácsadó csoporton belül képviselt szempontok sokfélesége hozzájárult ahhoz, hogy egy olyan iránymutatásokat tartalmazó dokumentum jöhessen létre, amely hangsúlyozza a mezőgazdasági ellátási láncokban történő műveletek által kedvezőtlenül érintett valamennyi érdekelt fél jogainak tiszteletben tartását, meghatározza az ezen ellátási láncokban tevékenykedő vállalkozások szerepeit és

kötelezettségeit, és gyakorlati megközelítéseket javasol számukra a felmerülő kockázatok mérsékléséhez. Meggyőződésünk, hogy ez az OECD–FAO Iránymutatás hasznos eszköz lesz, amely útmutatóul szolgál a vállalkozások számára a kellő gondosságuk megvalósításában. Úgy véljük, hogy a dokumentum támogatja az Iránymutatás kidolgozása során figyelembe vett, már meglévő előírások betartását is.

David Hegwood
a több érdekelt felet bevonó tanácsadó csoport elnöke,
az USAID Élelmiszerbiztonsági Hivatal globáliselköteleződéssel és stratégiával
foglalkozó osztályának vezetője

A Tanács ajánlása az OECD–FAO Iránymutatásra a felelős mezőgazdasági ellátási láncokról

2016. július 13.

A TANÁCS,

TEKINTETTEL a Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet létrehozásáról szóló, 1960. december 14. napján aláírt Egyezmény 5 b) pontjára;

TEKINTETTEL a Nemzetközi Beruházásokról és Multinacionális vállalatokról szóló nyilatkozatra [C(76)99/FINAL], az OECD Multinacionális vállalatokra vonatkozó irányelveivel kapcsolatos Tanácsi Határozatra [C(2000)96/FINAL, amelyet a C/MIN(2011)11/FINAL módosított] (a továbbiakban: „Az Irányelvekről szóló Határozat”), a Külföldi hivatalos személyek megvesztegetése elleni küzdelemről a nemzetközi kereskedelmi ügyletekben szóló egyezményre, a Tanács Ajánlására a konfliktusok által érintett és nagy kockázatot jelentő térségekből származó ásványok felelős ellátási lánc tekintetében követendő kellő gondosságról szóló OECD útmutatásra [C/MIN(2011)12/FINAL, amelyet a C(2012)93 módosított], a Tanács Ajánlására az OECD Beruházáspolitikai keretére [C(2015)56/REV1];

EMLÉKEZTETVE arra, hogy a Multinacionális vállalatokra vonatkozó irányelvek (a továbbiakban: „Irányelvek”) betartását javasló kormányok közös célja a felelős üzleti magatartás előmozdítása;

EMLÉKEZTETVE TOVÁBBÁ, hogy az Irányelvekről szóló Határozat előírja, hogy a Beruházási Bizottság a Nemzeti Kapcsolattartó Pontokkal kooperálva proaktív napirendet vezet annak elősegítése érdekében, hogy az érdekelt felekkel történő együttműködésben a vállalatok az egyes termékek, régiók, ágazatok és iparágak vonatkozásában hatékonyan betartsák az Irányelvekben foglalt elveket és előírásokat;

FIGYELEMBE VÉVE a nemzetközi közösség – különösen a Világélelmezés-biztonsági Bizottság és az ENSZ Élelmezésügyi és Mezőgazdasági Szervezetének (FAO) – törekvéseit, hogy elősegítse a mezőgazdaságban és az élelmezési rendszerekben megvalósuló felelős beruházásokat, továbbá a földművelés, a halászat és az erdőgazdálkodás felelősségteljes irányítását;

ELISMERVE, hogy a felelős mezőgazdasági ellátási láncok kiépítése kritikus fontossággal bír a fenntartható fejlődés szempontjából;

ELISMERVE, hogy a kormányok, a vállalkozások, a civil társadalmi és a nemzetközi szervezetek hasznosíthatják saját kompetenciáikat és szerepeiket a felelős mezőgazdasági ellátási láncok felépítéséhez, ezzel a társadalom egészségét szolgálva;

MEGJEGYEZVE, hogy a kellő gondosság egy folyamatos, proaktív és reaktív folyamat, amely révén a vállalkozások biztosíthatják, hogy a felelős mezőgazdasági ellátási láncokban betartják a kormány által támogatott, emberi jogokkal, munkajogokkal, egészségvédelemmel

és biztonsággal, élelmiszerbiztonsággal és táplálkozással, használati jogokkal, állatjóléttel, környezetvédelemmel és a természeti erőforrások felhasználásával, kormányzással, valamint a technológiával és az innovációval kapcsolatos előírásokat;

FIGYELEMBE VÉVE az OECD–FAO Iránymutatást a felelős mezőgazdasági ellátási láncokról [C(2016)83/ADD1] (a továbbiakban: „Iránymutatás”), amelyet a Mezőgazdasági Bizottság és a Beruházási Bizottság a FAO-val együttműködve szükség esetén módosíthat;

MEGJEGYZEZVE, hogy jelen Iránymutatás javaslatot tesz egy meglévő, felelős mezőgazdasági ellátási láncok előírásait tartalmazó vállalati RBC szakpolitikai mintára, valamint a kellő gondosság öt lépéses keretrendszerére, amely leírja a vállalkozások számára a követendő lépéseket, hogy azonosítsák, értékeljék, mérsékeljék a tevékenységeikkel vagy üzleti kapcsolataikkal összefüggő tényleges és lehetséges kedvezőtlen hatásokat, és megítélik, hogy milyen módon kezelik azokat;

A Beruházási Bizottság és a Mezőgazdasági Bizottság javaslatára:

- I. JAVASOLJA**, hogy az ezen Ajánláshoz/Iránymutatáshoz csatlakozó, OECD-tagsággal rendelkező és OECD-tagsággal nem rendelkező államok (a továbbiakban: „Csatlakozók”), valamint – adott esetben – az Iránymutatás célját szolgáló Nemzeti Kapcsolattartó Pontjaik (a továbbiakban: „NKP-k”) aktívan mozdítsák elő az Iránymutatás alkalmazását a saját területükön vagy a saját területükről működő vállalkozások körében annak érdekében, hogy azok betartsák a mezőgazdasági ellátási láncokban a felelős üzleti magatartás nemzetközileg elfogadott előírásait, ezzel megelőzve a tevékenységeik kedvezőtlen hatásait, valamint hozzájárulva a fenntartható fejlődéshez, különösen a szegénység csökkentéséhez, az élelmiszerbiztonsághoz és a nemek közötti egyenlőséghez;
- II. JAVASOLJA**, hogy a Csatlakozók tegyenek intézkedéseket annak előmozdítására, hogy aktívan támogassák a saját területükön vagy a saját területükről tevékenykedő vállalkozásokat a vállalati RBC szakpolitikai minta elfogadásában, és abban, hogy vállalatirányítási rendszereikbe beépítsék a jelen Iránymutatásban leírt, öt lépéses keretrendszert a mezőgazdasági ellátási láncokban alkalmazandó kockázatalapú kellő gondosság megvalósításához;
- III. JAVASOLJA**, hogy a Csatlakozók és indokolt esetben azok nemzeti kapcsolattartó pontjai az OECD Titkárságának támogatásával – mely támogatás a Titkárság ENSZ-szel és más nemzetközi fejlesztési szervezetekkel folytatott tevékenységei révén jön létre – biztosítsák az Iránymutatás lehető legszélesebb körű terjesztését és annak aktív alkalmazását a különböző érdekelt felek által, beleértve a mezőgazdasági, a beszállítói (ún. upstream) és a feldolgozó (ún. downstream) vállalkozásokat, az érintett közösségeket és a civil társadalmi szervezeteket; továbbá, minden terjesztési és végrehajtási tevékenységről rendszeresen tájékoztassák a Beruházási Bizottságot és a Mezőgazdasági Bizottságot;
- IV. FELKÉRI** a Csatlakozókat és a Főtitkárt, hogy terjesszék ezt az Ajánlást/Iránymutatást;
- V. FELKÉRI** a nem Csatlakozókat, hogy kellően vegyék figyelembe és tartsák be ezt az Ajánlást/Iránymutatást;
- VI. FELSZÓLÍTTJA** a Beruházási Bizottságot és a Mezőgazdasági Bizottságot, hogy kövessék nyomon az Ajánlás/Iránymutatás végrehajtását, valamint készítsenek jelentést a Tanács számára legkésőbb az elfogadását követő öt éven belül, és szükséges esetben azt követően is.

1. Bevezető

Előzmények

Szükséges, hogy a mezőgazdasági ágazat¹ – amely világszerte több mint 570 millió gazdaságot foglal magába – tovább vonzza a beruházásokat. Különösen igaz ez Dél-Ázsiára és a Szubszaharai Afrikára, ahol az egy munkavállalóra eső mezőgazdasági tőkeállomány viszonylag alacsony – 1.700 USD, illetve 2.200 USD – összehasonlítva Latin-Amerika és a Karib-térség (16.500 USD), illetve Európa és Közép-Ázsia (19.000 USD) értékeivel (FAO, 2012 és 2014). Az elkövetkező évtizedben a mezőgazdasági termékek árai várhatóan magasabb szinten maradnak, mint a 2007-2008-as árcsúcot megelőző években, mivel az élelmiszer iránt növekvő keresletet a növekvő népesség, a magasabb jövedelem és a változó éttrendek is gerjesztik. A nem élelmiszer jellegű mezőgazdasági termékek iránti kereslet szintén növekszik (OECD/FAO, 2015).

A mezőgazdasági ellátási láncban tevékenykedő vállalkozások jelentősen hozzájárulhatnak a fenntartható fejlődéshez azzal, hogy munkahelyeket teremtenek és magukkal hozzák a szaktudást, technológiát és a finanszírozási kapacitást a mezőgazdasági termelés fenntartható növekedéséhez és az ellátási láncok korszerűsítéséhez. Mindez javíthatja az élelmiszer- és táplálkozásbiztonságot, továbbá támogatja a fogadó ország fejlesztési céljainak elérését. A felelős üzleti magatartásra (RBC)² nemzetközileg elfogadott elveinek célja, hogy biztosítsák, hogy a vállalkozások hozzájáruljanak a fenntartható fejlődéshez. Ezen elveket máris jelentős számú vállalkozás alkalmazza. Az elvek be nem tartásának kockázatát növelheti, hogy a mezőgazdasági ellátási láncokba új szereplők – például intézményi befektetők – vonódnak be, és egyre több befektető céloz meg új piacokat, például gyenge kormányzási keretekkel rendelkező országokban.

A mezőgazdasági ellátási láncban részt vevő vállalkozások számára nyújtott iránymutatás az Felelős Üzleti Magatartás előírások³ betartásának módjáról alapvető fontosságú a kedvezőtlen hatások megelőzése és annak biztosítása szempontjából, hogy a mezőgazdasági befektetések előnyt hozzanak a vállalkozások,⁴ a kormányok és a közösségek számára és hozzájárulnak a fenntartható fejlődéshez, különösen a szegénység csökkentéséhez, az élelmiszerbiztonsághoz és a nemek közötti egyenlőséghez. Jelen Iránymutatás – OECD-FAO Iránymutatás a felelős mezőgazdasági ellátási láncokról (a továbbiakban: „Iránymutatás”) – által megcélzott vállalkozások között vannak olyan vállalkozások, amelyek közvetlenül vesznek részt a mezőgazdasági termelésben – például kistermelők –, és vannak olyan más szereplők is, akik üzleti kapcsolataikon keresztül vesznek részt benne⁵ – mint például a befektetési alapok, az állami vagyonalapok és a bankok.⁶

Cél

Az Iránymutatás célja, hogy segítsen a mezőgazdasági ellátási láncokban⁷ tevékenykedő vállalkozásoknak a már meglévő felelős üzleti magatartásról szóló előírások – többek között az OECD Multinacionális vállalatokra vonatkozó irányelveinek (az Irányelvek) – betartásában. Célja, hogy megakadályozza a kedvezőtlen környezeti, társadalmi és emberi jogi hatásokat azzal, hogy egy potenciálisan hasznos kiegészítést nyújt a Nemzeti Kapcsolattartó Pontok (NKP-k) munkájához, melyek feladata, hogy előmozdítsák az Irányelvek eredményességét (lásd az 1.1. háttérmagyarázatot). (Az Iránymutatás) segítségére lehet a kormányoknak – különösen az NKP-nak – azon erőfeszítéseik során, amelyekkel az Irányelvek előmozdításán dolgoznak, valamint a mezőgazdasági ágazatban már meglévő előírások egyértelművé tételében.

Az Iránymutatás a meglévő előírásokra hivatkozik, ezzel segítve a vállalkozásokat azok betartásában és a kockázatalapú kellő gondosság alkalmazásában. Az Irányelveknek és egyéb előírásoknak csak azon részeire hivatkozik, amelyek a leginkább relevánsak a mezőgazdasági ellátási láncok szempontjából, és nem célja, hogy helyettesítse azokat. A vállalatoknak így közvetlenül kell tanulmányozniuk az egyes előírásokat, mielőtt bármilyen kijelentést tennének azok betartására vonatkozóan. A Nemzetközi beruházásokról és multinacionális vállalatokról szóló nyilatkozathoz – amelynek az Irányelvek szerves részét képezik – csatlakozottak nem mindegyike és a FAO nem minden tagja fogadja el a jelen Iránymutatásban figyelembe vett előírásokat.

Hatály

Az Iránymutatás azokat a meglévő előírásokat veszi figyelembe, amelyek relevánsak a felelős mezőgazdasági ellátási láncokban a felelős üzleti magatartás szempontjából. Ezek többek között az alábbiak:

- Az OECD Multinacionális vállalatokra vonatkozó irányelvei (az Irányelvek)
- A Világélelmezés-biztonsági Bizottságnak a mezőgazdasági és élelmiszeripari rendszerekbe történő felelős beruházásokra vonatkozó elvei (CFS-RAI-elvek)
- A Világélelmezés-biztonsági Bizottságnak a nemzeti élelmezésbiztonság keretében a földművelés, a halászat és az erdőgazdálkodás felelősségteljes irányítására vonatkozó önkéntes iránymutatásai (VGGT)
- A FAO, a Nemzetközi Mezőgazdasági Fejlesztési Alap (IFAD), az ENSZ Kereskedelmi és Fejlesztési Konferencia (UNCTAD) és a Világbank által kidolgozott, a jogokat, a megélhetést és az erőforrásokat tiszteletben tartó, felelősségteljes mezőgazdasági beruházásra vonatkozó elvek (PRAI)
- Az ENSZ Üzleti élet és emberi jogok vezérelvei [amelyek végrehajtják a „Védelem, tisztelet, jogorvoslat” elnevezésű ENSZ-keretrendszert] (ENSZ Vezérelvek)
- A Nemzetközi Munkaügyi Szervezet multinacionális vállalatokra és szociálpolitikára vonatkozó alapelvek tripartit nyilatkozata (ILO Tripartit nyilatkozat)
- Biológiai Sokféleség Egyezmény (CBD), beleértve az Akwé: Kon önkéntes iránymutatásokat
- Az ENSZ Európai Gazdasági Bizottságának a környezeti ügyekben az információhoz való hozzáférésről, a nyilvánosságnak a döntéshozatalban történő részvételéről és az igazságszolgáltatáshoz való jog biztosításáról szóló egyezménye (Aarhusi Egyezmény).

A fenti előírások megfelelnek a tanácsadó csoport által meghatározott három kritériumnak:⁸ az azokról szóló egyeztetés és/vagy azok jóváhagyása kormányközi folyamat során történt; relevánsak a mezőgazdasági ellátási láncok szempontjából; és különösen az üzleti/befektetői közösségnek szólnak. A jelen Iránymutatásban figyelembe vett négy legfontosabb előírásról további leírás található a 1.1. háttérmagyarázatban. Az Iránymutatás az alábbi előírásokat is figyelembe veszi, melyek ugyan nem felelnek meg a fenti kritériumoknak, de széles körben alkalmazzák őket, mivel összhangban vannak a fent felsorolt előírásokkal:

- A Nemzetközi Pénzügyi Társaság (International Finance Corporation) teljesítményszabványai
- Az ENSZ Globális Megállapodásának alapelvei. Azokban az esetekben, amikor a fenti előírások végrehajtása szempontjából releváns, a dokumentum hivatkozik további okiratokra is – így például az ENSZ emberi jogi szerződéseire.
- vállalkozások számára ezen felül hasznos lehet, ha megismernek egyéb, a jelen Iránymutatásban figyelembe nem vett előírásokat és más specifikusabb eszközöket és iránymutatásokat is: ezek listája online érhető el.⁹

Háttérmagyarázat Az Iránymutatásban figyelembe vett kulcsfontosságú előírások leírása

Az Irányelvek egyike a nemzetközi beruházásokról és a multinacionális vállalatokról szóló 1976-os OECD Nyilatkozat négy részének, amellyel a nyilatkozathoz csatlakozók kötelezettséget vállaltak arra, hogy nyílt és átlátható nemzetközi beruházási környezetet teremtenek és ösztönzik a multinacionális vállalatok (MV-k) pozitív szerepvállalását a gazdasági és társadalmi fejlődésben. A Nyilatkozatnak jelenleg 46 csatlakozott tagállama van: 34 OECD-tagsággal és 12 OECD-tagsággal nem rendelkező gazdaság.¹ Az Irányelvek a kormányok által támogatott legátfogóbb ajánlások gyűjteménye, amely megalapozza a Felelős Üzleti Magatartást, amely kilenc fő területére terjednek ki: az információk nyilvánosságra hozatala, az emberi jogok, a foglalkoztatás és az ágazati kapcsolatok, a környezetvédelem, a megvesztegetés és a korrupció elleni küzdelem, a fogyasztói érdekek, a tudomány és technológia, a piaci verseny és az adózás. Az Irányelveket a kormányok a csatlakozó tagállamoknak és azok területéről tevékenykedő MV-knek szánják. Minden csatlakozó ország köteles létrehozni egy Nemzeti Kapcsolattartó Pontot (NKP), sító tevékenységek lebonyolítása, a megkeresések kezelése és a konkrét esetekben felmerülő ügyek

megoldásához való hozzájárulás az Irányelvek végrehajtása/alkalmazása révén.. Az Irányelvek az első olyan nemzetközi eszköz, amely magába foglalja a vállalkozások ENSZ Vezérelvekben megfogalmazott emberi jogok tiszteletben tartása iránti kötelezettségét, és integrálja a kockázatalapú kellő gondosságot a kedvezőtlen hatásokkal kapcsolatos üzleti etika legfőbb területeibe.²

A mezőgazdasági és élelmiszeripari rendszerekbe történő felelős beruházásra vonatkozó elvek (CFS-RAI-elvek): Az elvek a Világélelmezés-biztonsági Bizottság (CFS) által vezetett kormányközi tárgyalások útján, civil társadalmi szervezetek, a magánszektor, tudósok, kutatók és nemzetközi szervezetek bevonásával kerültek kidolgozásra 2012 és 2014 között. Az elveket a CFS 2014. október 15-én, a 41. ülésén hagyta jóvá. Az elvek önkéntesek és nem kötelező érvényűek, és a mezőgazdasági és élelmiszeripari rendszerekbe történő beruházások valamennyi típusával foglalkoznak. Tíz alapelvet tartalmaznak a következő területekkel kapcsolatban: élelmiszerbiztonság és táplálkozás; fenntartható- inkluzív gazdasági fejlődés és a szegénység felszámolása; a nemek közötti egyenlőség és a nők szerepvállalásának növelése; fiatalság/fiatalkorúak; földművelés/ a (termő)föld, a halászat, az erdőgazdálkodás és a vizek használata és azok hozzáférhetősége; a természeti erőforrások fenntartható használata; kulturális örökség, hagyományos tudás/ismeretek, sokféleség és innováció; biztonságos és egészséges mezőgazdaság; inkluzív és átlátható kormányzati struktúrák, folyamatok és panaszkezelési mechanizmusok; hatások és elszámoltathatóság. Egy további fejezet az érdekelt felek szerepét és kötelezettségeit írja le.

A nemzeti élelmezésbiztonság keretében a földművelés, a halászat és az erdőgazdálkodás felelősségteljes irányítására vonatkozó önkéntes iránymutatások (VGGT):A VGGT az első földterület-gazdálkodásra vonatkozó globális irányelveket tartalmazó dokumentum. Az irányelvek a CFS által vezetett kormányközi tárgyalások útján, civil társadalmi szervezetek, a magánszektor, tudósok, kutatók és nemzetközi szervezetek bevonásával kerültek kidolgozásra. Az elveket a CFS 2012. május 11-én, a 38. (rendkívüli) ülésén hagyta jóvá. A VGGT globális elismerésben részesült és végrehajtását a G20-ak és a Rio +20 Nyilatkozat is támogatta. 2012. december 21-én az ENSZ Közgyűlése: üdvözölte a CFS 38. (rendkívüli) ülésének eredményét, amely jóváhagyta a VGGT-t; arra biztatta az országokat, hogy fordítsanak kellő figyelmet az irányelvek végrehajtására; továbbá kérte az illetékes ENSZ-szervezeteket, hogy biztosítsák azok gyors terjesztését és népszerűsítését.³ Mindez referenciakeretet biztosítanak a termőfölddel, a halászterületekkel és az erdőkhöz való gazdálkodás javításához, amely támogatja az élelmiszerbiztonságot és hozzájárul az éhezés és a szegénység felszámolása érdekében tett globális és nemzeti törekvésekhez. Elismerve a termőföld fejlődésben betöltött szerepét, elősegítik a használati jogok, valamint a termőföldhöz, halászterületekhez és az erdőkhöz való méltányos hozzáférés megerősítését. Elveket és nemzetközileg elfogadott gyakorlatokat fogalmaznak meg, amelyek útmutatóul szolgálhatnak a földterület-gazdálkodásra vonatkozó jogszabályok és törvények/rendelkezések elkészítéséhez és végrehajtásához. Ezek az Irányelvek a FAO Tanácsa által 2004 novemberében elfogadott „Önkéntes irányelvek a megfelelő élelmezéshez való jog fokozatos érvényesítésének támogatására a nemzeti élelmezésbiztonság keretében” című dokumentumra épülnek és támogatják azt.

1.1. háttérmagyarázat Az Iránymutatásban figyelembe vett legfőbb előírások leírása (folyt.)

A jogokat, a megélhetést és az erőforrásokat tiszteletben tartó, felelősségteljes mezőgazdasági beruházásra vonatkozó elvek (PRAI):

Az ügynökségek közötti munkacsoport (IAWG) – amelynek tagjai az IFAD, a FAO, az UNCTAD és a Világbank – kerekasztal-beszélgetést tartott az ENSZ 2009. szeptemberi Közgyűlésén „A mezőgazdaságba történő felelős nemzetközi beruházás elősegítése” címmel, ahol bemutatták a hét elvet, majd 2010. februárjában megjelentették azok áttekintő/összesítő verzióját. A hét elv a következő területeket helyezi középpontba: földhöz és erőforrásokhoz való jogok; élelmiszerbiztonság; átláthatóság; jó kormányzás és az ennek kedvező környezet; egyeztetés és részvétel; felelős mezőgazdasági-vállalkozási beruházások; társadalmi fenntarthatóság; és környezeti fenntarthatóság.⁴ A 2010 novemberében tartott szülői csúcstalálkozón a G20-ak a fejlődésre vonatkozó többéves cselekvési tervük keretében arra ösztönözték az „összes országot és vállalkozást, hogy érvényesítsék a felelős mezőgazdasági beruházásra vonatkozó elveket”. Az IAWG egy a PRAI-ról szóló jelentést, valamint egy a felelős mezőgazdasági beruházások elősegítésének lehetőségeivel foglalkozó cselekvési tervet nyújtott be a G20-nak 2011-ben, majd a G8-nak 2012-ben.⁵ A G20-ak egyetértettek azzal, hogy a kettős megközelítés az előrevivő mind a PRAI kísérleti bevezetésére, mind a belőle származó tanulságok felhasználására a különböző egyeztetési folyamatok tájékoztatásában. 2012 októberében az IAWG haladási/helyzetjelentést nyújtott be cselekvési tervéről, amelyben különös hangsúlyt fektetett a PRAI-t alkalmazó fogadó országok és vállalkozások körében végzett helyszíni tesztelésére.⁶ Nemrégiben, a G20-ak fejlesztési kötelezettségvállalásairól szóló 2013-as Szentpétervári Elszámoltathatósági Jelentés „üdvözölte a PRAI-elvek helyszíni tesztelését végző kísérleti projektek előrehaladását bizonyos afrikai és délkelet-ázsiai országokban”.

1. 2016 februárjában ezek az országok: Argentína, Brazília, Kolumbia, Costa Rica, Egyiptom, Jordánia, Lettország, Litvánia, Marokkó, Peru, Románia és Tunézia volt.
2. A kellő gondosság az Irányelvek valamennyi fejezetére vonatkozik, kivéve a tudomány és technológia, a verseny és adózás területét.
3. www.un.org/News/Press/docs/2012/ga11332.doc.htm.
4. A PRAI szövege letölthető az alábbi linken: www.responsibleagroinvestment.org.
5. A G20-ak fejlődéssel kapcsolatos többéves cselekvési tervének élelmiszerbiztonsági pillérével foglalkozó ügynökségek közötti munkacsoportjának „A mezőgazdaságba történő felelős beruházás lehetőségei” című magas szintű munkacsoportnak benyújtott jelentése, 2011. szeptember.
6. A felelős mezőgazdasági beruházás elveivel foglalkozó ügynökségek közötti munkacsoport, felelősségteljes mezőgazdasági beruházás elveinek helyszíni teszteléséről szóló szintézisjelentése, 2012. október.

Célcsoport

Annak elismerése mellett, hogy a gazdák az elsődleges mezőgazdaság legnagyobb befektetői, az Iránymutatás a mezőgazdasági ellátási láncban tevékenykedő, az 1.1. ábrán részletezett valamennyi vállalkozásnak szól, beleértve a hazai és külföldi, a magán és állami, a kis-, közép- és nagyméretű vállalkozásokat; az Iránymutatás ezekre „vállalkozásokként” hivatkozik.¹⁰ Az Iránymutatást a kormányok – különösen a NKP-k –

is felhasználhatják, hogy jobban megértsék és előmozdítsák a mezőgazdasági ellátási láncokban már meglévő előírásokat. Továbbá, segíthet az érintett közösségeknek megérteni, hogy milyen elvárásokat támaszthatnak a fent említett szereplőkkel szemben, ezzel biztosítva jogaik tiszteletben tartását.

Folyamat

Az Iránymutatást a FAO és az OECD egy inkluzív egyeztetési folyamat során dolgozta ki, amelyet egy 2013 októberében alakult, több érdekelt felet is tömörítő tanácsadó csoport vezetett.¹¹A tanácsadó csoport az OECD-tagsággal rendelkező és a tagsággal nem rendelkező államok,

az intézményi befektetők, az agrár-élelmiszeripari vállalkozások, a mezőgazdasági termelői szervezetek, a civil társadalmi szervezetek és a nemzetközi szervezetek képviselőiből áll. A tanácsadó csoport feladatai az alábbiak voltak:

- Érdemi hozzájárulás nyújtása az Iránymutatás kidolgozásához.
- A többi releváns érdekelt féllel folytatott széleskörű egyeztetési folyamat támogatása inputok biztosításával és a bevonásukat segítő folyamatokban való részvétellel, különös tekintettel a CFS-RAI Nyílt Munkacsoport üléseit érintő részvételre..
- Érdemi hozzájárulás nyújtása az Iránymutatás hatékony népszerűsítését és végrehajtását segítő nyomonkövetési intézkedésekkel kapcsolatban.

A tanácsadó csoporttal együttműködésben, a FAO és az OECD titkárságai koordinálták az egyeztetési folyamatot, a csoport elnökének és alelnökeinek irányítása alatt. Rendszeres egyeztetések folytak az OECD Felelős Üzleti Magatartással munkacsoportjával – a Beruházási Bizottság kiegészítő testületével – valamint az Agrárpolitikákkal és piacokkal foglalkozó munkacsoporttal, mely az OECD Mezőgazdasági Bizottságának kiegészítő testülete..

Kulcsfogalmak

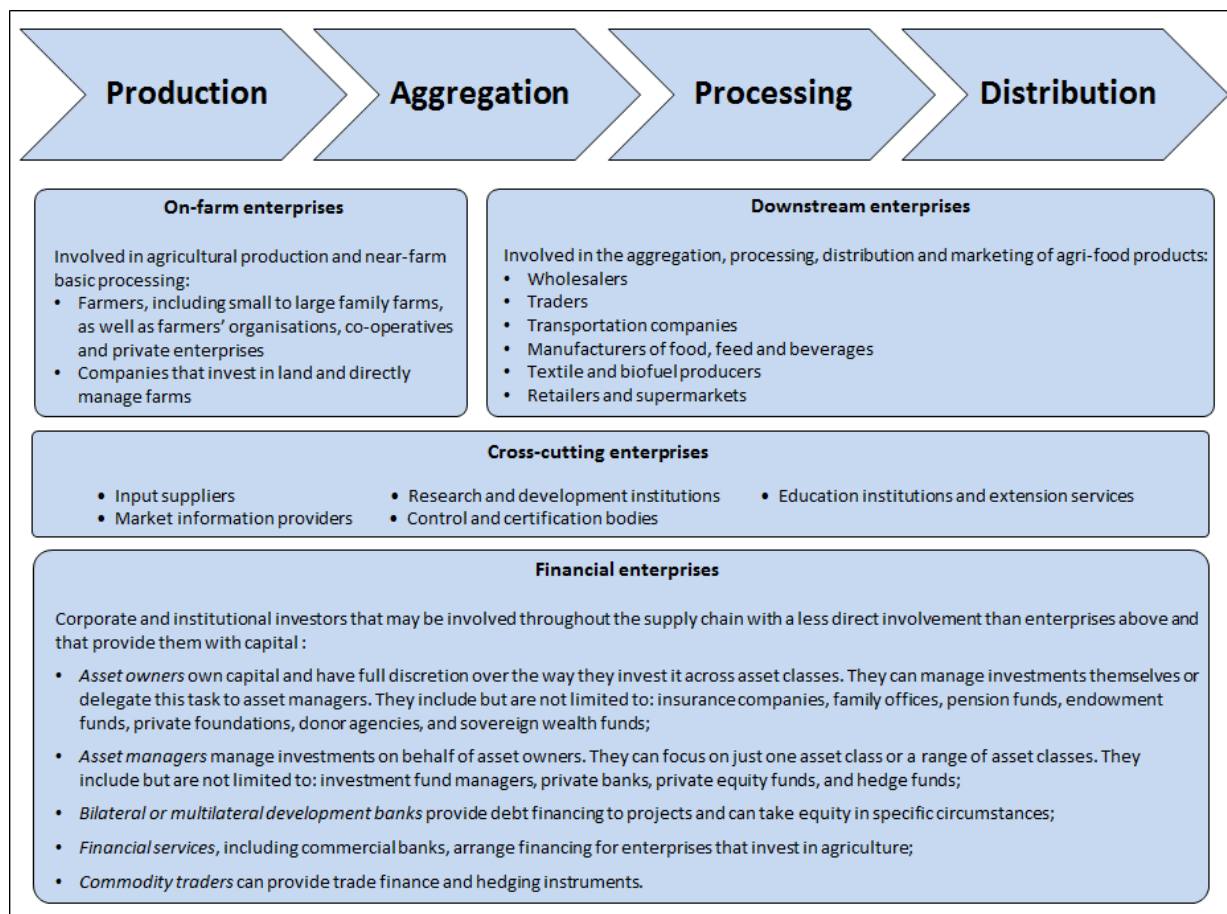
Mezőgazdasági ellátási láncok

A mezőgazdasági ellátási láncok az agrár-élelmiszeripari termékek fogyasztói piacára történő termelésével kapcsolatos valamennyi tevékenységet, szervezetet, szereplőt, technológiát, információt, erőforrást és szolgáltatást magába foglaló rendszert jelentik. Lefedik a mezőgazdaság beszállítói (ún. upstream) és feldolgozói (ún. downstream) ágazatait, az alapanyag-szállítástól (pl. magok, trágya, takarmány, gyógyszer vagy felszerelés) egészen a termelésig, a betakarítás utáni kezelésig, feldolgozásig, szállításig, forgalmazásig, elosztásig és kiskereskedelmi értékesítésig. Magukba foglalják továbbá a támogatási szolgáltatásokat, például a mezőgazdasági szaktanácsadási szolgáltatásokat, kutatást és fejlesztést, valamint piaci információkat. Így tehát vállalkozások széles köre alkotja, kisbirtokosoktól, mezőgazdasági termelői szervezetektől, szövetkezetektől és start-up vállalkozásoktól egészen az anyavállalatok vagy helyi leányvállalataik formájában jelen lévő multinacionális vállalatokig, állami tulajdonú vállalatokig és alapokig, magánszektorbeli pénzügyi szereplőkig és magánalapítványokig. Bizonyos szereplők az elmúlt években léptek be az ágazatba.

Az ellátási láncok szerkezete és az egyes szakaszaiban részt vevő vállalkozások tekintetében jelentős eltérések lehetnek az egyes termékek és a földrajzi körülmények szerint.¹² A mezőgazdasági ellátási láncokban tevékenykedő vállalkozások feltérképezésének éppen ezért eseti alapon kell történnie az e vállalkozások közötti kapcsolatok, információ- és pénzügyi áramlások jobb megértése és ellenőrzéseik jobb megtervezése érdekében. Jelen Iránymutatás alkalmazásának céljából az 1.1. ábra egy leegyszerűsített ellátási lánc-struktúrára tesz javaslatot.

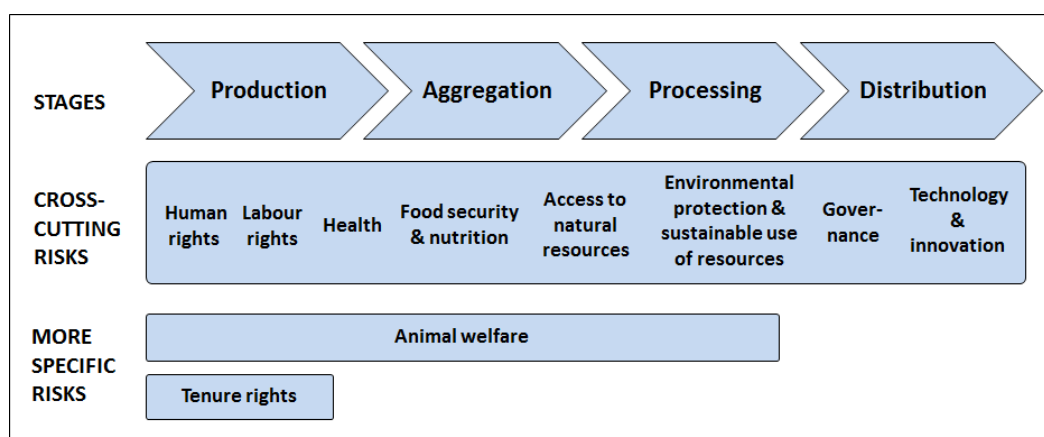
A vállalkozások különböző kapcsolatokon és megállapodásokon keresztül kapcsolódnak egymáshoz. A feldolgozó vállalkozások (ún. downstream) különböző típusú kapcsolatokat építhetnek ki mezőgazdasági vállalkozásokkal, hogy biztosítsák maguknak a mezőgazdasági termékekhez való hozzáférést. Szabványokat és előírásokat szabhatnak a termelők számára, úgy, hogy a vásárlási szerződésen túl csak csekély mértékben vonódnak be. Azonban az is előfordul, hogy aktívabb szerepet vállalnak – különösen szerződéses termelés/mezőgazdasági tevékenység révén – a termelés koordinálása, valamint a minőség és a biztonság biztosításának céljából.¹³ A pénzügyi vállalkozások részvétele sokkal közvettebb lehet: tőkét biztosítanak a mezőgazdasági és feldolgozó vállalkozásoknak, zöldmezős vagy barnamezős befektetéseken, közös vállalkozásokon, egyesüléseken és felvásárlásokon keresztül. Ezeket a kategóriákat a gyakorlatban gyakran nehéz elhatárolni. A szövetkezetek például gyakran birtokolnak vagy kezelnek mezőgazdasági berendezéseket, valamint a feldolgozáshoz szükséges használati eszközöket (pl. cukormalmot), és így nem csak mezőgazdasági, hanem feldolgozó vállalkozásnak is tekinthetők/minősülnek.

1.1. ábra A mezőgazdasági ellátási láncok különböző szakaszai és a részt vevő vállalkozások

Megjegyzés: Ez a diagram csak referenciául szolgál, és nem célja, hogy átfogó képet adjon.

1.2. ábra Kockázatok a mezőgazdasági ellátási láncok egyes szakaszaiban

Az ellátási láncban elfoglalt helyzetüktől függően a vállalkozások sajátos kockázatokra összpontosíthatnak (1.2. ábra). A mezőgazdasági vállalkozások például magasabb használati jogokkal összefüggő kockázatoknak vannak kitéve, így nekik kiváltképp a földhasználati jogok tulajdonosaival folytatott jóhiszemű, eredményes és érdemi egyeztetésekre kell összpontosítaniuk.

Kellő gondosság

A kellő gondosság alatt azt a folyamatot értjük, amely során a vállalkozások üzleti döntéshozatali és kockázatkezelési rendszerek szerves részeként azonosíthatják, értékelhetik, mérsékelhetik a tevékenységeikkel összefüggő tényleges és lehetséges kedvezőtlen hatásokat, és megítélhetik, hogy azokat milyen módon kezelik.¹⁴ A folyamat a vállalkozások által okozott vagy elősegített kedvezőtlen hatásokat, továbbá azokat a kedvezőtlen hatásokat érinti, amelyek egy üzleti kapcsolat révén közvetlenül függenek össze tevékenységeikkel, termékeikkel vagy szolgáltatásaikkal (további részletekért lásd a 1.2. háttérmagyarázatot).

1.2. háttérmagyarázat A kedvezőtlen hatások kezelése

Az OECD Irányelvek szerint „a vállalkozásoknak kerülniük kell az Irányelvekben tárgyalt területeken a tevékenységeik révén gyakorolt kedvezőtlen hatások kiváltását vagy elősegítését, valamint e hatásokat kezelniük kell, amikor azok jelentkeznek.” Továbbá „abban az esetben is törekedniük kell a kedvezőtlen hatás megelőzésére vagy mérséklésére, amikor ahhoz nem járultak hozzá, vagy amikor ennek ellenére e hatás valamely üzleti kapcsolat révén közvetlenül kapcsolódik üzleti tevékenységükhöz, termékeikhez vagy szolgáltatásaikhoz. Ez ugyanakkor nem azt a célt szolgálja, hogy a felelősséget a kedvezőtlen hatást okozó szervezetről áthárítsa arra a vállalkozásra, amellyel az üzleti kapcsolatban áll.” Egy pénzügyi intézmény például hozzájárulhat egy befektetést befogadó társaság által kiváltott kedvezőtlen hatáshoz, amelyben többségi vagy irányítási részesedéssel rendelkezik.

Egy vállalat/vállalkozás akkor „*okoz*” kedvezőtlen hatást, ha okozati kapcsolat áll fenn a vállalkozás tevékenységei, termékei vagy szolgáltatásai és a kedvezőtlen hatás között. Az okozatiság előfordulhat akár cselekedet, akár mulasztás révén is, más szóval, a cselekedet elmulasztása révén. A kedvezőtlen hatás „*elősegítése*” kifejezést lényeges hozzájárulásként kell értelmezni, ami olyan tevékenységet jelent, amely előidézi, lehetővé teszi, hogy egy másik szervezet kedvezőtlen hatást váltson ki, vagy a kedvezőtlen hatás kiváltására ösztönzi azt. Egy vállalat/vállalkozás akkor is elősegítheti a kedvezőtlen hatás kialakulását, ha annak tevékenységei és egy másik szervezet tevékenységei együttesen eredményeznek kedvezőtlen hatást. „*A közvetlenül összefügg*” kifejezés tág fogalom, amely az üzleti kapcsolatokkal összefüggő kedvezőtlen hatásokat fedi le. Az üzleti kapcsolat kifejezés egy vállalkozás üzleti partnerekkel, az ellátási láncban részt vevő szervezetekkel valamint az üzleti tevékenységeihez, termékeihez vagy szolgáltatásaihoz közvetlenül kapcsolódó más, állami tulajdonú vagy nem állami tulajdonú szervezetekkel fennálló kapcsolatait foglalja magába. Azokra a szervezetekre, amelyekkel egy vállalkozás üzleti kapcsolatban áll „*üzleti partnerekként*” hivatkozik az Iránymutatás.

Az Irányelvek hangsúlyozzák, hogy „a vállalkozásoknak lehetőség szerint ösztönözniük kell az üzleti partnereiket, például a beszállítókat és az alvállalkozókat, hogy alkalmazzanak az Irányelvekkel összeegyeztethető Felelős Üzleti Magatartás-elveket.” Kimondják továbbá, hogy „egy vállalkozásnak – akár egyedül, akár más szervezetekkel együtt eljárva – fel kell használnia a befolyását¹, hogy hatást gyakoroljon a kedvezőtlen emberi jogi hatást kiváltó szervezetre az adott hatás megelőzése vagy mérséklése céljából.” A megfelelő intézkedést meghatározó tényezők közé tartozik „a vállalkozás befolyása az érintett szervezet felett, hogy mennyire jelentős a kapcsolat az adott vállalkozással, a hatás súlyossága, és az, hogy maga a szervezettel fenntartott kapcsolat megszüntetése kedvezőtlen emberi jogi hatással járna-e.”

A vállalkozásokkal szemben ezért elvárás, hogy a műveleteikhez, termékeikhez vagy szolgáltatásaikhoz közvetlenül kapcsolódó szervezetek feletti befolyásukat használják jelen Iránymutatás végrehajtásának támogatására. Amennyiben például üzleti partnereik esetleg a törvényes földhasználati jogokat sértő üzleti partnertől intézik beszerzéseiket vagy ilyen partnerrel tartanak fenn kapcsolatot, akkor az adott partnerrel együtt korrekciós intézkedést kell kidolgozniuk, és – amennyiben lehetséges – meg kell szüntetniük ezt az üzleti kapcsolatot, ha nem történik korrekciós intézkedés.

1. A befolyás fennállását akkor állapíthatjuk meg, ha a vállalat képes változást előidézni a kárt okozó szervezet jogellenes gyakorlatain.

Forrás: OECD-irányelvek, II.A.11-13 pont; II.A. pont, 14. bekezdés; és IV.43. pont; OECD (2014).

A vállalkozások úgy mérik fel a kockázatokat, hogy azonosítják a tevékenységeik és üzleti kapcsolataik tényszerű körülményeit, majd ezeket a tényeket a nemzeti és a nemzetközi törvények és előírások, a nemzetközi szervezetek RBC-ajánlásai, a kormányzatilag támogatott eszközök, a magánszektor önkéntes kezdeményezései, valamint saját belső szabályzataik és rendszereik alapján alkalmazandó jogok és kötelezettségek szerint értékelik. A kellő gondosság segítségével a vállalkozások és üzleti partnereik biztosíthatják a nemzetközi és hazai törvények, valamint az RBC-előírások betartását.

A kellő gondosság jellegét és terjedelmét olyan tényezők befolyásolják, mint a vállalkozás mérete, műveleteinek kontextusa és helyszíne, termékeinek és szolgáltatásainak jellege, valamint a tényleges és potenciális kedvezőtlen hatások súlyossága.¹⁵ Bár előfordulhat, hogy a kis- és középvállalkozásoknak – különösen a kistermelőknek – nincs kapacitásuk a jelen Iránymutatásban ajánlott kellő gondosság megvalósítására, célszerű részt venniük ügyfeleik kellő gondosságra irányuló erőfeszítéseiben, hogy fejleszteni tudják kapacitásukat és a jövőben képesek legyenek a megfelelő kellő gondosság alkalmazására.

Az Irányelvek a kockázatalapú kellő gondosság alkalmazását ajánlják, ami azt jelenti, hogy a kellő gondosság jellegének és terjedelmének a kedvezőtlen hatások kockázati típusának és szintjének kell megfelelnie.¹⁶ A tényleges és potenciális kedvezőtlen hatások súlyossága kell, hogy meghatározza a szükséges kellő gondosság terjedelmét és komplexitását. A magasabb kockázattal érintett/magasabb kockázatú területeknél fokozottabb kellő gondosságot kell alkalmazni. Abban az esetben, ha a vállalkozások nagy számú beszállítóval dolgoznak együtt/rendelkeznek, célszerű azonosítani azokat az általános területeket, ahol a kedvezőtlen hatások kockázata a legmagasabb, és a kapott kockázátértékelés alapján fontossági sorrendet állítani a beszállítók között a kellő gondosság tükrében.¹⁷ A kockázatalapú megközelítésnek nem szabad megakadályoznia a vállalkozásokat abban, hogy bizonyos üzleti környezetekbe bevonódjanak vagy bizonyos üzleti partnerekkel kapcsolatra lépjenek, ehelyett inkább támogatnia kell őket abban, hogy eredményesen kezeljék a kedvezőtlen hatások kockázatait a magas kockázatú üzleti kontextusokban is.

Ahogy a 3. fejezet leírja, a kellő gondosság különböző összetevőit be lehet építeni az alábbi öt lépéses keretrendszerbe (1.3. háttérmagyarázat).

1.3. háttérmagyarázat: A kellő gondosság öt lépéses keretrendszere

- 1. lépés: A felelős ellátási láncok kiépítését célzó erős vállalatirányítási rendszerek kialakítása.
- 2. lépés: Az ellátási lánc kockázatainak azonosítása, felmérése és prioritási sorrendjének felállítása.
- 3. lépés: Az ellátási láncban azonosított kockázatokra válaszoló stratégia megtervezése és végrehajtása
- 4. lépés: Az ellátási láncban érvényesülő kellő gondosság ellenőrzése.
- 5. lépés: Jelentéstétel az ellátási láncban érvényesülő kellő gondosságról.

Forrás: OECD (2013), OECD Due Diligence Guidance for Responsible Supply Chains of Minerals from Conflict-Affected and High-Risk Areas (A konfliktusok által érintett és nagy kockázatot jelentő térségekből származó ásványok felelősségteljes ellátási lánc tekintetében követendő kellő gondosságról szóló OECD útmutatás): Második kiadás, OECD Publishing, Paris, <http://dx.doi.org/10.1787/9789264185050-en>.

Mivel egyazon vállalat az ellátási lánc különböző szakaszaiban is érintett lehet, a vállalkozás különböző részlegei közötti jó koordináció segíthet a kellő gondosság megvalósításában. A versenyre és az adatvédelmi kérdések kellő figyelembe vétele mellett, a kellő gondosságot a vállalkozások az iparágon belüli együttműködések révén valósíthatják meg, így biztosítva, hogy a folyamat kölcsönösen erősítse őket, és hogy csökkenteni tudják a költségeket az alábbiak mentén:

- az egész iparágon átívelő együttműködés, például egy ipari szervezet által létrehozott és irányított kezdeményezésen keresztül, mely a nemzetközi előírásoknak való fokozottabb megfelelést támogatja
- az iparágon belüli költségmegosztás a speciális kellő gondossággal összefüggő feladatok esetében
- az iparág közös beszállítókkal rendelkező tagjai közötti koordináció
- az ellátási lánc különböző szegmensei – például a mezőgazdaság beszállítói (ún. upstream) és feldolgozói (ún. downstream) vállalkozások – közötti együttműködés.

A nemzetközi és civil társadalmi szervezetekkel fenntartott partnerségi kapcsolat szintén támogathatja a kellő gondosságot. Az iparágak által kezdeményezett programok akkor a leghitelesebbek, amikor nem csak vállalkozásokat, hanem civil társadalmi szervezeteket, szakszervezeteket és releváns szakértőket is bevonnak, és lehetővé teszik, hogy közöttük konszenzus szülessen. A vállalkozások ugyanakkor egyéni felelősséggel tartoznak a saját kellő gondosságukért.

Szerkezet

Az Iránymutatás felépítése a konfliktusok által érintett és nagy kockázatot jelentő térségekből származó ásványok felelősségteljes ellátási láncá tekintetében követendő kellő gondosságról szóló OECD útmutatást¹⁹ veszi alapul, amely a kellő gondosság lépésein és a kockázatsökkentő intézkedésekre vonatkozó ajánlásokon keresztül teszi egyértelművé, hogy az Irányelvek hogyan vonatkoznak egy konkrét ágazatra. A bevezetőt követően jelen Iránymutatás az alábbiakat tartalmazza:

- 1. szekció Vállalatok RBC szakpolitikai mintája a felelős mezőgazdasági ellátási láncokra a meglévő előírások figyelembe vételével
- 2. szekció Keretrendszer a mezőgazdasági ellátási láncokban érvényesülő kockázatalapú kellő gondossághoz
- A. Melléklet A kockázatok mérséklését és megelőzését célzó intézkedések leírása a mezőgazdasági ellátási láncokban a meglévő előírások felhasználásával.
- B. Melléklet Iránymutatás az őslakos népekkel való párbeszédhez/együttműködéshez.

2. Vállalati RBC szakpolitikai minta a felelős mezőgazdasági ellátási láncokra

Ez a vállalati RBC szakpolitikai minta határozza meg azokat a legfőbb előírásokat, amelyeket a vállalkozásoknak be kell tartaniuk a felelős mezőgazdasági ellátási láncok kiépítése érdekében. Ezt

a felelős mezőgazdasági ellátási láncok releváns nemzetközi előírásainak egyes tartalomrészei mentén vázolja fel.²⁰ Ezen előírások némelyike – pl. az emberi és munkajogok, valamint az élelmiszerbiztonság – már sok ország jogszabályába beépült.

Ezt a vállalati RBC szakpolitikai mintát a vállalkozások elfogadhatják jelenlegi formájában, vagy a releváns részeket kiigazíthatják/átszabhatják és beépíthetik a meglévő társadalmi felelősségvállalásra, fenntarthatóságra, kockázatkezelésre vonatkozó szakpolitikáikba, illetve egyéb ezekkel egyenértékű alternatívákba. A „mi” névmás használata a vállalkozások önkéntes kötelezettségvállalására utal. Vállalat politikájuk kidolgozásakor a vállalkozásoknak azt is biztosítaniuk kell, hogy megfeleljenek valamennyi nemzeti törvénynek és figyelembe vesznék bármilyen egyéb releváns nemzetközi előírást. A felelős mezőgazdasági ellátási láncokra vonatkozó szakpolitika elfogadása az első lépése a 3. fejezetben/szekcióban vázolt kockázatalapú kellő gondosságra vonatkozó keretrendszernek, amely leírja, hogy ezt a politikát hogyan lehet végrehajtani.

Felismerve a mezőgazdasági ellátási láncokban felmerülő jelentős kedvezőtlen hatások kockázatait, és az emberi jogok tiszteletben tartása iránti felelősségünket, valamint a fenntartható fejlődéshez – kiváltképp a szegénység csökkentéséhez, az élelmiszerbiztonsághoz, a táplálkozáshoz, a nemek közötti egyenlőséghez – való hozzájárulási képességünket, kötelezettséget vállalunk, hogy elfogadjuk, végrehajtjuk, széles körben terjesztjük és beépítjük az üzleti partnerekkel kötendő szerződéseinkbe és megállapodásainkba az alábbi, felelős mezőgazdasági ellátási láncokra vonatkozó iránymutatást. Ahol ez megvalósítható, ott üzleti partnereinket ösztönözni fogjuk e szakpolitika iránymutatás alkalmazására, és amennyiben üzleti partnereink kedvezőtlen hatásokat okoznak vagy segítenek elő, befolyásunkat felhasználjuk e kockázatok megakadályozására vagy csökkentésére.

1. Ágazatokon átnyúló Felelős Üzleti Magatartás (RBC) előírások

Hatásvizsgálat

A döntéshozatalban folyamatosan felmérjük és kezeljük a műveleteink, folyamataink, termékeink és szolgáltatásaink tényleges és potenciális hatásait a teljes életciklusuk során, hogy ezzel (is) elkerüljünk, illetve, amikor nem elkerülhető, csökkentünk bármilyen kedvezőtlen hatást. A hatásvizsgálatoknak az összes releváns érintetti csoport reprezentatív számú tagjának részvételével kell történniük.^{2.1}

Közzététel

A potenciálisan érintett közösségekkel időszerű és pontos információkat osztunk meg az előrelátható kockázati tényezőkről és az egyes környezeti, társadalmi és emberi jogi hatásokra adott reakcióinkról a beruházási ciklus valamennyi szakaszában.²² Emellett olyan pontos, ellenőrizhető és egyértelmű információkat biztosítunk, amelyek elegendőek ahhoz, hogy a fogyasztók megalapozott döntéseket hozhassanak.²³

Egyeztetések

A közösségekkel saját képviselői intézményeiken keresztül jóhiszemű, hatékony és érdemi egyeztetéseket folytatunk bármilyen olyan művelet megkezdése előtt, amely hatással lehet rájuk, továbbá, a velük folytatott egyeztetéseket a műveletek ideje alatt és végén is folytatjuk. Szem előtt tartjuk a különböző kockázatokat is, amelyek a nőket és a férfiakat érinthetik.²⁴

Hatékony és érdemi egyeztetéseket folytatunk az őslakos népekkel saját képviselői intézményeiken keresztül a szabad, előzetes és tájékoztatáson alapuló beleegyezésük megszerzése érdekében,²⁵ összhangban az ENSZ őslakos népek jogairól szóló nyilatkozatában megfogalmazott célok megvalósításával, és megfelelően figyelembe véve az egyes államok különleges álláspontjait és ismereteit.²⁶

Előnymegosztás

Biztosítjuk, hogy műveleteink hozzájárulnak a fenntartható és inkluzív vidékfejlesztéshez²⁷, többek között azzal, hogy kölcsönösen elfogadott feltételek mellett elősegítjük a pénzügyi és nem pénzügyi előnyök igazságos és méltányos megosztását az érintett közösségekkel, –a nemzetközi szerződéseknek megfelelően, azokban az esetekben, ahol az adott felekre ilyen szerződések vonatkoznak, pl. genetikai erőforrások élelmiszeripari és mezőgazdasági használatok.²⁸

Panaszkezelési mechanizmusok

Jogszerű, hozzáférhető, kiszámítható, méltányos és átlátható operatív szintű panaszkezelési mechanizmusokat biztosítunk a potenciális résztvevőkkel való egyeztetés során. Együttműködünk más nem bírósági panaszkezelési mechanizmusokban is. Az ilyen panaszkezelési mechanizmusok jogorvoslati lehetőséget nyújthatnak azokban az esetekben, amikor műveleteink kedvezőtlen hatásokat okoztak vagy segítettek elő az RBC-előírások be nem tartásának következtében.²⁹

Nemek

Segítjük a nők elleni diszkrimináció megszüntetését, a döntéshozatalban való érdemi részvételük és vezetői szerepvállalásuk növelését, szakmai fejlődésük és előremenetelük biztosítását, valamint a természeti erőforrásokhoz, inputokhoz, termelési eszközökhöz, tanácsadó és pénzügyi szolgáltatásokhoz, képzéshez, piacokhoz és információkhoz való egyenlő hozzáférésüket és elősegítjük az azok feletti egyenlő rendelkezésüket.³⁰

2. Emberi jogok

A nemzetközileg elismert emberi jogok,³¹ továbbá azon országok nemzetközi emberi jogi kötelezettségei, amelyekben tevékenykedünk, és a releváns hazai törvények és szabályozások keretei között vállaljuk, hogy:

- Tiszteletben tartjuk az emberi jogokat,³² ami más személyek emberi jogainak megsértésének elkerülését és az olyan kedvezőtlen emberi jogi hatások kezelését jelenti, amelyben érintettek vagyunk.
- Saját tevékenységünk kontextusában kerüljük a kedvezőtlen emberi jogi hatások okozását vagy elősegítését, felmerülésük esetén pedig kezeljük az ilyen hatásokat.³³
- Megkeressük a módját, hogy megelőzzük vagy mérsékeljük azon kedvezőtlen emberi jogi hatásokat, amelyek egy üzleti kapcsolat révén közvetlenül kapcsolódnak a műveleteinkhez, termékeinkhez vagy szolgáltatásainkhoz, abban az esetben is, ha ezeket a hatásokat nem mi segítettük elő.³⁴

- A műveleteink kiterjedésének, jellegének és kontextusának, valamint a kedvezőtlen emberi jogi hatásokhoz kapcsolódó kockázatok súlyosságának megfelelő emberi jogi kellő gondosságot alkalmazunk.³⁵
- Elrendeljük az emberi jogokra gyakorolt kedvezőtlen hatások orvoslását, illetve jogszerű folyamatok során együttműködünk azok orvoslásában, ha megállapítjuk, hogy mi okoztuk vagy segítettük elő ezeket a hatásokat.³⁶
- Saját tevékenységeink kontextusában biztosítjuk minden személy emberi jogainak tiszteletben tartását, bármilyen megkülönböztetés nélkül, mint amilyen a faji, bőrszín szerinti, nemi, nyelvi, vallási, politikai vagy egyéb vélemény szerinti, nemzeti vagy társadalmi származás szerinti, vagyoni, születési vagy más helyzet alapján történő megkülönböztetés.³⁷

3. Munkajogok

Műveleteink során tiszteletben tartjuk az alapvető nemzetközi munkaügyi előírásokat, nevezetesen az egyesülés szabadságát és a kollektív tárgyalások folytatásához való jogot – ideértve a migráns munkavállalók ilyen (típusú) jogait is –, a kényszer- és kötelező munka minden formájának felszámolását, a gyermekmunka tényleges megszüntetését, valamint a foglalkoztatás és a foglalkozás tekintetében való megkülönböztetés megszüntetését.³⁸

Vállaljuk továbbá, hogy műveleteink során:

- Biztosítjuk a munkahelyi egészséget és biztonságot.
- Tisztességes béreket, juttatásokat és munkakörülményeket biztosítunk, amelyek legalább arra alkalmasak, hogy a munkavállalók és családjuk alapvető szükségleteit kielégítsék, továbbá törekszünk a munkakörülmények jobbá tételére.³⁹
- Elősegítjük a foglalkoztatás biztonságát és együttműködünk az állami rendszerekben azért, hogy valamilyen formájú jövedelemvédelmet biztosítsunk azoknak a munkavállalóknak, akiknek a munkaviszonya felmondásra került.⁴⁰
- Törekszünk a migráns munkavállalók kizsákmányolásának megelőzésére.⁴¹
- Elfogadjuk a nők döntéshozatalban való érdemi részvételének és vezető szerepvállalásának növelését célzó megközelítéseket, intézkedéseket és folyamatokat.⁴²

Hozzájárulunk a munkához való jog⁴³ megvalósításához az alábbiakkal:

- a foglalkoztatási lehetőségek növelése érdekében tett közvetlen és közvetett erőfeszítések⁴⁴
- biztosítjuk – többek között a fiatalok produktivitásának és/vagy a tisztességes foglalkoztatáshoz való hozzáférésüknek és vállalkozási lehetőségeiknek növelésével⁴⁵ –, hogy a munkavállalók minden szinten releváns képzésben részesüljenek, és így megfeleljenek a vállalkozás igényeinek és a fogadó ország fejlesztési politikáinak
- anyaságvédelem biztosítása a munkahelyen.⁴⁶

4. Egészségvédelem és biztonság

A közegészséget⁴⁷ az alábbiakkal segítjük elő:

- a műveleteink során megfelelő gyakorlatokat alkalmazunk az emberi életet, egészséget és jólétet fenyegető veszélyek, valamint a termékeink és szolgáltatásaink fogyasztásából, használatából, illetve ártalmatlanításából eredő veszélyek megelőzése érdekében, többek között azzal, hogy betartjuk az élelmiszerbiztonság jó-gyakorlatait⁴⁸
- műveleteink életciklusa során hozzájárulunk az érintett közösségek egészségének és biztonságának védelméhez.⁴⁹

5. Élelmiszerbiztonság és táplálkozás

Törekszünk annak biztosítására, hogy a műveleteink elősegítsék az élelmiszerbiztonságot és a táplálkozást. Figyelmet fordítunk arra, hogy növeljük a biztonságos, tápláló és sokféle élelmiszer hozzáférhetőségét, stabilitását és felhasználási lehetőségét⁵⁰

6. A természeti erőforrásokra vonatkozó használati jogok és az azokhoz való hozzáférés

Tiszteletben tartjuk a törvényes birtok jogok tulajdonosait⁵¹ és e személyek természetes erőforrásokhoz fűződő jogait – legyen szó akár állami, magán, közösségi, kollektív, őslakos és szokásjogon alapuló jogokról –, amelyekre tevékenységeink potenciálisan hatással lehetnek. Természeti erőforrásnak számítanak a termőföldek, a halászföldek, az erdők és a vizek.

A lehető legnagyobb mértékben elköteleződünk a földalapú beruházásaink átláthatósága és a rájuk vonatkozó információk nyilvánossága mellett, ideértve a bérleti/koncessziós szerződések feltételeinek átláthatóságát is, az adatvédelmi korlátozások⁵² kellő figyelembe vételével együttesen.

Előnyben részesítjük a megvalósítható alternatív projekterveket, hogy elkerüljük, illetve ha az elkerülés nem lehetséges, minimalizáljuk a törvényes használati/birtoklási jogok tulajdonosainak fizikai és/vagy gazdasági elmozdítását, miközben egyensúlyban tartjuk a környezeti, társadalmi és pénzügyi költségeket és előnyöket, különös figyelmet fordítva a szegény és kiszolgáltatott személyeket érintő kedvezőtlen hatásokra.

Tisztában vagyunk azzal, hogy – nemzeti törvényeiktől és jogszabályaiktól függően, valamint a nemzeti kontextusnak megfelelően – az államoknak csak akkor szabad kisajátítást alkalmazniuk, ha a szóban forgó jogok közérdekű célt szolgálnak, és ilyen esetben azonnali, megfelelő és hatékony kártalanítást kell biztosítaniuk.⁵³

Amikor a törvényes használati/birtoklási jogok tulajdonosai negatívan érintettek, igyekszünk biztosítani, hogy a műveleteink által negatívan érintett használati/birtoklási jogaikért azonnali, megfelelő és hatékony kártalanításban részesüljenek.⁵⁴

7. Állatjólét

Műveleteink során támogatjuk az állatjólétet⁵⁵, többek között az alábbiakkal:

- törekszünk annak biztosítására, hogy az állatjólét „öt szabadságjoga” megvalósuljon, azaz: az éhség, szomjúság és alutápláltság nélküli élet, a fizikai és hőmérsékleti kényelmetlenségek nélküli élet, a fájdalom, sérülés és betegség nélküli élet, a félelem és gyötrelmek nélküli élet, valamint jog a normális viselkedés kifejezéséhez⁵⁶
- magas szintű irányítási és állatgondozási követelményeket biztosítunk az állattenyésztéshez, amelyek megfelelőek műveleteink méretéhez/nagyságrendjéhez, és összhangban vannak az Állategészségügyi Világszervezet (OIE) elveivel, vagy meghaladják azokat.⁵⁷

8. Környezetvédelem és a természeti erőforrások fenntartható használata

Helyzettől függően, az illetékes kormányzati szervekkel és harmadik felekkel együttműködve létrehozunk és fenntartunk egy környezetvédelmi és társadalmi irányítási rendszert, amely megfelel a műveleteink jellegének és nagyságrendjének, továbbá arányos a potenciális környezeti és társadalmi kockázatok és hatások szintjével.⁵⁸

Környezetvédelmi teljesítményünket folyamatosan javítjuk az alábbiakkal:

- megelőzzük, minimalizáljuk és orvosoljuk a levegő, a termőföldek, a talajok, a vizek, az erdők és a biológiai sokféleség szennyezését és a rájuk gyakorolt negatív hatásokat, valamint csökkentjük az üvegházhatású gázok kibocsátását

- elkerüljük vagy csökkentjük a veszélyes és nem veszélyes hulladékok termelését, helyettesítjük vagy csökkentjük a mérgező anyagok használatát,⁵⁹ valamint fokozzuk a hulladékok produktív felhasználását vagy biztosítjuk azok biztonságos ártalmatlanítását
- biztosítjuk a természeti erőforrások fenntartható használatát és növeljük az erőforrás-felhasználás és az energia hatékonyságát⁶⁰
- csökkentjük az élelmiszer-veszteséget és -hulladékot, továbbá elősegítjük az újrahasznosítást
- előmozdítjuk a mezőgazdasági jó-gyakorlatokat, ideértve a talajtermékenység fenntartását vagy javítását és a talajerózió elkerülését
- támogatjuk és megőrizzük a biológiai sokféleséget, a genetikai erőforrásokat és az ökoszisztéma-szolgáltatásokat; tiszteletben tartjuk a védett⁶¹ és magas védettségi értékkel rendelkező területeket és veszélyeztetett fajokat; továbbá kontroll alatt tartjuk és minimalizáljuk az invazív, nem őshonos fajok elterjedését
- alkalmazkodási intézkedésekkel növeljük a mezőgazdasági és az élelmiszeripari rendszerek, a támogató/önfenntartó élőhelyek és a kapcsolódó megélhetések ellenálló képességét a klímaváltozás hatásaival szemben.⁶²

9. Kormányzás

Megakadályozzuk a korrupció és a csalárd/megtévesztő gyakorlatok minden formáját, és tartózkodunk mindezekről.⁶³

Betartjuk azon országok adótörvényeinek és szabályozásainak írott szavát és szellemiségét, amelyekben tevékenykedünk.⁶⁴ Tartózkodunk a versenytársak közötti versenyellenes megállapodások megkötésétől vagy végrehajtásától, és együttműködünk a nyomozást folytató versenyhatóságokkal.⁶⁵ A vállalkozásokra alkalmazandó mértékben a Tanács vállalatirányítási alapelveiről szóló OECD-ajánlásában foglalt elvekkel összhangban járunk el.⁶⁶

10. Technológia és innováció

Hozzájárulunk a megfelelő technológiák – különösen környezetbarát technológiák, valamint a közvetetten vagy közvetlenül munkahelyeket teremtő technológiák – kifejlesztéséhez és terjesztéséhez.⁶⁷

3. Öt lépéses keretrendszer a mezőgazdasági ellátási láncokban érvényesülő kockázatalapú kellő gondossághoz

A vállalkozásoknak az alábbi öt lépéses keretrendszert kell követniük a mezőgazdasági ellátási láncban megvalósítandó kockázatalapú kellő gondosság vállalásához: (i) a felelős ellátási láncokat szolgáló erős vállalatirányítási rendszerek kialakítása; (ii) az ellátási láncban jelentkező kockázatok azonosítása, felmérése és prioritási sorrendjük felállítása; (iii) az azonosított kockázatokra válaszoló stratégia kialakítása és végrehajtása; (iv) Az ellátási láncban érvényesülő kellő gondosság ellenőrzése; és (v) jelentéstétel az ellátási láncban érvényesülő kellő gondosságról. Az első lépés egy a felelős üzleti magatartásra (RBC) vonatkozó vállalatvezetési minta elfogadása, amely a jelen Iránymutatás 2. fejezetében leírt vállalati RBC szakpolitikai mintára épül. Noha ajánlott, hogy minden vállalat alkalmazzon kellő gondosságot, az öt lépéses keretrendszer megvalósításának igazodnia kell az ellátási láncban elfoglalt helyzetükhöz/helyükhöz és az abban való részvételük típusához, a műveleteik kontextusához és helyszínéhez, valamint méretükhöz és kapacitásaihoz is. Ez a fejezet lépésenként különbözteti meg a vállalkozások különböző típusainak (mezőgazdasági, feldolgozó és pénzügyi vállalkozások) kötelezettségeit.

1. lépés A felelős ellátási láncokat szolgáló erős vállalatirányítási rendszerek kialakítása

1.1. Az ellátási láncban tanúsítandó felelős üzleti magatartásra (RBC) vonatkozó vállalatvezetési szakpolitika elfogadása vagy beépítése a meglévő folyamatokba (továbbiakban: "vállalati RBC szakpolitika")

A nemzetközi előírások és a fent említett vállalati RBC szakpolitikai minta alapján a vállalatvezetési politikának tartalmaznia kell azokat az előírásokat, amelyek biztosítják a kellő gondosság elvének betartását. Állhat egyetlen szakpolitikából, vagy több önálló szakpolitikából is (pl. emberi jogokra vonatkozó vállalatvezetési politika), és tartalmazhat arra vonatkozó kötelezettségvállalásokat, hogy adott vállalkozás (vagy vállalat) csatlakozik-e egy meglévő ipar-specifikus előíráshoz, például egy tanúsítási rendszerhez.⁶⁸ Amennyiben a vállalatnak régóta fennálló szakpolitikái vannak érvényben, egy hiányelemzés keretében megállapíthatóak a 2. fejezetben leírt vállalati RBC szakpolitikai-mintához képest fennálló hiányosságok, és a meglévő politikákat ennek megfelelően lehet módosítani.

A felelős üzleti magatartásra vonatkozó vállalatvezetési politika:

- jóváhagyásának a vállalat felső vezetői szintjén kell történnie. Bevezetéséhez pedig felső vezetői felelősséget kell hozzárendelni.
- létrehozásához releváns belső és külső szakértelmet, és szükség esetén az érdekelt felekkel tartott egyeztetéseken szerzett információkat kell felhasználni
- tartalmazza a vállalkozás felelős üzleti magatartással kapcsolatos elvárásait a munkavállalókkal, az üzleti partnerekkel és a műveleteihez, termékeihez vagy szolgáltatásaihoz közvetlenül kapcsolódó más felekkel szemben
- elérhető a nyilvánosság számára és közzésre került mind a munkavállalókkal, mind az üzleti partnerekkel és más releváns felekkel.

- tükröződik az üzletviteli politikákban és eljárásokban, amelyek ahhoz szükségesek, hogy beépüljön a vállalkozás egészébe⁶⁹
- rendszeres felülvizsgálatnak és módosításoknak kell alávetni az ellátási láncban felmerülő kockázatok jobb megismerése és a nemzetközi előírások tükrében.

Annak ellenére, hogy a kedvezőtlen hatásokra vonatkozó egyes kockázatok az ellátási lánc bizonyos szakaszaiban jelennek meg – például a földbirtokláshoz és állatjóléthez kapcsolódó termelési és feldolgozási szakaszban – a felelős üzleti magatartásra vonatkozó vállalatvezetési szakpolitikának az ellátási lánc egészében felmerülő kockázatokra kell kiterjednie.

1.2. A belső irányítás/igazgatás/vezetés megszervezése az ellátási láncban érvényesíteni kívánt kellő gondosság támogatása végett

A felső vezetésnek jól láthatóan és aktívan részt kell vennie a felelős üzleti magatartásra vonatkozó vállalatvezetési szakpolitika végrehajtásában és az annak való megfelelő biztosításában. A munkavállalóknak és az üzleti partnereknek képzéseket és ösztönzőket kell biztosítani, hogy megfelelhessenek a vállalati RBC szakpolitikának. A kellő gondosság felelősének egy releváns technikai és kulturális készségekkel rendelkező egyént kell kijelölni, aki mellé biztosítani szükséges egy támogató csapatot is. A megfelelő anyagi forrásokat pedig rendelkezésre kell bocsátani. Továbbá, egy belső jelentéstételi struktúrát kell felállítani, fenntartani és arról tájékoztatást adni a vállalkozáson belüli kritikus területeken. A vállalat műveletei során az RBC-gyakorlatoknak következetesnek kell lenniük. Ezeket az intézkedéseket a vállalat céljához, tevékenységéhez, termékeihez és méretéhez kell igazítani, figyelembe véve a pénzügyi kapacitásokat is.

1.3. Egy ellenőrző rendszer és az átláthatóság megteremtése az ellátási láncban

A felelős üzleti magatartásra vonatkozó vállalatvezetési szakpolitika végrehajtásának nyomon követése döntő fontosságú a szabályzat hitelessége és hatékonysága, valamint az érdekelt felekkel – ideértve a kormányokkal – fenntartott jó kapcsolatok szempontjából. Ez az alábbiakat teszi szükségessé:

- Belső hitelesítési eljárások bevezetését a szakpolitikai szabályzatnak való megfelelés rendszeres, független és átlátható felülvizsgálatára. Ennek az eljárásnak része lehet egy nyomon követhetőségi rendszer,⁷⁰ amely a következőket foglalja magába: a kellő gondosságra vonatkozó folyamatok, megállapítások és az abból eredő döntések belső dokumentációjának létrehozása; belső leltár/nyilvántartás és üzleti dokumentáció vezetése, amely felhasználható az ellátási lánc szereplőinek visszamenőleges azonosításához; kifizetések végrehajtása és fogadása hivatalos banki folyamatokon keresztül és annak biztosítása, hogy valamennyi elkerülhetetlen/nem elkerülhető készpénzes vásárlást ellenőrizhető/igazolható dokumentum támasszon alá; valamint az összegyűjtött információ több éven át való megőrzése. A mezőgazdasági beszállítói vállalkozásoknak (ún. upstream) anyagmérleg vagy fizikai elkülönítési nyomon követhetőséget kell kialakítaniuk⁷¹ például egy felügyeleti lánc útján, míg a feldolgozó vállalkozásoknak (ún. downstream) be kell azonosítaniuk a beszállítói vállalkozásaikat és azok (beszállítói) alvállalkozóinak beszerzési országait. A beszállítói vállalkozásoktól a feldolgozó vállalkozásokhoz eljuttatott kellő gondosságra vonatkozó információk mind növelheti az átláthatóságot és elősegítheti a nyomon követhetőséget.
- Állandó üzleti kapcsolatok létesítését, ami a folyamatos információáramlás legjobb eszköze. A különböző érdekelt felekkel való kommunikációra használt csatornák figyelmeztethetnek a szakpolitikától és a releváns előírásoktól való lehetséges eltérésekre. Az időszakos ellenőrzések valamint a környezeti, társadalmi és emberi jogi hatásvizsgálatok (ESHRIA-k)⁷² végrehajtása és nyomon követése szintén segíthet az RBCszakpolitikai megfelelés felmérésében, de nem helyettesítheti a fent leírt információáramlásokat.

1.4. Az üzleti partnerekkel folytatott párbeszéd erősítése

Egy a felelős üzleti magatartásra vonatkozó vállalatvezetési szakpolitikán//a vállalati RBC szakpolitikán alapuló felelős üzleti magatartási szabályzatot kell beépíteni az üzleti partnerekkel kötött szerződésekbe és megállapodásokba. Ezt a szabályzatot a partnerek kapacitásaihoz kell igazítani.

Az üzleti partnerekkel fenntartott hosszú távú kapcsolatok esetén a vállalkozás nagyobb befolyásra tehet szert, hogy az ilyen szakpolitikák elfogadását ösztönözze és növelje az átláthatóságot partnerei körében. Az üzleti partnerekkel együttműködésben és a helyi és központi kormányzatok, nemzetközi szervezetek és civil társadalmi szervezetek bevonásával kidolgozott megvalósítási tervek szintén növelhetik az RBC szakpolitikának való megfelelést, különösen akkor, ha kapacitásfejlesztési képzéseket is nyújtanak. A vállalkozások például fejleszthetik az olyan kistermelők kapacitásait, akik számára nehézséget jelent a szigorú követelményeknek való – esetenként költséges – megfelelés.

1.5. Operatív szintű panaszkezelési mechanizmus kialakítása a releváns érdekelt felekkel való egyeztetés és együttműködés mellett

A panaszkezelési mechanizmus⁷³ figyelmeztetheti a vállalkozásokat a releváns előírásoktól való eltérésekre és segíthet nekik a kockázatok azonosításában, például azzal, hogy jobb kommunikációt tesz lehetővé a releváns érdekelt felekkel. Ki lehet alakítani projekt-, vállalati vagy ipari szinten is. A panaszkezelési mechanizmust, a konfliktusok megelőzésére és a jogorvoslat biztosítására használt mechanizmusként, mint egy korai figyelmeztető és a kockázatok tudatosítására alkalmas rendszert kell alkalmazni. A meglévő munkaügyi kapcsolatrendszerek és a kollektív szerződések által kialakított panaszkezelési mechanizmusok például hatékony és hiteles eszközöket jelenthetnek a munkajogok tiszteletben tartásához.

Biztosítani kell, hogy panaszkezelési mechanizmusok könnyen hozzáférhetőek legyenek a munkavállalók és mindazok számára, akik ténylegesen vagy potenciálisan érintettek a felelős üzleti magatartásra vonatkozó előírások betartásának vállalkozások általi elmulasztása és az azokból eredő kedvezőtlen hatások által. A vállalkozásoknak nyilvánosságra kell hozniuk a panaszkezelési mechanizmusaik meglétét és az azokhoz való hozzáférés módjait, aktívan elő kell mozdítaniuk használatukat, garantálniuk kell a felhasználók névtelenségének megőrzését, és hogy nem éri őket semmilyen megtorlás, valamint rendszeresen ellenőrizniük kell az ilyen jellegű mechanizmusok hatékonyságát. Nyilvánosan hozzáférhető jegyzéket kell vezetniük a beérkezett panaszokról, a panaszkezelési mechanizmusokon keresztül szerzett tanulságokat pedig egyaránt be kell építeniük a felelős üzleti magatartásra vonatkozó vállalatvezetési szakpolitikáikba, az üzleti partnerekkel való kapcsolataikba és a nyomon követési rendszereikbe.

A panaszkezelési mechanizmusoknak ki kell egészíteniük a bírósági és nem bírósági mechanizmusokat – például az NKP-kat –, és a vállalkozásoknak egyébiránt ezekkel szintén együtt kell működniük.

2. lépés Az ellátási láncokban felmerülő kockázatok azonosítása, értékelése és prioritási sorrendjének felállítása

2.1. Az ellátási lánc feltérképezése

Ehhez azonosítani kell a különböző résztvevőket:– ahol releváns – a közvetlen beszállítók és üzleti partnerek neveit és működési helyszíneit. Az alábbi adatokat például be lehet kérni a mezőgazdasági vállalkozásoktól: a termelőegység nevét; a telephely címét és azonosítószámát; a telephelyvezető elérhetőségét; a termelés kategóriáját, mennyiségét, dátumait és módszereit; a munkavállalók nemek szerinti számát; a kockázatkezelési gyakorlatok listáját; a szállítási útvonalakat; és az elvégzett kockázatértékeléseket.

A vállalkozások – különösen a pénzügyi vállalkozások és a fogyasztókkal közvetlenül érintkező/dolgozóvállalkozások, amelyek több szinttel is távolabb vannak a mezőgazdaság termeléstől – kezdetben lehet, hogy nem tudják feltérképezni az összes beszállítójukat és üzleti partnerüket. Mégis szisztematikusan dolgozniuk kell azon, hogy az üzleti kapcsolataikról teljes képet kapjanak. Az üzleti partnerekről összegyűjtött információ mennyisége függ a kockázatok súlyosságától és attól, hogy milyen szorosan kapcsolódnak az azonosított kockázatokhoz.

2.2. A vállalkozás és üzleti partnerei műveleteinek, folyamatainak, termékeinek és szolgáltatásainak kedvezőtlen környezeti, társadalmi és emberi jogi hatásaival⁷⁴ kapcsolatos kockázatok értékelése a teljes életciklusuk során

Ezeknek az értékeléseknek azonosítaniuk kell az ellátási láncban keletkező tényleges és potenciális kedvezőtlen hatások teljes körét, amelyeket a vállalkozás okozott vagy segített elő, vagy amelyek egy üzleti kapcsolat révén közvetlenül kapcsolódnak a műveleteihez, termékeihez vagy szolgáltatásaihoz. Egyaránt ki kell terjedniük a környezeti, társadalmi és emberi jogi hatásokra. Az ilyen értékelések elvégzését a hazai törvények is előírhatják és szabályozhatják. Hatókörüknek és gyakoriságuknak tükrözniük kell a kockázatok súlyosságát és az üzleti partnerek teljesítményét azok kezelésében. Felhasználhatók közzétételi célokra, de – gyakorlatiasabb és előrettekintőbb módon – konkrét kockázatok kezelésére, a beszállítói párbeszéd erősítésére és a beszállítói teljesítmény javítására is.

Felhasználva a meglévő előírásokat az A. Melléklet (1.3. fejezet) részletezi, hogy ezeknek a felméréseknek milyen szakaszokat és hatásokat kell magukba foglalniuk. A fentiekén kívül az értékeléseknek az alábbiakat is azonosítaniuk kell:⁷⁵

- releváns jogtulajdonosokat és érdekelt feleket – különösen a nőket –, akikre a vállalati műveletek valószínűleg folyamatosan hatással vannak⁷⁶
- minden olyan üzleti partnert, amelynél fennáll annak a kockázata, hogy nem követi a kellő gondosság elvét
- valamennyi a 3.1. háttérmagyarázatban leírt figyelmeztető jelzést (ún. „red flag”-et). Ezekben az esetekben fokozott kellő gondosságra lehet szükség, amely magába foglalhatja figyelmeztető jelzéssel érintett helyszínek, termékek vagy üzleti partnerek minőségi körülményeinek helyszíni ellenőrzését is
- a műveletek tényszerű körülményei és a felelős üzleti magatartásra vonatkozó vállalatvezetési szakpolitika//a vállalati RBC szakpolitika közötti bármilyen indokolt ellentmondást.

Az **értékelés több típusa is** segíthet a figyelmeztető jelzések azonosításában. A kontextus szintű kockázatértékelés a szabályozási keret, a politikai környezet, a polgári szabadságjogok és a gazdasági-társadalmi környezet vizsgálata alapján a beszerzési régiókat és országokat alacsony, közepes vagy magas kockázatú kategóriákba sorolja. A telephely szintű kockázatértékelés célja az üzleti műveletek tényszerű körülményeinek megismerése, hogy ezzel telephely szintjén lehessen felmérni a kockázatok kiterjedését, súlyosságát és valószínűségét. Ezek fognak az új üzleti partnerek előminősítési folyamatának alapjául szolgálni. Standard kockázatértékelést az alacsonyabb kockázati környezetekben működő üzlet partnerek esetén, míg fokozott kockázatértékelést a közepes és magas kockázati környezetekben működő üzlet partnerek esetén kell alkalmazni. . . Az értékeléseknek része lehet az érdekelt felekkel folytatott egyeztetések lefolytatása, harmadik felek – például civil társadalmi szervezetek – általi megfigyelés és látogatások szervezése a gazdaságokba és/vagy feldolgozó létesítményekbe.

A kockázatértékelésnek **folyamatosnak** kell lennie, hogy a változó körülményeket figyelembe véve az idő múlásával is valós képet lehessen festeni a kockázatokról. Az alábbi helyzetek új kockázatértékeléseket tehetnek szükségessé: új piacról történő beszerzés; változások egy üzleti partner működési környezetében (pl. kormányváltás); a beszállító közepes vagy magas kockázatú területekről kezdő beszerzéseit; egy új üzleti kapcsolat megkezdése; egy üzleti partner tulajdonosi viszonyaiban bekövetkezett változás; új termék kifejlesztése; az üzleti modellben bekövetkezett változás.

3.1. háttérmagyarázat: **Példák a fokozott kellő gondosság használatának indokoltságára: Figyelmeztető jelzések ('red flags')**

- **Figyelmeztető jelzéssel érintett helyszínek – A mezőgazdasági műveletek végrehajtását az adott területen tervezik vagy a mezőgazdasági termékek ezekről a területekről származnak:**

konfliktus által érintett vagy magas kockázatú¹ területnek minősülő területek vagy gyenge kormányzás alatt álló területek²

ahol a nemzeti vagy helyi kormányzatok nem tartják be a nemzetközileg elfogadott RBC-előírásokat vagy nem nyújtanak támogatást a vállalkozásnak, hogy az biztosítani tudja ezen előírások betartását, például azért, hogy olyan mezőgazdasági területet ajánlanak fel, amelyen helyi közösségek törvényes használati joggal rendelkeznek – és az érintett közösségekkel nem történt előzetes egyeztetés –, vagy amikor a felajánlott terület védett területeken helyezkedik el

ahol jelentések szerint az emberi jogokat vagy a munkajogokat megsértették

ahol a használati jogok nincsenek egyértelműen meghatározva vagy vita tárgyát képezik

ahol a közösségek az élelmiszerbiztonság hiányával vagy vízhiánnyal küzdenek

olyan területek, melyek környezetromlással érintettek vagy védett területként kerültek meghatározásra.

- **Figyelmeztető jelzéssel érintett termékek:**

Ismert, hogy a mezőgazdasági termék gyártása kedvezőtlen környezeti, társadalmi és emberi jogi hatásokkal bír bizonyos kontextusokban.

Az agrár-élelmiszeripari termék nem felel meg az egészségügyi és élelmiszerbiztonsági előírásoknak.

- **Figyelmeztető jelzéssel érintett üzleti partnerek:**

Ismert, hogy az üzleti partnerek nem tartották be a jelen Iránymutatásban foglalt előírásokat.

Ismert, hogy az elmúlt tizenkét hónapban mezőgazdasági termékeket szereztek be figyelmeztető jelzéssel érintett helyszínről.

Részvényesi vagy egyéb érdekeltségük van olyan vállalkozásokban, amelyek nem tartják be a jelen Iránymutatásban foglalt előírásokat, vagy amelyek mezőgazdasági termékeket szereznek be figyelmeztető jelzéssel érintett helyszínről vagy maguk is ilyen helyszínen működnek.

1. A konfliktus által érintett és nagy kockázatot jelentő térségeket fegyveres konfliktus, széleskörű erőszak vagy más az embereket érintő egyéb kockázatok fennállása jellemzi. A fegyveres konfliktus számos formát ölthet, így például lehet akár nemzetközi, akár nem nemzetközi jellegű, érinthet kettő vagy több államot, illetve része lehet szabadságharc, népfelkelés vagy polgárháború, stb. A magas kockázatú térségek között lehetnek politikai instabilitás vagy elnyomás, intézményi hiányosságok, bizonytalanság, a polgári infrastruktúra összeomlása; széles körű erőszak jellemezte területek. Az ilyen térségekre gyakran jellemző az emberi jogokkal való széles körű visszaélés, illetve a nemzeti és nemzetközi törvények megsértése (OECD, 2013).
2. Lehetnek olyan területek, amelyek a Világbank Globális Kormányzási Mutatói vagy a Transparency International korrupcióval kapcsolatos nemzetközi indexe szerint gyenge teljesítményt mutatnak. Olyan országok is lehetnek, amelyek nem kötelezték el magukat a korrupció elleni ENSZ-egyezmény mellett vagy nem kezdték meg annak végrehajtását.

A kockázatértékelés függ a **vállalat/vállalkozás típusától**:

- A mezőgazdasági vállalkozások úgynevezett helyszíni értékelői csapatokat hozhatnak létre a mezőgazdasági termelés minőségi körülményeire vonatkozó ellenőrizhető, megbízható és naprakész információ előállítására és megosztására céljából. Ezeknek a vállalkozásoknak biztosítaniuk kell a törvényes földbirtoklási/használati jogok tulajdonosainak tiszteletben tartását, többek között azzal, hogy a jóhiszemű, hatékony és érdemi egyeztetéseket folytatnak a helyi közösségekkel. Ha állattenyésztéssel foglalkoznak, műveleteik során támogatniuk kell az állatjólétet. A kockázatértékelésük eredményeit pedig át kell adniuk a feldolgozó (ún. downstream) vállalkozásoknak.
- A feldolgozó vállalkozásoknak nem csak a saját műveleteikben kell azonosítaniuk a felmerülő kockázatokat, de amennyire erejükből telik, fel kell mérniük a beszállítóikat érintő kockázatokat is. Utóbbiak felméréséhez a beszállítóik által követett kellő gondosságot, vagy közvetlen műveleteiket is értékelhetik, akár a beszállítók gazdaságában tett látogatások során. Szintén támogathatja ezeket az értékeléseket az olyan egész iparon átívelő rendszerekben való részvétel, amely értékeli az üzleti partnerek RBC-előírásoknak való megfelelését és releváns információkat szolgáltat.
- A pénzügyi vállalkozásoknak több százezer ügyfelük is lehet. Lehetséges, hogy nem mindig lehet mindegyikükre vonatkozóan kockázatértékelést végrehajtani. Az OECD-irányelvek alapján minden vállalkozással szemben elvárás, hogy azonosítsák azokat az általános területeket, amelyekben a kedvezőtlen hatások kockázata a legjelentősebb, és hogy ennek megfelelően állítsák fel a kellő gondosságra vonatkozó intézkedések fontossági sorrendjét. Egy pénzügyi intézmény kellő gondosságra vonatkozó kötelezettségeinek megfelelő terjedelme a műveletei, termékei és szolgáltatásai jellegétől függ.⁷⁷

3. lépés Azonosított kockázati tényezők kezelésére szolgáló stratégia kialakítása és megvalósítása

3.1. A kockázatértékelések eredményeiről szóló jelentés a kijelölt felső vezetés részére

3.2. Egy kockázatkezelési terv elfogadása

Ennek a tervnek részét képezhetik az A. Mellékletben javasolt kockázatmérséklési és megelőzési intézkedések.

Különböző forgatókönyvekre tehet javaslatot attól függően, hogy a vállalkozás mennyire szorosan kapcsolódik a kedvezőtlen hatásokhoz (további részletekért lásd a 1.2. háttérmagyarozatot):

- Ha a vállalkozás okozza a kedvezőtlen hatásokat, akkor jogorvoslatot kell biztosítani⁷⁸ a tényleges kedvezőtlen hatások miatt, és meg kell előznie a potenciális kedvezőtlen hatásokat. Ez magával vonhatja a műveletek ideiglenes felfüggesztését a jövőbeli kedvezőtlen hatások megelőzését célzó mérhető intézkedések végrehajtásának idejére, illetve a műveletek végleges felfüggesztését is, ha ezeket a hatásokat nem lehet mérsékelni.
- Amennyiben a vállalkozás elősegíti a kedvezőtlen hatást, akkor a kedvezőtlen hatások elősegítésével fel kell hagynia, és fel kell használnia a befolyását bármilyen fennmaradó kedvezőtlen hatás mérséklésére. Ez a műveletek ideiglenes felfüggesztésével is járhat. A vállalkozásnak megelőző intézkedéseket kell tennie annak biztosításáért is, hogy ezek a kedvezőtlen hatások a jövőben ne forduljanak újra elő.
- Amennyiben a vállalkozás ugyan nem segítette elő a kedvezőtlen hatást, a hatás egy üzleti kapcsolat révén mégis közvetlenül kapcsolódik a műveleteihez, termékeihez vagy szolgáltatásaihoz, akkor a befolyását fel kell használnia a kedvezőtlen hatás mérséklésére vagy megelőzésére. Ez az adott üzleti partnerrel fennálló kapcsolat megszakításához vezethet, ha a kockázatok mérséklésére tett kísérletek sikertelenek, vagy ha a kockázat mérséklése nem megvalósíthatóan vagy elfogadhatatlannak minősül. A megfelelő válasz

meghatározása szempontjából releváns tényező lehet: a kedvezőtlen hatás súlyossága és valószínűsége,

a vállalkozás arra való képessége, hogy befolyásoljon egy üzleti partnert vagy más releváns szereplőket (pl. kormányzat) és/vagy befolyást építsen ki felettük, és hogy mennyire fontos az üzleti partner a vállalkozás számára.

A vállalkozások valamennyi típusa okozhat közvetlenül, segíthet elő kedvezőtlen hatásokat, illetve kapcsolódhat közvetlenül kedvezőtlen hatásokhoz. Az alábbi példák szemléltetik, hogy ez a gyakorlatban mit jelenthet:

- *Okozás:* A vállalkozások három típusa, a mezőgazdasági, a feldolgozó és a pénzügyi vállalkozások közvetlenül okozhatnak kedvezőtlen hatásokat. Egyes kedvezőtlen hatásokat azonban közvetlenül csak mezőgazdasági vállalkozás okozhat, és kisebb mértékben feldolgozó vállalat; ilyenek például a földbirtoklási jogokra és az állatjólétre gyakorolt hatások. Ha a kockázatértékelés során egy mezőgazdasági vállalkozásról kiderül, hogy megsértette törvényes jogtulajdonosok földbirtoklási jogait, akkor az ilyen hatások miatt jogorvoslatot kell biztosítani, pl. vissza kell adnia a földet a törvényes jogtulajdonosoknak vagy biztosítania kell, hogy méltányos és azonnali kártalanításban részesülnek.
- *Hozzájárulás:* Ha egy nagy élelmiszerkereskedő a szezonális és friss mezőgazdasági termékek, pl. az eper, esetén szoros szállítási ütemezést követel meg, az ahhoz vezethet, hogy a beszállító hirtelen megnöveli a munkavállalói létszámát a kereslet kielégítése érdekében, így az ideiglenes migráns munkavállalók kizsákmányolását idézve elő. Az élelmiszerkereskedőnek ezért fel kell hagynia e kedvezőtlen hatás elősegítésével, például azzal, hogy enyhíti a nyomást a beszállítóján vagy megemeli a beszerzési árakat, ezzel figyelembe veszi a beszállítói likviditási nehézségeit.
- *Közvetlen kapcsolódás:* Előfordulhat, hogy egy nyugdíjalap befektet egy olyan befektetési alapba, amely pedig egy olyan gazdaságba fektet be, amely gyermekmunkát vesz igénybe a leginkább munkaerő-igényes feladatok egy részének elvégzéséhez, pl. a vanília betakarításához. A nyugdíjalap így közvetlenül kapcsolódik a kedvezőtlen emberi jogi hatásokhoz. Befolyását fel kell használnia arra, hogy megelőzze vagy mérsékelje a kedvezőtlen hatást, például azzal, hogy kifejezi a befektetése befektetési alaphoz történő kivonása iránti szándékát, ha a gyermekmunka problémáját a gazdaság szintjén nem oldják meg.

3.3. A kockázatkezelési terv végrehajtása, a kockázatcsökkentési törekvések teljesítményének monitorozása és nyomon követése, és visszajelentés a kijelölt felső vezetésnek

Ez az érintett érdekelt felekkel – köztük munkavállalókkal és képviselőikkel, valamint az üzleti partnerekkel – való egyeztetést jelenti, amely azt a célt szolgálja, hogy tisztázzák az aggályokat és megállapodjanak a kockázat mérséklésére szolgáló stratégiában.

4. lépés Az ellátási láncban érvényesülő kellő gondosság ellenőrzése

A vállalkozásoknak intézkedéseket kell tenniük annak ellenőrzése érdekében, hogy a kellő gondosságra vonatkozó gyakorlataik hatékonyak-e, azaz, hogy a kockázatok azonosítása és mérséklése vagy megelőzése hatékony volt-e. Két forgatókönyv érvényesülhet:

1. Amennyiben a kockázatot sikerült mérsékelni vagy megelőzni, a vállalkozásnak a kockázattal arányos folyamatos kellő gondosságot kell alkalmaznia.
2. Amennyiben a kockázatot nem mérsékeltek vagy előzték meg, az ellenőrzési folyamatnak azonosítania kell az okot – ami lehet például a hatékony kockázatcsökkentési stratégia hiánya, a nem megfelelő időzítés, erőforrások vagy a kockázat mérséklésére irányuló szándék hiánya. Ekkor új kockázatértékelést kell lefolytatni.

Az ellenőrzési folyamatnak:

- Biztosítania kell, hogy a nők véleménye megfelelő képviseletet kapjon.

- Arányosnak kell lennie a kockázattal.
- Javaslatokat kell megfogalmaznia a kellő gondosságra vonatkozó gyakorlatok javítására.
- Figyelembe kell vennie a különböző vállalkozások kapacitásait, mivel a folyamatok költségesek lehetnek. A kellő gondosságot kisvállalkozások esetén megfizethető mechanizmusokon keresztül lehet értékelni, például helyileg irányított társadalmi megfelelési kezdeményezéseken keresztül.⁷⁹

Az ellenőrzési folyamatnak részét képezhetik auditok, helyszíni vizsgálatok és a kormányzati hatóságokkal, a civil társadalommal, az érintett közösség tagjaival, valamint a munkavállalók helyi, nemzeti és nemzetközi szintű szervezeteivel folytatott egyeztetések. Az auditok függetlensége és minősége döntő fontosságú hatékonyságuk tekintetében.⁸⁰ Az ellenőröknek függetlennek, hozzáértőnek és elszámoltathatónak kell lenniük. A vállalkozások megfontolhatják azt a lehetőséget, hogy az auditokat egy olyan független intézményesített mechanizmusba építik be, amely felelős az ellenőrök akkreditálásáért, az auditok ellenőrzéséért, az auditjelentések közzétételéért, a beszállítók kellő gondosság elvének követésével kapcsolatos kapacitása fejlesztését szolgáló modulok megvalósításáért, valamint az érdekelt felektől érkezett panaszok nyomán követésének támogatásáért.

A közös előírásokon alapuló, az ellátási lánc megfelelő pontjain végzett kiegészítő és egymást erősítő ellenőrzési folyamatok segíthetnek az értékelési kifáradás elkerülésében és a hatékonyság növelésében.⁸¹ Az ellenőrök például elismerhetik más független harmadik felek által végzett auditok megállapításait is. Az ellátási láncban részt vevő összes vállalkozás értékelése helyett a vállalkozások középpontba helyezhetik a „fojtó pontokat”, azaz azokat a pontokat, ahol szűk körű érdekelt tevékenykedik az ellátási láncban. A fojtó pontok az alábbiak figyelembe vételével azonosíthatók:

- i) az ellátási láncban történő lényeges átalakulás kulcspontjai, amilyen például a feldolgozás és a csomagolás
- ii) az ellátási lánc egy adott pontján megtalálható szereplők száma: az auditok összpontosíthatnak az ellátási lánc olyan pontjaira, ahol viszonylag kevés szereplő aktív vagy ahol a legtöbb agrár-élelmiszeripari termék halmozódik fel
- iii) azok a pontok, ahol a feldolgozó vállalkozások a legnagyobb befolyással rendelkeznek
- iv) pontok, ahol már léteznek az e rendszerek felhasználását és a vizsgálat többszörös elvégzésnek elkerülését szolgáló tervek és auditprogramok.

Az etiópiai kávéellátási láncban például fojtó pont lehet az etióp árutőzsde (Ethiopian Commodity Exchange), ahol kisszámú kereskedő árul kávé, amelyet sok kistermelő állít elő (a fenti ii. sz. eset). Fragmentáltabb kávéellátási láncokban a fojtó pontok lehetnek a feldolgozó gyárak, a nagykereskedők vagy az exportőrök. Az e fojtó pontokra való összpontosítás nem helyettesítheti az alapos kellő gondosság alkalmazását, amely az egész ellátási láncot felöleli.

5. lépés Az ellátási láncban érvényesülő kellő gondosságról szóló jelentés

A vállalkozásoknak nyilvánosan be kell számolniuk az ellátási láncban alkalmazott kellő gondosságra vonatkozó politikáikról és gyakorlataikról, kellő tekintettel az üzleti titoktartásra és más, versennyel kapcsolatos aggályokra. Az érdekelt feleknek és üzleti partnereknek világos, pontos és időszerű információt kell nyújtaniuk a tényleges és potenciális kedvezőtlen hatásokról, amelyeket a folyamatos hatásvizsgálatok során azonosítottak, továbbá az azok mérséklését és megelőzését szolgáló lépésekről és intézkedésekről. A jelentések információit tartalmazhatnak továbbá a vállalatirányítási rendszerekről és a kellő gondosságra vonatkozó gyakorlatok ellenőrzési jelentéseiről. A jelentések közzétételekor azokat elérhetővé kell tenni valamennyi érdekelt fél számára.

A nyilvános és formális jelentéskészítésen túl a kommunikáció többféle formát ölthet, beleértve az érdekelt felekkel tartott személyes találkozót, online párbeszédet és egyeztetést. A kommunikációnak formáját, gyakorlatát, hozzáférhetőségét és a megadott információ helytállóságát tekintve illeszkednie kell a hatásokhoz és a közönséghez.

Megjegyzések

1. Bár a mezőgazdaság az ENSZ Élelmezési és Mezőgazdasági Szervezetének (FAO) alapokmánya szerinti definíciója tartalmazza a halászatokat és az erdőgazdaságokat, jelen Iránymutatás főként a növénytermesztésre és az állattenyésztésre összpontosít.
2. A felelős vállalati magatartás (FVM) azt jelenti, hogy a vállalkozásnak: a) pozitívan kell hozzájárulnia a gazdasági, környezeti és társadalmi haladáshoz, szem előtt tartva a fenntartható fejlődés elérésének célját, és b) meg kell előznie és kezelnie kell saját tevékenységei kedvezőtlen hatásait, továbbá meg kell előznie és mérsékelnie kell a műveleteihez, termékeihez vagy szolgáltatásaihoz egy üzleti kapcsolat révén közvetlenül kapcsolódó kedvezőtlen hatásokat.
3. Jelen Iránymutatásban az előírások a különböző típusú okiratokban, többek között egyezményekben, nyilatkozatokban, elvekben és iránymutatásokban foglalt ajánlásokra utalnak.
4. Ahogyan a Világgazdasági Fórum „Az ellátási láncokon túl - a felelős ellátási láncok előmozdítása” („*Beyond supply chains - Empowering responsible value chains*”) című 2015-ös jelentése hangsúlyozza: a felelős vállalati magatartásra vonatkozó előírások betartása előnyös lehet a vállalkozások számára, hiszen a változó piaci dinamikák növelik a fenntarthatósági törekvések fontosságát. A fogyasztók egyre érzékenyebbek a fenntarthatóság iránt. A fiatalabb fogyasztók különösen igénylik a fenntartható termékeket és gyakorlatokat, és hajlandóak többet is fizetni értük. Az egyre szűkösebbé váló természeti erőforrások és a termékek emelkedő árai miatt az erőforrás-hatékonyság és a hulladékcsökkentés kulcsfontosságú változókká válnak a vállalkozások számára nyereségességük megőrzéséhez. A szabályozási környezet és a nem kormányzati szervezetek egyre nagyobb átláthatóságot sürgetnek, ami növeli a meg nem felelés költségeit és ellenállást válthat ki a piactérből.
5. Az „üzleti kapcsolat” meghatározásához lásd a kellő gondosság definícióját.
6. Részletesebb leírásért lásd a „célfelhasználók” fejezetet.
7. További források található az alábbi linkeken: <http://mneguidelines.oecd.org/rbc-agriculture-supply-chains.htm> és www.fao.org/economic/est/issues/investment/en.
8. A tanácsadó csoport összetételével és a jelen Iránymutatás kidolgozásában játszott szerepével kapcsolatos további részletekért lásd a „folyamat” alfejezetet.
9. További információ található az alábbi linkeken: <http://mneguidelines.oecd.org/rbc-agriculture-supply-chains.htm>.
10. Bár az OECD-irányelvek nem adják meg a multinacionális vállalatok (MV-k) pontos definícióját, jelzik, hogy az MV-k általában egynél több országban alakult társaságokból vagy más szervezetekből állnak (OECD-irányelvek, I.4. pont). A CFS-RAI-elvek célfelhasználói „az üzleti vállalkozások, köztük a gazdák” (50-52. bekezdés).
11. A több érdekelt felet bevonó tanácsadó csoport feladatmeghatározását – amely definiálja a csoport céljait, feladatait és szervezeti felépítését – az OECD felelős vállalati magatartással kapcsolatos munkacsoportja 2013 júniusában, az OECD mezőgazdasági szabályzatokkal és piacokkal foglalkozó munkacsoportja pedig 2013 júliusában hagyta jóvá.

12. Konkrét példákhoz lásd: Botswana agrár-élelmiszeripari értéklánc projekt: A FAO 2013-as „Marha-értéklánc tanulmánya”; a Michigan Állami Egyetem „Kenya kukorica-forgalmazási rendszerének a farm kapujától a fogyasztóig tartó értéklánca” című 2011-es elemzése; a GIZ „A ghánai kesudió-ágazat értéklánca” című 2010-es elemzése; vagy az UNIDO „Ruanda illóolaj-értékláncai: Diagnózis” 2012-es tanulmánya.
13. A szerződéses gazdálkodás azt jelenti, hogy a termelés a vevő és a termelő között létrejött megállapodás alapján folyik. Ez sokféle szerződés lehet, amely a vállalkozó típusa, a termék típusa, a gazdák és a befektetők közötti koordináció intenzitása, valamint a részt vevő érdekelt felek száma szerint különbözik. További információért lásd: www.fao.org/ag/ags/contract-farming/faq/en/#c100440.
14. További információért lásd a konfliktusok által érintett és nagy kockázatot jelentő térségekből származó ásványok felelősségteljes ellátási lánc tekintetében követendő kellő gondosságról szóló 2011-es OECD-útmutatást.
15. Az OECD-irányelvek II.15 pontja alapján.
16. OECD-irányelvek II.A.10. pontja.
17. OECD-irányelvek II.16. pontja.
18. Ezek a programok többek között az alábbiak: A fenntartható pálmaolaj-termelés elvei és kritériumai, amely minősíti a pálmaolaj-termelőket, feldolgozókat és kereskedőket, valamint pálmaolaj-ellátási láncokban részt vevő gyártókat, kiskereskedőket, bankokat és befektetőket; a fenntartható biodízelekről szóló kerekasztal előírásai, amely minősíti a bioüzemanyag-szereplőket; A felelősségteljes szójatermesztés elvei és kritériumai, amelyek minősítik a szójatermesztőket és szójatermesztői csoportokat; A „Jobb cukornádért” (Bonsucro) elnevezésű kezdeményezés előírásai a cukornádtermesztők számára; valamint a termőföldre irányuló felelősségteljes befektetésre vonatkozó elvek az intézményi eszköztulajdonosok és eszközkezelők számára. A megfigyelő platformok – például a Sedex – szintén segíthetnek a beszállítói teljesítmény nyomon követésében.
19. A konfliktusok által érintett és nagy kockázatot jelentő térségekből származó ásványok felelősségteljes ellátási lánc tekintetében követendő kellő gondosságról szóló OECD-ajánlást a Tanács miniszteri szinten 2011. május 25-én fogadta el, majd 2012. július 17-én módosításra került, amelynek révén belekerült egy hivatkozás az arannyal foglalkozó kiegészítésre.
20. A vállalkozáspolitiká-mintának nem célja, hogy helyettesítse a meglévő előírásokat. A vállalkozásoknak közvetlenül meg kell ismerniük ezen előírások mindegyikét, mielőtt bármilyen kijelentést tennének azok betartására vonatkozóan. A dokumentumban említett előírásokra vonatkozó hivatkozásokat az utolsóként említett elemet követően adjuk meg, nem pedig az egyes említett elemek után. Céljuk, hogy segítsék a vállalkozásokat az Iránymutatásban figyelembe vett előírások eredeti szövegének megismerésében, hogy az adott előírások tartalmáról részletesebb információkat szerezzenek.
21. OECD-irányelvek, II.10 és VI.3 pont; 10. CFS-RAI-elv; VGGT 12.10. pont; ENSZ-Irányelvek, 17. bekezdés; CBD, 14. cikk; Akwé: Kon Iránymutatások; 1. sz. IFC teljesítményszabvány, 5 és 8-10. bekezdés.
22. OECD-irányelvek, III.1-3., VI.2.a és VIII.2. pont; CFS-RAI-elvek 9.ii és 10. pont; ENSZ-irányelvek, 21. bekezdés; 1. sz. IFC teljesítményszabvány, 29. bekezdés; Aarhusi Egyezmény, 5 cikk. Lásd az A. melléklet, 1.1. és 1.3. pontját alább. Az érdekelt felekkel megosztandó lényeges információkkal kapcsolatban konkrét iránymutatás található a kitermelő ágazatbeli érdekelt felekkel folytatott érdemi párbeszéd érdekében követendő kellő gondosságra vonatkozó OECD-iránymutatásban.
23. OECD-irányelvek, VIII.2. pont.

24. OECD-irányelvek, II.14 és VI.2.b pont; 9. CFS-RAI-elv iii-iv. pont; VGGT, 9.9 és 12.11. pont; ENSZ-irányelvek, 18. bekezdés; PRAI-elvek 1 és 4. pont; Akwé: Kon Iránymutatások, 11., 13-17. és 57. pont; 1. sz. IFC teljesítményszabvány, 26-27. és 30-33. bekezdés. Lásd továbbá az ILO 169. sz. egyezményét a bennszülött és törzsi népekről, 1989. Lásd az A. melléklet 1.2. pontját alább. Az érdekelt felekkel folytatott érdemi párbeszéddel kapcsolatban további iránymutatás található a kitermelő ágazatbeli érdekelt felekkel folytatott érdemi párbeszéd érdekében követendő kellő gondosságra vonatkozó OECD-iránymutatásban.
25. Az őslakos népekkel folytatott párbeszéddel és a szabad, előzetes és tájékoztatáson alapuló beleegyezéssel (FPIC) kapcsolatban további iránymutatásért lásd a B. mellékletet.
26. Ahogyan a bevezetőben is hangsúlyoztuk, az OECD és a FAO közös törekvéseként jelen Iránymutatás az OECD-irányelveken kívül több előírást figyelembe vesz, különösen a CFS-RAI-elveket, amelyek olyan hivatkozásokat tartalmaznak a szabad, előzetes és tájékoztatáson alapuló beleegyezésre (FPIC), amelyek az OECD-irányelvekben nem találhatóak meg. Jelen bekezdés a 9. CFS-RAI-elv iv. pontját idézi. Lásd továbbá: a 7. sz. IFC teljesítményszabvány 12-17. bekezdése; Akwé: Kon Iránymutatások 29. és 60. pont; VGGT, 3B.6., 9.9. és 12.7. pont; Az őslakos népek jogairól szóló ENSZ-nyilatkozat, 10., 11. és 32. cikk; és az ILO 169. sz. egyezménye a bennszülött és törzsi népekről, 16. cikk.
27. OECD-irányelvek II.A.1. pont; 2. sz. CFS-RAI-elv iv., v. és vii. pont; VGGT, 12.4. pont; Akwé: Kon Iránymutatások, 40. pont.
28. CFS-RAI-elvek, 2.iv-vii és 7.i. és iii.; VGGT, 12.6. pont; 5-6. sz. PRAI-elvek; Akwé: Kon Iránymutatások, 46. pont; 7. sz. IFC teljesítményszabvány, 14. és 17-20. bekezdés és 8. sz. szabvány, 16. bekezdés. Lásd továbbá: CBD, 8(j) cikk, Nagojai Jegyzőkönyv, 5-7. cikk, ITPGR, 9.2. cikk. Az előnyök lehetnek pénzügyiek és nem pénzügyiek: lásd a Nagojai Jegyzőkönyv Mellékletét. További részletekért lásd az A. Melléklet 1.4. pontját.
29. OECD-irányelvek, IV, 46. bekezdés és VIII.3; 9. sz. CFS-RAI-elv v.; VGGT, 3.2, 12.14., 25.1. és 25.3. pont; az ENSZ 31. sz. Irányelve; 1. sz. PRAI-elv, Akwé: Kon Iránymutatások, 63. pont; az ILO multinacionális vállalatokra vonatkozó nyilatkozata, 58-59. pont; 1. sz. IFC teljesítményszabvány, 35. bekezdés, és az 5. sz. IFC teljesítményszabvány, 11. bekezdés. Lásd továbbá: A. Melléklet, 1.5. pont. A panaszkezelési mechanizmusokkal kapcsolatban további iránymutatás található a kitermelő ágazatbeli érdekelt felekkel folytatott érdemi párbeszéd érdekében követendő kellő gondosságra vonatkozó OECD-iránymutatásban.
30. 3. sz. CFS-RAI-elv; A nőekkel szembeni hátrányos megkülönböztetés valamennyi formájának kiküszöböléséről szóló egyezmény (CEDAW).
31. A nemzetközileg elismert emberi jogokkal kapcsolatban további részletekért tekintse meg az OECD-iránymutatások VI. 39. pontját.
32. OECD-irányelvek, II.A.2 és IV. pont; CFS-RAI-elvek 1., 9.iv. és 10. pont, valamint 3., 19.i, 47.v, 50. és 51. bekezdés; ENSZ-irányelvek, 11. bekezdés. Lásd az A. melléklet 2. pontját.
33. OECD-irányelvek, IV.1. és 2. pont.
34. OECD-irányelvek, IV.3. pont, VGGT, 3.2. pont, 1. sz. PRAI-elv, Akwé: Kon Iránymutatások, 57. pont, ENSZ Globális Megállapodás, 1-2. elv.
35. OECD-irányelvek, IV.5. pont, 17. sz. ENSZ-irányelv.
36. OECD-irányelvek, IV.6. pont, 22. sz. ENSZ-irányelv.
37. Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata, 2. cikk; CFS-RAI-elvek, 3.ii. Ahogyan arra az A. melléklet felhívja a figyelmet, az OECD-irányelvek (V.1.e) kimondják, hogy a vállalkozásokat „műveleteik során a foglalkoztatásban érvényesülő esélyegyenlőség és egyenlő bánásmód elvének kell vezérelnie, és a munkavállalóikat nem különböztethetik meg foglalkoztatás vagy foglalkozás tekintetében faj, bőrszín, nem, vallás, politikai

- vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagy más helyzet alapján”. Az 54. Kommentár pontosítja, hogy a „más helyzet” kifejezés az Irányelvek alkalmazásában szakszervezeti tevékenységre és egyéb személyes tulajdonságokra utal, mint az életkor, a fogyatékoság, a várandósság, a családi állapot, a szexuális irányultság vagy a HIV-fertőzöttség.
38. OECD-irányelvek, V.1.-3.pont; 2. sz. CFS-RAI-elv i-ii. pont; az ILO multinacionális vállalatokra vonatkozó nyilatkozata, 8. bekezdés; ENSZ-irányelvek, 12. pont; 2. sz. IFC teljesítményszabvány; a gyermekek jogainak üzleti vállalkozások általi tiszteletben tartására vonatkozó 2. sz. alapelv. Valamennyi ILO-tagnak tiszteletben kell tartania az alapvető munkaügyi előírásokat, amelyek a munka világára vonatkozó alapelvekről és jogokról szóló ILO-nyilatkozat négy alapelvét képezik, függetlenül attól, hogy melyik ILO-egyezményt ratifikálták.
39. OECD-irányelvek, V.4.b és V.4.c. pont; 2. sz. CFS-RAI-elv iii. pont; az ILO multinacionális vállalatokra vonatkozó nyilatkozata, 37-40. pont; 2. sz. IFC Teljesítményszabvány, 10., 23., 25., 28-29. bekezdés; a gyermekek jogainak üzleti vállalkozások általi tiszteletben tartására vonatkozó 3. és 4. sz. alapelv.
40. Az ILO multinacionális vállalatokra vonatkozó nyilatkozata, 16. és 25-28. pont. További részletekért lásd az A. melléklet 3. pontját a tisztességes munkakörülményekről.
41. 198. sz. ILO-ajánlás, 7.a. cikk, 2. sz. IFC teljesítményszabvány, 11. bekezdés.
42. 3. sz. CFS-RAI-elv, iv. pont.
43. Az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata, 23. cikk.
44. OECD-irányelvek, II. A.4. pont; az ILO multinacionális vállalatokra vonatkozó nyilatkozata, 16. és 19. bekezdés; 2. sz. CFS-RAI-elv, iii. pont.
45. CFS-RAI-elvek, 2.iii. és 4.ii.; az ILO multinacionális vállalatokra vonatkozó nyilatkozata, 30-32. pont.
46. Az anyaság védeleméről szóló 183. sz. ILO-egyezmény, 2000; A nőkkel szembeni hátrányos megkülönböztetés valamennyi formájának kiküszöböléséről szóló egyezmény, 11 (2) cikk.
47. 8. sz. CFS-RAI-elv, iv. pont.
48. OECD-irányelvek, VIII.1., 6-7. pont; CFS-RAI-elvek, 2.viii. és 8.i., iii. és iv. pont; PRAI, 5.2.1. pont.
49. Akwé: Kon Iránymutatások, 50. pont; 4. sz. IFC teljesítményszabvány.
50. CFS-RAI-elvek, 1. és 8.i. pont; VGGT, 12.1., 12.4. és 12.12. pont; PRAI-elvek, 2.2. pont. Lásd az A. melléklet 5. pontját. Az élelmiszerbiztonság négy eleme: az élelmiszer rendelkezésre állása, hozzáférhetősége, stabilitása és felhasználása tükröződik az 1996-os Világélelmiszerbiztonsági Csúcstalálkozó Akciótervében, amelyet 112 állam- és kormányfő és állam- és kormányfő-helyettes fogadott el, akik vállalták, *a szegénység és az egyenlőtlenség felszámolását, az elégséges, táplálkozási szempontból megfelelő és biztonságos élelemhez való mindenki általi mindenkori fizikai és gazdasági hozzáférés javítását és az élelem hatékony felhasználását célzó politikákat vezetnek be; továbbá részvételi alapú és fenntartható élelmiszeripari, mezőgazdasági, halászati, erdészeti és vidékfejlesztési politikákat és gyakorlatokat folytatnak magas és alacsony potenciállal rendelkező területeken, amelyek elengedhetetlenek a megfelelő és megbízható élelmiszerellátáshoz háztartási, nemzeti, regionális és globális szinten.*
51. A VGGT 4.4. pontja a törvényes birtoklási jogokat az alábbiak szerint határozza meg: *„A jelen Iránymutatások szerinti egyeztetésre és részvételre vonatkozó elvekkel összhangban az Államoknak széles körben publikált szabályokon keresztül meg kell határozniuk a jogok azon kategóriáit, amelyeket törvényesnek kell tekinteni.”*

52. VGGT, 2.4., 3.2., 9.1., 11.4, és 12.3. pont; CFS-RAI-elvek, 5. és 9.ii. pont és 51. bekezdés; Az ENSZ-irányelvekhez csatolt felelősségteljes szerződésekre vonatkozó ENSZ-elvek, amelyeket az ENSZ Emberi Jogi Tanácsa hagyott jóvá, 10. elv.
53. VGGT, 9.1., 12.4., 16.1. és 16.3. pont; 5. sz. IFC teljesítményszabvány, 2. és 8. bekezdés és a 7. szabvány 15. bekezdése; a gyermekek jogainak üzleti vállalkozások általi tiszteletben tartására vonatkozó 7. sz. alapelv. Az „azonnali, megfelelő és hatékony kártalanítás” kifejezést nemzetközi szokásjognak kell tekinteni a törvényes kisajátítás végrehajtása kapcsán fizetendő kártalanítás típusára vonatkozóan. Lásd az A. melléklet 6. pontját. Figyelembe kell venni, hogy a jelen Iránymutatásban említett előírások összhangban vannak a törvényes birtoklási jogok tulajdonosainak kitelepítésével szembeni zéró tolerancia iránti, nagy élelmiszer- és itálvállalatok által nemrégiben tett kötelezettségvállalással.
54. VGGT, 16.1. és 16.3. pont; PRAI-elvek, 6.2.1.; 5. sz. IFC teljesítményszabvány, 9-10., 12., 19., 27-28. bekezdés, és a 7. sz. teljesítményszabvány, 9. és 14. bekezdés. A 7. sz. IFC teljesítményszabvány 14. bekezdése szerint, amennyiben lehetséges, pénzbeli kártalanítás helyett földalapú kártalanítást kell nyújtani, és folytatólagos hozzáférést kell biztosítani a természeti erőforrásokhoz vagy azokkal egyenértékű helyettesítő erőforrásokat kell azonosítani. Utolsó lehetőségként pénzbeli kártalanítást kell nyújtani és alternatív megélhetési lehetőségeket kell azonosítani.
55. 8. sz. CFS-RAI-elv, ii. pont. Lásd az A. melléklet 7. pontját.
56. Az Állategészségügyi Világszervezet (OIE) által kidolgozott alapelvek. További információért tekintse meg a haszonállatok jólétével foglalkozó bizottság (Farm Animal Welfare Council) öt szabadságjogát a www.fawc.org.uk/freedoms.htm oldalon.
57. Anglia 2000. évi rendeletei (S.I. 2000 no. 1870) és 3(1) Rendelet a haszonállatok jólétéről.
58. OECD-irányelvek, VI.1. pont; 10. sz. CFS-RAI-elv; VGGT, 4.3., 11.2., 12.6. és 12.10. pont; 7. sz. PRAI-elv; 1.1. IFC teljesítményszabvány.
59. Mérgező anyagokat tartalmazó lista itt található: a Világegészségügyi Szervezet (WHO) veszélyes mezőgazdasági anyagokat tartalmazó listája; a növényvédőszer WHO által ajánlott osztályozás szerinti 1a (rendkívül veszélyes) vagy 1b (fokozottan veszélyes) veszélyességi kategóriák szerint; a környezetben tartósan megmaradó szerves szennyező anyagokról (POP-ok) szóló 2004-es stockholmi egyezmény; a nemzetközi kereskedelemben forgalmazott egyes veszélyes vegyi anyagok és növényvédő szerek előzetes tájékoztatáson alapuló jóváhagyási eljárásáról szóló 2004-es rotterdami egyezmény; a veszélyes hulladékok országhatárokat átlépő szállításának ellenőrzéséről és ártalmatlanításáról szóló 1992-es bázeli egyezmény; az ózonréteg védelméről szóló bécsi egyezmény és az ózonréteget lebontó anyagokról szóló 1999-es montreali jegyzőkönyv; a növényvédőszerekről szóló „Helyettesítsd most” (SIN) lista.
60. Bár a legtöbb kormányközi folyamat során jóváhagyott okirat utal az „erőforrás-felhasználás hatékonyságára”, a 3. sz. IFC teljesítményszabvány vízfogyasztásról szóló 9. bekezdése ennél messzebb megy azzal, hogy előírja, hogy a vállalkozásoknak „olyan intézkedéseket kell elfogadniuk, amelyek kerülnek és csökkentik a vízfelhasználást”.
61. A 6. sz. IFC teljesítményszabvány 20. bekezdése a törvényileg védett területet olyan területként határozza meg, amely megfelel a *Természetvédelmi Világszövetség (IUCN)* meghatározásának: „Egy egyértelműen meghatározott földrajzi tér, amelyet jogi vagy egyéb hatékony eszközök útján úgy ismernek el, arra szánnak és úgy kezelnek, hogy az megvalósítsa a természet hosszú távú megőrzését, az ahhoz kapcsolódó ökoszisztéma-szolgáltatásokkal és kulturális értékekkel együtt.” Ezek közé tartoznak a kormányok által ilyen megnevezésre javasolt területek is.

62. OECD-irányelvek, VI.6. pont; CFS-RAI-elvek 1.i. és 6. pont; 7. sz. PRAI-elv; 3. és 6. sz. IFC teljesítményszabvány; CBD; veszélyeztetett vadon élő állat- és növényfajok nemzetközi kereskedelméről szóló 1975-ös egyezmény (CITES). Lásd továbbá: A. Melléklet, 8. pont
63. OECD-irányelvek, II.A.5 és 7. pont, II.A.15 pont, és VII. pont; CFS-RAI-elvek, 9.i. pont; VGGT, 6.9., 9.12. és 16.6. pont; ENSZ Globális Megállapodás, 10. elv. Lásd az A. melléklet 9.1. pontját. A pénzmosás valamint a terrorizmus finanszírozása és a proliferáció elleni küzdelemről szóló, a Pénzügyi Akció Munkacsoport (FATF) által kidolgozott, 2003-ban 180 ország által jóváhagyott nemzetközi standardok szintén relevánsak a pénzügyi intézmények számára. A megelőző intézkedések, például a kellő gondosság és a nyilvántartások vezetése, különösen hasznosak a korrupció elleni küzdelemben.
64. OECD-irányelvek, XI.1-2. pont. Lásd az A. melléklet 9.2. pontját.
65. OECD-irányelvek, X.2-3. pont. Lásd az A. melléklet 9.3. pontját.
66. A G20/OECD vállalatirányítási alapelvek olyan vállalatirányítási kritériumok, amelyek világszerte irányadók a politikai döntéshozók, a befektetők, a vállalatok és más érdekelt felek számára. Az alapelveket a Pénzügyi Stabilitási Tanács (FSB) stabil pénzügyi rendszerekre vonatkozó egyik legfőbb előírásaként fogadták el, a Világbank Csoport pedig világszerte több mint 60 országelemzésében használta fel. A Bázeli Bankfelügyeleti Bizottság által kibocsátott vállalatirányításra vonatkozó irányelvek alapját képezik. www.oecd.org/corporate/principles-corporate-governance.htm.
67. OECD-irányelvek, IX. pont; 7. sz. CFS-RAI-elv, iv. pont; az ILO multinacionális vállalatokra vonatkozó nyilatkozata, 19. pont; CBD, 16. cikk; ENSZ Globális Megállapodás, 9. elv.
68. Lásd továbbá a 6. sz. IFC teljesítményszabvány 26. bekezdését.
69. OECD-irányelvek, IV. pont, 44. sz. Kommentár; ENSZ-irányelvek, 16. bekezdés.
70. A Codex Alimentarius Bizottság a nyomomonkövethetőséget úgy határozza meg, mint az élelmiszer mozgásának követésére való képességet a termelés, a feldolgozás és a terjesztés meghatározott fázisán/fázisain keresztül.
71. Az *anyagmérleg alapú nyomomonkövethetőség* ellenőrzi az ellátási láncba bekerülő bevizsgált és tanúsítvánnyal rendelkező anyag pontos mennyiségét. Az ellátási láncot elhagyó termék ennek megfelelő mennyiségét lehet eladni vagy tanúsítvánnyal ellátni. A tanúsítvánnyal ellátott és tanúsítvánnyal nem ellátott összetevők keverhetők. A *fizikai elkülönítésen alapuló nyomomonkövethetőség* azonosítja és nyomon követi a tanúsítvánnyal ellátott anyagokat és a termékeket az ellátási láncban keresztül. A *felügyeleti lánc* arra a kronológiai dokumentációra vagy naplózásra utal, amely bizonyítékot nyújt a fizikai termék lefoglalásáról, megőrzéséről, ellenőrzéséről, átadásáról, elemzéséről és az a feletti rendelkezésről.
72. Erről további információ található az A. Melléklet 1.3. pontjában.
73. További információért tekintse meg: A. Melléklet, 1.5. fejezete, IFC, 2009; valamint a kitermelő ágazatbeli érdekelt felekkel folytatott érdemi párbeszéd érdekében követendő kellő gondosságra vonatkozó OECD-iránymutatást.
74. Ahogyan az IISD befektetési szerződésekről szóló tárgyalásokra vonatkozó útmutatója (IISD, 2014) említi, a környezeti hatásvizsgálatok (EIA-k) jelenleg a gazdasági ágazatok széles körében számítanak szilárd gyakorlatnak a projektek számára. Az 1990-es évek közepéig a körülbelül 110 fejlődő ország nagyjából kétharmada léptette életbe az EIA-ra vonatkozó jogszabályok valamilyen formáját. A társadalmi hatásvizsgálatok kevésbé elterjedtek, de egyre inkább részévé válnak a környezeti hatásvizsgálatokra vonatkozó folyamatnak és gyakorlatnak. A társadalmi hatásvizsgálat általános elfogadott elvei hiányoznak, de a hatásvizsgálattal foglalkozó nemzetközi szövetség (International Association for Impact Assessment)

- egy koherens irányelvre tett közzé. A többi változat között szerepelnek a társadalmi, gazdasági és környezeti szempontokat integráló fenntarthatósági vizsgálatok, illetve a kumulatív hatásvizsgálatok. Egyre inkább megjelenik a környezeti és a társadalmi hatásvizsgálat együttes lefolytatása is. A hatásvizsgálat kiterjedhet az állatjólétre kifejtett hatásokra is.
75. A kockázatelemzési eszközök – mint például azok, amelyeket a Vadvédelmi Világalapítvány (WWF) dolgozott ki – segíthetnek a kockázatok azonosításában. Ezek egyike az ellátási kockázatelemzési eszköz (www.supplyrisk.org) és a vízkockázatszűrő (<http://waterriskfilter.panda.org>).
76. Erről további információ található az A. Melléklet 2. és 6. pontjában.
77. Például, akár arra használják elsődlegesen a pénzügyi szolgáltatást, hogy tulajdonjogot hozzanak létre, finanszírozzák vagy támogassák az ügyfél *általános teljesítményét* (pl. általános vállalati hitelek vagy finanszírozás), akár arra, hogy csak a *konkrét teljesítményét* (pl. projekt-finanszírozás), az kívül eshet az OECD-irányelvekben ajánlott kellő gondosságra vonatkozó folyamat hatókörén. Az első esetben a pénzügyi intézmény várhatóan választ kell adnia az ügyfél tevékenységeivel összefüggő valamennyi kedvezőtlen hatásra. Az utóbbi esetben csak az várható el, hogy az általa finanszírozott vagy támogatott tevékenységek hatásaira reagáljon.
78. Az ENSZ Emberi Jogok Főbiztosának Hivatala által a *Vállalati felelősségvállalás az emberi jogok tiszteletben tartásáért, egy értelmezési útmutató (The Corporate Responsibility to Respect Human Rights, An Interpretive Guide)* című dokumentumban megfogalmazottak szerint a jogorvoslat nem csak a jogorvoslat biztosításának folyamatát jelenti egy kedvezőtlen hatás esetén, hanem azokat az érdemi eredményeket is, amelyek ellensúlyozzák – vagy jóváteszik – a kedvezőtlen hatást. Ezek az eredmények sokféle formát ölthetnek: bocsánatkérés, az eredeti állapot helyreállítása, rehabilitáció, pénzbeli vagy nem pénzbeli kártalanítás és büntető jellegű szankciók (amely lehet akár büntetőjogi, akár közigazgatási, például bírságok), valamint a kár megelőzése, például a megismétlődés megakadályozását célzó végzések vagy garanciák.
79. A Dél-Afrikai Fenntarthatósági Kezdeményezés (SIZA) által indított program jó példát mutat a helyi társadalmi megfelelési programokra. Ezt az etikus kereskedelemről szóló programot a helyi termelők szervezete dolgozta ki. A nemzeti jogszabályok, a Globális Társadalmi Megfelelési Program hivatkozási kódexe, referencia auditfolyamata és módszertana, valamint az ILO-egyezmények alapján egy egységes követelményrendszert hoztak létre a dél-afrikai gyümölcsstermesztők számára. Ennek keretében a nagyobb kereskedők együttműködnek a helyi szervezetekkel a kapacitásfejlesztésben. A helyi partnerek megerősítésével a kereskedő azt igyekszik biztosítani, hogy a dél-afrikai mezőgazdasági ellátási lánc társadalmi teljesítményébe elhelyezett befektetései fenntarthatóak legyenek.
80. A Rana Plaza katasztrófát követően a francia NKP az alábbi jelentésében a független és magas színvonalú auditok jelentőségét hangsúlyozta: NKP-jelentés az OECD-irányelvek végrehajtásáról a textil- és ruházati iparban Nicole Bricq, külkereskedelmi miniszter ajánlására, 6. sz. Ajánlás a 57-58. oldalakon, 2013. december 2., www.tresor.economie.gouv.fr/File/398811.
81. Az SGS például egy Globális Társadalmi Megfelelési Programot dolgozott ki az ellenőrzési kifáradás csökkentésére.

Hivatkozások

- FAO (2014) *Innovation in Family Farming (Innováció a családi gazdaságokban)*, Élelmezési és Mezőgazdasági Szervezet, Róma.
- FAO (2012) *Investing in Agriculture for a Better Future (Befektetés a mezőgazdaságba egy jobb jövőért)*, Élelmezési és Mezőgazdasági Szervezet, Róma.
- IISD (2014), *Guide to Negotiating Investment Contracts for Farmland and Water (Útmutató a termőföldre és vízre vonatkozó befektetési szerződésekről szóló tárgyalásokhoz)*, Nemzetközi Fenntartható Fejlődési Intézet, Manitoba.
- OECD/FAO (2015), *OECD-FAO Agricultural Outlook 2015 (Mezőgazdasági kitekintés 2015)*, OECD Publishing, Paris, http://dx.doi.org/10.1787/agr_outlook-2015-en
- OECD (2014), *Due Diligence in the Financial Sector: Adverse Impacts Directly Linked to Operations, Products or Services by a Business Relationship (Kellő gondosság a pénzügyi szektorban: A műveletekhez, termékekhez vagy szolgáltatásokhoz üzleti kapcsolaton keresztül kapcsolódó kedvezőtlen hatások)* <http://mneguidelines.oecd.org/global-forum/GFRBC-2014-financial-sector-document-1.pdf>.
- OECD (2013), *OECD Due Diligence Guidance for Responsible Supply Chains of Minerals from Conflict-Affected and High-Risk Areas (A konfliktusok által érintett és nagy kockázatot jelentő térségekből származó ásványok felelősségteljes ellátási láncja tekintetében követendő kellő gondosságról szóló OECD-Iránymutatás): Második kiadás*, OECD Publishing, Paris, <http://dx.doi.org/10.1787/9789264185050-en>.

A. Melléklet

A kockázatok mérséklését és megelőzését célzó intézkedések a mezőgazdasági ellátási láncok mentén

Ez a Melléklet azonosítja a mezőgazdasági ellátási lánc mentén felmerülő kedvezőtlen hatások kockázatait, továbbá intézkedéseket javasol azok mérséklésére vagy megelőzésére, ugyanazon előírások alapján, mint amelyeket a vállalkozáspolitikai-minta is felhasznált. A javasolt intézkedések erősíthetik egymást. A munkajogok tiszteletben tartása – ennek részeként a tisztességes bér és munkakörülmények biztosítása – például támogathatja a megfelelő élelemhez való hozzáférést és hozzájárulhat a lehető legmagasabb szintű testi és lelki egészség elérését. A javasolt intézkedések megvalósítását az egyes vállalkozások helyzetéhez és az ellátási láncban való részvételének típusához, a műveleti környezetéhez és helyszínéhez, valamint méretéhez és kapacitásaihoz kell igazítani.

1. Ágazatokon átnyúló FVM előírások

1.1 Közzététel

Kockázatok

Az átláthatóság hiánya bizalmatlansághoz vezethet és megfoszthatja a vállalkozásokat annak a lehetőségétől, hogy az előtt oldjanak meg kisebb problémákat, hogy azok nagyobb konfliktusokká fajulnának, a legnagyobb fokú információ megosztás pedig csökkentheti az összes érdekelt fél számára felmerülő ügyleti költségeket (FAO, 2010). Ha az információt nyelvi és kulturálisan nem megfelelő, mérhető, ellenőrizhető és időszerű módon adják meg – például rendszeres egyeztetések, megbeszélések és a szokásos tömegtájékoztatási eszközök útján –, a vállalkozások számára felmerül a kockázat, hogy a potenciálisan érintett érdekelt felek nem fogják őket teljesen megérteni vagy nem tudnak minden releváns felet elérni (IFC, 2012). Amennyiben az átláthatóságról és közzétételről szóló egyértelmű és betartható jogszabályok hiányoznak, fokozott gondosságot kell biztosítani (OECD, 2006).

Kockázatmérséklési intézkedések

- **Időszerű és pontos információk nyújtása** a nyilvánosságnak – anélkül, hogy ezzel veszélyeztetnék a versenypozíciót vagy a kötelezettségeket a vállalkozás tényleges számára – a következőkről:
 - a műveletek célja, jellege és nagyságrendje
 - bérleti megállapodások és/vagy szerződések és azok feltételei
 - a vállalkozás tevékenységei, felépítése, tulajdonosai és irányítása a vállalkozás pénzügyi helyzete és teljesítménye
 - Felelős vállalati magatartásra vonatkozó politikák és végrehajtási folyamat, ideértve az érdekelt felekkel folytatott párbeszéd folyamatát és a panaszkezelési és a jogorvoslati mechanizmusokat

- környezeti, társadalmi és emberi jogi hatásvizsgálatok (ESHRIA-k), például előre látható kockázati tényezők, mint amilyen a vállalkozás műveletei által a különböző érdekelt felekre, valamint a tradicionálisan őslakos népek és helyi közösségek által használt vagy lakott szent helyekre és földekre kifejtett környezeti, társadalmi, emberi jogi, egészségvédelmi és biztonsági hatások környezeti, társadalmi és emberi jogi irányítási tervek és termékek tulajdonságai.¹
- **Információ terjesztése** valamennyi megfelelő értesítési eszköz útján (nyomtatott, elektronikus formában és közösségi médián keresztül, beleértve az újságot, a rádiót, a televíziót, a levelezést, a helyi találkozókat stb.), figyelembe véve a távol eső vagy elszigetelt és nagymértékben írástudatlan közösségek helyzetét, és biztosítva, hogy az ilyen értesítés és egyeztetés az érintett közösségek nyelvén/nyelvein történik.²
- Az emberi egészséget vagy a környezetet érintő közvetlen veszély esetén **azonnal** és haladéktalanul **meg kell osztani** minden olyan információt, amely lehetővé teszi a hatóságok és a nyilvánosság számára, hogy intézkedéseket tegyenek a veszélyből eredő ártalom megelőzésére és mérséklésére.³
- A **közzétételre vonatkozó politikákat** a műveletek jellegéhez, méretéhez és helyszínéhez **kell igazítani**, megfelelő figyelmet fordítva a költségekre, az üzleti titoktartásra és más versennyel kapcsolatos aggályokra.⁴

1.2 Egyeztetések

Kockázatok

A műveletek által valószínűleg érintett érdekelt felekkel való egyeztetések hiánya megakadályozza a vállalkozásokat abban, hogy reálisan mérjék fel a projekt működőképességét, valamint hogy azonosítsák a hatékony és környezet-specifikus válaszingtézkedéseket. Az inkluzív és teljesen átlátható egyeztetések csökkenthetik az üzleti költségeket, mérsékelhetik az ellenállást, és bizalmat teremthetnek az érdekelt felek között.

Kockázatmérséklési intézkedések

- Egy **érdekelt felekkel folytatott párbeszédre vonatkozó tervet** kell kidolgozni és végrehajtani, amelyet a műveletek kockázataihoz, hatásaihoz és fejlettségi fokához, valamint az érintett közösségek jellemzőihez és érdekeihez kell igazítani. Adott esetben a tervnek differenciált intézkedéseket kell tartalmaznia, ezzel lehetővé téve a hátrányos helyzetüként vagy kiszolgáltatottként azonosított személyek hatékony részvételét.⁵
- Korán és folyamatosan jóhiszemű, hatékony és érdemi **egyeztetéseket kell folytatni a potenciálisan érintett közösségekkel**, a B. Mellékletben idézett nemzetközi előírások megfelelő figyelembe vétele mellett. Ilyen egyeztetéseket kell tartani a műveletek bármilyen módosítása esetén is.⁶
- A döntések meghozatala előtt **megfélemlítés nélküli** és bizalom jellemezte légkörben zajló egyeztetési és döntéshozatali folyamatokat kell szervezni, és reagálni kell az észrevételekre, figyelembe véve a különböző felek között fennálló kiegyenlítetlen erőviszonyokat.⁷
- Szükség esetén igyekezni kell **technikai és jogi segítséget** nyújtani az érintett közösségeknek, hogy megkülönböztetés nélkül részt vehessenek a projekt kidolgozásában – az érintett közösségek képviselői intézményeivel együtt –, e közösségekkel együttműködve.

- **Teljeskörű és méltányos mérlegelése** az egyeztetések alatt elhangzott **véleményeknek**, elegendő időt kell biztosítani a javasolt műveletekről szóló értesítés és a nyilvános egyeztetés között, hogy az érintett közösségek előkészíthessék válaszukat, és tájékoztatni kell az érintetteket arról, hogy az aggályaik miként kerültek figyelembe vételre.⁸
- Az egyeztetések eredményeként létrejövő megállapodásokat **dokumentálni kell és végre kell hajtani**, például egy olyan folyamat kialakításával, amely révén a közösségek véleményei és aggályai megfelelően rögzítésre kerülnek. Bár előnyben lehet részesíteni az írásbeli nyilatkozatokat, a közösség tagjainak véleményét videón és hangszalagon is lehet rögzíteni, illetve bármilyen más alkalmas módon is, a közösségek beleegyezésétől függően.⁹
- Amennyire lehetséges, ellenőrizni kell, hogy a **közösségi képviselők** valóban az általuk képviselt érdekelt felek véleményét képviselik, és hogy lehet bennük bízni abban a tekintetben, hogy hűen kommunikálják a tagjaiknak az egyeztetések eredményeit.
- A **hatásvizsgálatok** elvégzése során mechanizmusokat kell kialakítani a közösségek – köztük a kiszolgáltató csoportok – részvételéhez a vizsgálatok megtervezésében és lefolytatásában, azonosítani kell a károkért, jogorvoslatért, biztosításért és a kártalanításért felelős szereplőket, valamint felülvizsgálati és fellebbezési folyamatokat kell kialakítani.¹⁰

1.3 Hatásvizsgálat

Kockázatok

A vállalkozások elkerülhetik, vagy – amikor nem lehet elkerülni – mérsékelhetik a műveleteik, folyamataik, termékeik és szolgáltatásaik tényleges és potenciális kedvezőtlen hatásait azzal, hogy folyamatosan felméri az ilyen hatások kockázatait azok teljes életciklusa során. Ezek a vizsgálatok lehetővé teszik a számukra, hogy átfogó és előrelátó megközelítést alakítsanak ki a kockázatok – köztük az üzleti partnereik műveleteiből eredő kockázatok – kezelése iránt.¹¹

Kockázatomérséklési intézkedések

- A hatásvizsgálatoknak az **alábbi szakaszokat** kell magukba foglalniuk:
 1. Szűrés, azaz annak meghatározása, hogy mely javaslatokat kell alávetni a hatásvizsgálatnak, hogy abban ne szerepeljenek azok, amelyek valószínűleg nem fejtenek ki kedvezőtlen hatást, valamint, hogy a vizsgálat szükséges szintje is megjelölésre kerüljön.
 2. A hatókör meghatározása, azaz a hatásvizsgálat fókusza és a tanulmányozandó fő témák definiálása.
 3. Hatáselemzés.
 4. A mérséklést célzó intézkedések azonosítása, – a körülményeknek megfelelően – ideértve: a műveletek nem folytatását; alternatívák keresését a kedvezőtlen hatások elkerülése érdekében; biztosítékok beépítését a műveletek tervébe; vagy pénzbeli és/vagy nem pénzbeli kártalanítás nyújtását a kedvezőtlen hatások miatt.
- A környezeti, társadalmi és emberi jogi hatásvizsgálatok elvégzése során (ESHRIA) – az esetnek megfelelően – le kell fedni az alábbi **valószínű hatásokat** (célszerű lehet, ha nem csak a kedvezőtlen hatásokra terjed ki, hanem a pozitív hatásokra is azok erősítése érdekében):

– környezeti hatások, úgy, mint a talajra, a vízre, a levegőre, az erdőre és a biológiai sokféleségre gyakorolt hatások¹²

- társadalmi hatások, amelyek hatással lehetnek az érintett közösségek jóllétére, vitalitására és életképességére, ideértve a jövedelem megoszlása, az egyének és közösségek fizikai és társadalmi integrációja és védelme, a foglalkoztatottsági szintek és lehetőségek, az egészség és jólét, az oktatás, valamint a lakhatás és szállás, infrastruktúra, szolgáltatások rendelkezésre állása alapján mért életminőséget
- emberi jogi hatások, amelyek hatással lehetnek például az érintett közösségek gazdasági, társadalmi, kulturális, polgári és politikai jogainak érvényesülésére
- az érintett közösségek kulturális örökségére, életmódjára, értékeire, hitrendszerre, nyelvére/nyelveire, szokásaira, gazdaságára, a helyi környezettel és az egyes fajokkal való kapcsolataira, társadalmi rendszerére és hagyományaira gyakorolt hatások
- a nőkre gyakorolt hatások, megfelelően figyelembe véve szerepüket az élelmezés biztosításában, a biológiai sokféleség őrzésében és a hagyományos tudás megőrzésében¹³
- az állatjólétre gyakorolt hatások.
- Az **érintett közösségeket** fel kell hívni a hatásvizsgálat lefolytatásában való részvételre, tájékoztatást kell kérni tőlük, valamint rendszeres visszajelzést kell nyújtani nekik a hatásvizsgálat valamennyi szakaszában.¹⁴
- A **projekt befolyásolási területének** kontextusában felmerülő kockázatokat és hatásokat ki kell értékelni, ha a projekt olyan fizikai elemeket, szempontokat és eszközöket tartalmaz, amelyek feltehetően hatásokat fognak kiváltani.¹⁵

1.4 Előnymegosztás

Kockázatok

A helyi ellentét kialakulásának elkerülése és az ügyleti költségek csökkentése érdekében a vállalkozásoknak fel kell tárniuk annak módjait, hogy hogyan tudják maximalizálni a műveleteik helyi közösségekre gyakorolt pozitív hatását. A műveletekből származó előnyökről szóló, a különböző érdekelt felekkel folytatott egyeztetések bizalmat teremthetnek, segíthet biztosítani a helyi elfogadottságot és hosszú távú szövetséget hozhat létre a felek között, miközben megelőzik a konfliktusokat. Annak biztosítása, hogy a műveletek előnyökkel járnak ezen érdekelt felek számára, elősegítheti a műveletek megfelelő helyszíneinek azonosítását, valamint a helyi tudás felhasználásának segítségével biztosíthatja az agrár-ökológiai potenciál optimális kihasználását is (FAO, 2010; ENSZ, 2009).

Az előnymegosztás elkülönül (és kiegészítő jellegű lehet) az elkerülhetetlen kedvezőtlen hatások miatt járó kártalanítástól; célja, hogy partneri kapcsolatot építsen ki a vállalkozás és az őslakos népek vagy a helyi közösségek között, felismerve a műveletekhez való hozzájárulásukat. Egyedi körülmények között az őslakos népek vagy a helyi közösségek jogosultak lehetnek a műveletekből származó előnyökből osztozni, ha a vállalkozások a földjüket, erőforrásaikat vagy tudásukat használják fel.¹⁶ Az ilyen előnyök lehetnek pénzbeliek vagy nem pénzbeliek¹⁷ attól függően, hogy a vállalkozás és az adott közösség miben állapodott meg az egyeztetési folyamat során. Az előnyök típusaival kapcsolatos döntéshez az ESHRIA-k nyújthatnak információt.¹⁸

Az előnymegosztáshoz azonban kockázatok is kapcsolódnak. A vállalkozások számára felmerül az őslakos népekkel kialakuló konfliktus kockázata, ha – az előnymegosztásról szóló megállapodások megtárgyalása után – az előnyök végül mégsem kerülnek megosztásra a közösség egészével, hanem csak az érdekelt felek egy konkrét csoportja tesz szert rájuk. Az előnymegosztásról megállapodás születhet egyes releváns közösségekkel, de nem mindegyikkel, ami pedig egyes közösségek kiszorításához vezet. Ezeket a kockázatokat a kellő gondossággal kapcsolatos folyamat során az érdekelt felekkel folytatott érdemi párbeszéddel csökkenteni lehet.

Kockázatmérséklési intézkedések

- Törekedni kell a fejlesztési előnyök **lehetőségeinek azonosítására**, például a következők útján: helyi előre mutató és visszafelé mutató kapcsolódások, valamint helyi állások teremtése biztonságos munkakörülményekkel; a jövedelemgeneráló lehetőségek diverzifikálása; kapacitásfejlesztés; helyben történő beszerzés; technológia-átadás; a helyi infrastruktúra fejlesztése; jobb hozzáférés a hitelhez és a piacokhoz, különösen a kis és közepes vállalkozásoknak; a környezetvédelmi szolgáltatások kifizetése; a bevétel elosztása; vagyonkezelői alapok létrehozása.¹⁹
- Biztosítani kell, hogy a műveletek **összhangban legyenek** a fogadó kormányzat **fejlesztési prioritásaival** és társadalmi célkitűzéseivel.²⁰
- Az őslakos népek földjének, erőforrásainak és tudásának – az egyeztetési eljárás és az ESHRIA-k alapján történt – bevonásával zajló műveletekből származó **pénzbeli és nem pénzbeli előnyöket** olyan módon kell megosztani, amely nem juttat méltánytalan előnyhöz egyes csoportokat, hanem elősegíti a méltányos és fenntartható társadalmi fejlődést.²¹

1.5 Panaszkezelési mechanizmusok

Kockázatok

A korai előrejelzést biztosító kockázati tudatossági rendszerként kialakított szervezeti szintű panaszkezelési mechanizmusok a vállalkozások és az érintett közösségek – többek között a birtoklási jogok tulajdonosai – közötti ügyek megoldásának helyi bázisú, leegyszerűsített és kölcsönösen előnyös módját jelentik, elősegítve a kisebb viták gyors, olcsó és igazságos megoldását, mielőtt azok hivatalos vitarendezési mechanizmusok, például bíróságok elé kerülnének (IFC, 2009). Értékes visszajelzést adhatnak a vállalatoknak azzal, hogy: nagyobb problémák esetén korai előrejelzést nyújtó rendszerként funkcionálnak; lehetővé teszik az egyének meglátásainak megismerését, amelyek felhívják a figyelmet a vállalati műveletek vagy irányítási rendszerek fejlesztési lehetőségeire; továbbá jelzik a lehetséges rendszerszintű változásokat, így megakadályozva az egyes panaszok ismételt előfordulását (CAO, 2008).

Kockázatmérséklési intézkedések

- A panaszkezelési mechanizmust a műveletek kockázatai és kedvezőtlen hatásai szerint **arányosítani** kell, ezzel törekedve arra, hogy az aggályokat azonnal meg lehessen oldani, egy érthető, átlátható, kulturálisan megfelelő és készen hozzáférhető egyeztetési folyamat alkalmazásával, amely nem jár megtorlással arra a félre nézve, aki elindította az ügyet vagy az aggályt.²²
- **Párbeszédet kell folytatni az érintett érdekelt felekkel** a mechanizmus kialakításáról és teljesítményéről, ezzel biztosítva: hogy megfelel az igényeknek; hogy a gyakorlatban is használni fogják, és hogy közös érdek fűződik a rendszer sikerének biztosításához.²³
- El kell kerülni, hogy a kialakított panaszkezelési mechanizmusokat a vállalkozások a bírósági vagy nem bírósági panaszkezelési mechanizmusokhoz – például az OECD-irányelvek szerinti NKP-khoz – való **hozzáférés akadályozása** érdekében, vagy annak érdekében használják fel, hogy aláássák a szakszervezetek szerepét a munkaügyi viták megoldásában.²⁴

Az ENSZ-irányelvekben (31. elv) foglalt nem bírósági panaszkezelési mechanizmusok eredményességi kritériumai szintén fontos hivatkozási pontot jelentenek: a nem bírósági – mind állami, mind nem állami – panaszkezelési mechanizmusoknak meg kell felelniük az A.1 táblázatban tartalmazott kritériumoknak ahhoz, hogy hatékonyak legyenek.

A.1. táblázat **A hatékony panaszkezelési mechanizmusok jellemzői**

Hiteles	Bizalmat kell ébreszteni az érdekelt csoportokban, amelyek használatára szánták, és elszámoltathatóknak kell lennie a panaszkezelési eljárások tisztességes lebonyolítása kapcsán.
Hozzáférés	Az összes olyan érdekelt csoportnak ismernie kell, amelyek használatára szánták, és megfelelő segítséget kell nyújtania azoknak, akik speciális akadályokkal szembesülnek a hozzáférést illetően.
Kiszámítható	Világos és ismert eljárást kell biztosítani, amelyben az egyes szakaszokhoz jelzés értékű határidő tartozik, valamint egyértelművé kell tennie az elérhető folyamat és eredmény típusait és a nyomon követés
Méltányo	Törekednie kell annak biztosítására, hogy a sérelmező felek ésszerű hozzáféréssel rendelkezzenek azokhoz az információforrásokhoz, tanácsokhoz és szakértelemhez, amelyek szükségesek a panaszkezelési megvalósításának eszközeit.
Átlátható	A panaszkezelési eljárásban részt vevő feleket folyamatos tájékoztatja a fejleményekről, és elegendő információt nyújt a mechanizmus teljesítményéről ahhoz, hogy bizalmat ébresszen a hatékonysága iránt és megfeleljen bármilyen érintett közérdeknek.
Jogok	Biztosítja, hogy az eredmények és a jogorvoslatok összeegyeztethetőek a nemzetközileg elismert emberi jogokkal.
Folyamatos tanulás forrása	Releváns intézkedéseket használ fel ahhoz, hogy azonosítsa a mechanizmus javítására, valamint a jövőbeli panaszok és károk elkerülésére vonatkozó tanulságokat.
Bevonásra és párbeszédre alapul	Kialakításáról és teljesítményéről egyeztetést folytat azokkal az érdekelt csoportokkal, akik használatára szánták, és a panaszok kezelésének és megoldásának eszközeként a párbeszédet helyezi középpontba.

Forrás: ENSZ-irányelvek, 31. elv

2. Emberi jogok

Kockázatok

A vállalkozások számára felmerül az emberi jogok nem tiszteletben tartásának kockázata, ha kedvezőtlen emberi jogi hatásokat okoznak vagy segítenek elő saját tevékenységeik kontextusában, és azok felmerülése esetén nem sikerül ezeket a hatásokat kezelniük. Törekedniük kell azon kedvezőtlen emberi hatások megelőzésére vagy mérséklésére, amelyek egy üzleti kapcsolat révén közvetlenül összefüggnek üzleti műveleteikkel, termékeikkel vagy szolgáltatásaikkal.²⁵ Az emberi jogok tiszteletben tartása iránti vállalati felelősség fennáll az államok saját emberi jogi kötelezettségeinek teljesítésére való képességétől és/vagy hajlandóságától függetlenül, és ezeket a kötelezettségeket nem csökkenti.²⁶ Amennyiben a nemzeti törvények nem elég kidolgozottak vagy nem eléggé érvényesülnek, a vállalkozásoknak fokozott gondosságot kell alkalmazniuk a kedvezőtlen emberi jogi hatások kockázatának azonosítására és kezelésére.

Az emberi jogok – köztük a gazdasági, társadalmi, kulturális, polgári és politikai jogok – kölcsönös függését észben kell tartani. A vállalkozásoknak rendszeresen felül kell vizsgálniuk az emberi jogokkal kapcsolatos kötelezettségeiket, hogy minőségi képet kapjanak arról, ha esetleg nem tartják tiszteletben az emberi jogokat, ideértve azokat is, amelyeket jelen Iránymutatás külön nem tárgyal.

Kockázatmérséklési intézkedések

- **Azonosítani kell a jogtulajdonosokat**, akiket potenciálisan érintenek a vállalkozás és üzleti partnereinek műveletei. Ennek általában részét képezi a vállalkozás tényleges és potenciális műveleteinek és kapcsolatainak mélyre ható, tényfeltáró felülvizsgálata, majd az emberi jogi előírásokat sértő műveletek minőségi értékelése azoknak a szereplőknek az azonosítása céljából, akik érintettek lehetnek. Szükség van a releváns érdekelt felekkel folytatott proaktív egyeztetésekre, hogy a vállalkozás teljes képet kapjon műveleteinek és kapcsolatainak valamennyi potenciális kedvezőtlen hatásáról.²⁷
- **Emberi jogi kellő gondosságot kell követni** a tényleges és potenciális emberi jogi hatások értékelése,²⁸ az eredmények beépítése és az azok alapján történő cselekvés, a válaszok nyomon követése és a hatások kezelési módjának közlése útján. Az emberi jogi kellő gondosság egy folyamatos gyakorlat, amely felismeri, hogy az emberi jogi kockázatok idővel változhatnak, ahogy a vállalkozás működése és üzletviteli környezete átalakul.²⁹
- Biztosítani kell, hogy **tisztességes bánásmódban részesüljön minden részt vevő érdekelt fél**, különösen a kiszolgáltatott helyzetben lévő csoportok – például a nők, a fiatalok és a kisebbségek –, felismerve az egyes csoportok helyzetét, korlátait és szükségleteit.³⁰
- Fel kell ismerni a nők mezőgazdaságban betöltött létfontosságú szerepét, és megfelelő intézkedéseket kell tenni a **nők elleni diszkrimináció** felszámolása érdekében, továbbá támogatni kell teljes szakmai fejlődésük és előremenetelük biztosítását, többek között a természeti erőforrásokhoz, inputokhoz, termelési eszközökhöz, tanácsadó és pénzügyi szolgáltatásokhoz, képzéshez, piacokhoz és információkhoz való egyenlő hozzáférésük és az azok feletti egyenlő rendelkezésük elősegítésével.³²

3. Munkajogok

Kockázatok

A vállalkozások jelentős előnyökhöz juttathatják a fogadó országokat és társadalmakat az által, hogy hozzájárulnak a gazdasági és társadalmi jóléthez az életszínvonal javításával és vonzó foglalkoztatási lehetőségek megteremtésével, valamint az emberi jogok és munkajogok érvényesülésének elősegítésével. Az alapvető munkaügyi előírások saját munkavállalók számára történő biztosítása mellett segíthetnek a – például önellátó gazdaságokban dolgozó – nem hivatalos munkavállalók munkakörülményeinek javításában is.

A gazdasági, társadalmi és kulturális jogokról szóló nemzetközi egyezségokmány (ICESCR) részes államai elismerik az igazságos és méltányos munkafeltételekhez való jogot (7. cikk), valamint a szakszervezetek alakításához való jogot (8. cikk). A polgári és politikai jogokról szóló nemzetközi egyezmény (ICCPR) szintén védelmezi a szakszervezetek alakításához és azokhoz való csatlakozáshoz való jogot. A nemzetközi munkaügyi egyezmények³³ szintén foglalkoznak a munkához kapcsolódó jogokkal.³⁴ Bár az emberi jogi szerződések – mint az ICESCR és az ICCPR – az államoknak szólnak, a vállalkozások negatív hatást gyakorolhatnak az azokban foglalt jogok érvényesülésére. Ezért a vállalkozásoknak fontos szerepet kell játszaniuk e jogok fokozatos megvalósításának támogatásában. Az ezekben az egyezményekben – többek között a nyolc alapvető ILO-egyezményben – foglalt munkajogok tiszteletben tartása segíthet a vállalkozásoknak abban, hogy minimalizálják a negatív hatásokat és maximalizálják a pozitív hatásokat. A szabadon választott munkavállalói képviselőkkel folytatott őszinte párbeszéd például lehetővé teszi mind a munkavállalók, mind a munkáltatók számára, hogy jobban megértsék egymás nehézségeit, és módot találjanak azok megoldására (ILO, 2006).

A munkajogok tiszteletben tartása azonban kihívást jelenthet a mezőgazdasági ágazatban, mivel mind az önfoglalkoztatás, mind a béres foglalkoztatás gyakran informális marad, és sok mezőgazdasági

munkavállaló kiszorul a munkaügyi törvények hatóköréből (ENSZ, 2009). Az 5-17 éves gyermekmunkások 60%-a mezőgazdaságban dolgozik (ILO, 2011a). Az ültetvényi munkások élet- és munkakörülményei szintén folyamatosan okot adnak az aggályokra, nevezetesen a kötelező terhességi tesztelés, az adósrabszolgaság, valamint a növényvédőszeres gyakori helytelen használatából eredő egészségi kockázatok miatt (ENSZ, 2009).

A marginalizált csoportok – mint például a nők, a fiatalok, az őslakosok és a migráns munkavállalók –, valamint az alkalmi, darabbéres és szezonális munkákban alkalmazott munkavállalók gyakran szembesülnek visszaélő és egészségre ártalmas körülményekkel (ENSZ, 2009). A nők helyzete egyedi kockázatokat vet fel: a fejlődő országokban a mezőgazdasági munkaerő 43%-át nők alkotják, az agrárpar a női feladatokat azonban gyakran szakképzetlen munkának minősítik, a nőket hajlamos munkaerő-igényes feladatokra alkalmazni, továbbá kevesebbet fizetni nekik, mint a férfiaknak, miközben kevesebb lehetőséget kapnak az előremenetelre is (ILO, 2011b).

Az alapvető munkajogok megsértésének esetei bomlasztó társadalmi feszültséget okozhatnak, amely hatással lehet a vállalkozás teljesítményére is. Egy diszkriminatív foglalkoztatási és foglalkozási gyakorlatokat alkalmazó vállalkozás saját magát korlátozza abban, hogy egy szélesebb körű készség- és kompetencia-állományból férjen hozzá tehetséghez. A diszkrimináció által kiváltott igazságtalanság-érzés és neheztelés valószínűleg hatással van a munkavállalók teljesítményére (ILO, 2008).

Kockázatmérséklési intézkedések³⁵

A munkavállalók védelme

- A műveletek során a **munkahelyi esélyegyenlőség és egyenlő bánásmód elvét** kell követni, továbbá a munkavállalókat nem szabad megkülönböztetni a foglalkoztatás vagy foglalkozás tekintetében faj, bőrszín, nem, vallás, politikai vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagy más helyzet alapján, kivéve, ha a munkavállalói jellemzőkkel kapcsolatos szelektivitás olyan, már kialakított kormányzati politikákat mozdít elő, amelyek kifejezetten a foglalkoztatási lehetőségek nagyobb fokú egyenlőségét segítik elő vagy egy adott munkakör velejáró követelményeihez kapcsolódnak; a képzéseket, a készséget és a tapasztalatot kell a toborzás, a felvétel, a képzés és az előremenetel alapjává tenni az összes szinten dolgozó munkavállalók esetén.³⁶
- Tiszteletben kell tartani a foglalkoztatásra és munkavégzésre vonatkozó **minimális életkort**, így biztosítva a gyermekmunka tényleges felszámolását.³⁷
- Tartózkodni kell a **kényszermunka** alkalmazásától vagy abból való előnyszerzéstől: ez bármilyen olyan nem önként végzett munkát vagy szolgáltatást jelent, amelyet egy egyénre erővel vagy büntetéssel való fenyegetéssel kényszerítenek rá.
- Az elsődleges ellátási láncot folyamatosan **nyomon kell követni** annak érdekében, hogy a gyermekmunka és/vagy kényszermunka bármilyen jelentős változását, az azzal kapcsolatban felmerülő új kockázatokat, illetve annak eseteit azonosítani lehessen, és az elsődleges beszállítókkal együtt kell dolgozni a korrekciós intézkedések megtétele és orvoslás céljából.³⁸

Tisztességes munkakörülmények

- Olyan **foglalkoztatási előírásokat kell követni** és olyan munkaügyi kapcsolatokat kell fenntartani, amelyek nem kevésbé kedvezőek, mint azok, amelyeket a hasonló munkáltatók követnek és fenntartanak. Ha abban az adott országban, amelyben a vállalkozás tevékenykedik, nincsenek hasonló munkáltatók, akkor a kormánypolitikák keretein belül a lehető legjobb béreket, juttatásokat és munkafeltételeket kell biztosítani. Ezeknek legalább arra alkalmasnak kell lenniük, hogy a munkavállalók és családjuk alapvető szükségleteit kielégítsék.³⁹

- Törekedni kell a **stabil munkaviszony** biztosítására a munkavállalók számára, és szabadon kialakított kötelezettségeket kell betartani a munkaviszony stabilitása és a társadalombiztosítás tekintetében.⁴⁰
- Ha a vállalkozás olyan változások tervez a műveleteiben, amelyeknek jelentős foglalkoztatási hatásuk lehet, akkor az ilyen **változásokról** a munkavállalók képviselőit – és szükséges esetben az illetékes kormányzati hatóságokat – **ésszerű időben kell értesíteni**, továbbá együtt kell működni velük a kedvezőtlen hatások lehető legnagyobb mértékű mérséklése érdekében.⁴¹

Munkavállalói érdekképviselet és kollektív tárgyalások

- Fel kell ismerni a **kölcsönös megismerés és bizalom légkörének** fontosságát, amely kedvez a munkavállalók törekvéseinek.⁴²
- Fel kell ismerni, hogy a munkavállalók – a megkülönböztetés bármely formája nélkül – jogosultak arra, hogy **szervezeteket hozzanak létre és azokhoz csatlakozzanak** a saját választásuk szerint, bármilyen előzetes engedélyeztetés nélkül.
- Rendszereket kell létrehozni a munkáltatók és a munkavállalók, illetve képviselőik közötti, kölcsönös érdekű ügyekről szóló rendszeres **egyeztetéshez és együttműködéshez**, valamint az illetékes hatóságokkal folytatott egyeztetéshez és együttműködéshez, ezzel biztosítva a nemzeti társadalmi fejlesztési politikáknak való megfelelést.
- Rendszereket kell létrehozni a munkavállalók és képviselőik rendszeres **tájékoztatására**, ezzel támogatva a foglalkoztatási feltételekről szóló érdemi tárgyalásokat, és lehetővé téve számukra, hogy valós és megbízható képet kapjanak a vállalkozás teljesítményéről.⁴³
- Tartózkodni kell az olyan munkavállalókkal szembeni **diszkriminatív illetve fegyelmi intézkedésektől**, akik jogszabályokat, az OECD-irányelveket, illetve a vállalati politikákat sértő gyakorlatokat jóhiszeműen jelentenek a vezetőségnek, vagy adott esetben az illetékes közigazgatási hatóságoknak.
- Nem szabad azzal fenyegetni, hogy a vállalkozás egy operatív egység egészét vagy részét az adott országból **áthelyezi**, vagy hogy a vállalkozás részét képező entitások munkavállalóit más országokba helyezi át, hogy ezzel tisztességtelenül befolyásolja a munkavállalók képviselőivel folytatott tárgyalásokat, vagy akadályozza a munkavállalókat szervezkedési joguk gyakorlásában.
- Nem szabad megtorlást, akadályozást vagy diszkriminációt alkalmazni a **munkavállalók képviselői** ellen.⁴⁴
- Lehetővé kell tenni a munkavállalók meghatalmazott képviselői számára, hogy egyeztetést folytassanak a **kollektív tárgyalásról vagy munkaügyi kapcsolatokról**.
- A kollektív szerződésekbe rendelkezéseket kell foglalni a szerződések értelmezéséből vagy alkalmazásából eredő **viták rendezésére**, valamint a kölcsönösen tiszteletben tartott jogok és kötelezettségek biztosítására vonatkozóan.⁴⁵

Helyi foglalkoztatás

- A lehető legnagyobb mértékben és diszkrimináció nélkül **helyi munkavállalókat kell alkalmazni** – a vezetői pozíciókban is –, és képzést kell nyújtani a számukra készség szintjük javítása céljából, együttműködésben a munkavállalók képviselőivel, és adott esetben az illetékes kormányzati szervekkel.⁴⁶

Képzés

- Biztosítani kell, hogy a munkavállalók minden szinten **releváns képzésben** részesüljenek, hogy megfeleljenek a műveletek által támasztott szükségleteinek, adott esetben együttműködve az illetékes kormányzati

szervekkel, valamint a munkáltatók és munkavállalók szervezeteivel. Az ilyen képzésnek a lehető legnagyobb mértékben fejlesznie kell az általánosan hasznos készségeket, és elő kell segítenie a karrierlehetőségeket.

- Fejlődő országban folytatott tevékenység során részt kell venni a kormány által ösztönzött és munkáltatók és munkavállalók szervezetei által támogatott olyan programokban, amelyek célja, hogy ösztönözzék a **készségek megszerzését** és fejlesztését, valamint hogy pályaválasztási tanácsadást nyújtsanak.⁴⁷
- Megfelelő képzést, oktatást és mentorprogramokat kell biztosítani a **fiataloknak**, ezzel növelve a tisztességes munkára vagy vállalkozásra való képességüket és/vagy az ezekhez való hozzáférésüket, valamint elő kell segíteni a nők képzéshez való hozzáférését.⁴⁸
- Ahol csak megvalósítható, a **szakképzett erőforrást jelentő munkavállalók szolgáltatait rendelkezésre kell** bocsátani a kormányok által szervezett képzési programokban való segítségnyújtáshoz, ezzel hozzájárulva a nemzeti fejlesztéshez.⁴⁹

4. Egészségvédelem és biztonság

Kockázatok

A mezőgazdasági tevékenységek gyakran járnak együtt olyan tevékenységekkel, amelyek a munkavállalók számára a legtöbb veszéllyel járnak, ráadásul sok mezőgazdasági munkavállaló szenved foglalkozási baleseteket és betegségektől. A rossz időjárási viszonyoknak való kitettség, a veszélyes állatokkal és növényekkel való közeli érintkezés, a vegyipari termékek fokozott használata, a nehéz munka közbeni testtartások és a hosszú munkaidő, valamint a veszélyes szerszámok és gépezetek használata mind egészségügyi problémákhoz vezetnek (IFPRI, 2006). A növényvédőszer okozta mérgezés becslést száma például 2 és 5 millió között van évente, amelyből 40.000 halálos kimenetelű (ILO, 2005 és 2011b). A földhasználatban bekövetkezett változások, a természetes védőövezetek elvesztése – például a vizes területek, a mangrovék, a hegyvidéki erdőségek, amelyek mérséklék a természeti veszélyek (áradások, földcsuszamlások és tűzvészek) hatásait –, illetve a természeti erőforrások csökkenése vagy romlása – ideértve az édesvíz minőségének, mennyiségének és elérhetőségének csökkenését – nagyobb kiszolgáltatottsághoz és közösségi biztonsággal összefüggő hatásokhoz vezethet (IFC, 2012).

Az emberi egészség számára kockázatot jelent, ha biológiai, kémiai és fizikai veszélyek a nem biztonságos szinten találhatók meg az élelmiszerben. Ezek a veszélyek a környezetből (pl. mérgező fémek, dioxinok és a természetben előforduló toxinok), a mezőgazdasági gyakorlatokból (pl. állatgyógyszerek és növényvédőszer maradványai), illetve a termék anyagkezeléséből (pl. patogén penész) erednek. A fizikai veszélyek közé tartozik a szenny, a kártevők, a szőr és a műanyag. Az élelmiszerbiztonsági irányítási rendszerek – például egy teljes „farmtól a villáig” ellenőrzési rendszer, amely biológiai biztonsági intézkedéseket és a biztonságos víz használatát is magába foglalja – megelőzhetik ezeket a kockázatokat.

Az emberi egészség szorosan kapcsolódik az állati egészséghez. Az „Egy egészség” („One Health”) koncepció azoknak a legjelentősebb lehetőségeknek a megismerésén alapul, amelyek rendelkezésre állnak a közegészség védelmére, az állati populációk szintjén, az emberek, az állatok és a környezet közötti csatlakozási felületeken jelen lévő kórokozók megelőzését és visszaszorítását célzó politikákon keresztül. Ezt a koncepciót számos kormány jóváhagyta és az embereket és állatokat egyaránt érintő betegségek megelőzését, valamint az antibiotikumok embereknel és állatoknál történő felelősségteljes használatának biztosítását célzó intézkedésekhez vezetett.⁵⁰ Az emberekben megtalálható fertőző betegségeket okozó kórokozók 60%-a állati eredetű. Ezek a betegségek – amelyek zoonózis néven ismertek – a házi és a vadon élő állatoktól terjednek át. Az emberre áterjedő állati betegségek világszerte közegészségügyi kockázatot jelentenek. Az emberek védelmét szolgáló hatékony és gazdaságos megoldás az állati kórokozók legyőzése oly módon, hogy ezeket a kórokozókat az állati forrásban fékezik meg.

Az ICESCR előírja a lehető legmagasabb szintű testi és lelki egészséghez való jog fokozatos megvalósítását (12. cikk). A gazdasági,

társadalmi és kulturális jogokkal foglalkozó bizottság⁵¹ ezt a jogot úgy értelmezi, mint „olyan inkluzív jog, amely nem csak az időszerű és megfelelő egészségügyre terjed ki, hanem az egészség mögöttes meghatározó tényezőire is, mint a biztonságos és iható vízhez, valamint megfelelő higiénés feltételekhez való hozzáférés, biztonságos élelmiszerek elegendő készlete, táplálkozás és lakhatás, egészséges foglalkozási és környezeti körülmények, valamint az egészséggel kapcsolatos oktatáshoz és információhoz való hozzáférés.” A Bizottság kijelenti, hogy „az egészséghez való jog – csakúgy, mint minden emberi jog – három típusú vagy szintű kötelezettséget ró a részes államokra: a tiszteletben tartás, a védelem és a teljesítés kötelezettségét. A teljesítési kötelezettség azonban magával vonja a megkönnyítést, a biztosítást és az előmozdítás kötelezettségét.”⁵²

Miközben az emberi jogi szerződések – mint az ICESCR – az államoknak szólnak, a vállalatok negatív hatást gyakorolhatnak a lehető legmagasabb szintű testi és lelki egészséghez való jog fokozatos megvalósítására, illetve alááshatják a részes államok annak fokozatos megvalósítását célzó intézkedéseit. Ezért fontos szerepet kell játszaniuk e jogok fokozatos megvalósításának támogatásában. A fentiekben részletezett közvetlen egészségügyi kockázatok mellett a mezőgazdasági műveletek és az élelmiszerrendszerek közvetettebb hatással is lehetnek az egyének egészségére.

Kockázatomérséklési intézkedések⁵³

- A műveletek során értékelni kell az érintett közösségek egészségére és biztonságára vonatkozó **kockázatokat és hatásokat**.
- **Megelőző és ellenőrző** intézkedéseket kell kialakítani, amelyek összhangban vannak a jó nemzetközi ipari gyakorlattal⁵⁴ és arányosak az azonosított kockázatok és hatások jellegével és nagyságrendjével, miközben meg kell próbálni megelőzni, és amennyiben ez nem sikerül, minimalizálni a kockázatokat és a hatásokat.
- El kell kerülni vagy minimalizálni kell a munkavállalók, harmadik felek és a közösség azon **veszélyes anyagoknak és összetevőknek való kitettségét**, amelyeket a műveletek kibocsáthatnak, például a potenciális veszélyeket okozó körülmény vagy anyag módosításával, helyettesítésével vagy kiiktatásával, és a veszélyes anyagok és hulladékok kiszállítása, szállítmányozása és ártalmatlanítása biztonságának ellenőrzésére irányuló ésszerű erőfeszítésekkel.
- El kell kerülni vagy minimalizálni kell a közösség olyan víz útján terjedő, víz alapú, vízzel kapcsolatos, kórokozó átvívővel terjedő és fertőző **betegségeknek** való potenciális kitettségét, amelyek a műveletekből eredhetnek, figyelembe véve a differenciált kitettségeket és kiszolgáltatott csoportok magasabb érzékenységét.
- Támogatni kell az érintett közösségeket, helyi önkormányzati szerveket és más releváns feleket, és velük együtt kell működni a **vészhelyzetekre** való hatékony reagálásuk előkészítésében, különösen akkor, amikor a részvételük és együttműködésük szükséges az ilyen vészhelyzetekre való reagáláshoz.⁵⁵
- Az olyan globális **élelmiszerbiztonsági szabványok** betartásának megfontolása, mint a Codex Alimentarius,⁵⁶ és a globális állategészségügyi előírások, például az OIE-szabványok.⁵⁷
- Elő kell mozdítani a nyomonkövethetőséget az élelmiszerbiztonság biztosítása, valamint a társadalmi és környezetvédelmi irányítás elősegítése és a bizalom növelése érdekében.⁵⁸

5. Élelmiszerbiztonság és táplálkozás

Kockázatok

Az ICESCR (11. cikk) alapján a megfelelő élelem részét képezi a megfelelő életszínvonalhoz való jognak.⁵⁹ Az ICESCR részes államai vállalják, hogy intézkedéseket tesznek a megfelelő életszínvonalhoz, és ennek részeként a megfelelő élelemhez való jog fokozatos megvalósításáért.

Az ICESCR szintén elismeri mindenki alapvető jogát az éhezés nélküli élethez. Elismerve ezt a jogot, a részes államoknak meg kell fontolnia a szükséges intézkedéseket megtételét az élelmiszerek termelési, tartósítási és a terjesztési módszereinek javítása iránt, valamint mind az élelmiszer-importáló, mind az élelmiszer-exportáló országok problémáinak figyelembe vételét. Az ENSZ Gazdasági, Szociális és Kulturális Jogok Bizottsága (CESCR) ezeket a jogokat úgy értelmezte, hogy ezek akkor valósulnak meg, „amikor minden férfi, nő és gyerek, egyedül vagy másokkal való közösségben, mindenkor rendelkezik a fizikai és gazdasági hozzáféréssel a megfelelő élelmiszerhez, valamint annak beszerzésének eszközeivel.” Kijelenti, hogy „a megfelelő élelmiszerhez való jog – csakúgy, mint bármilyen más emberi jog – három típusú vagy szintű kötelezettséget ró a részes államokra: a kötelezettséget, hogy tiszteletben tartsák, védelmezzék és megvalósítsák” és hogy „ az emberek élelmiszer-nyersanyag állományának védelmezése iránti kötelezettségük részeként a részes államoknak megfelelő lépéseket kell tenniük annak biztosításáért, hogy a vállalati magánszektor és a civil társadalom tevékenységei összhangban vannak az élelemhez való joggal”.⁶⁰

A FAO a nemzeti élelmiszerbiztonság kontextusában a megfelelő élelemhez való jog fokozatos megvalósításának támogatására vonatkozó önkéntes irányelvi útmutatást adnak a kormányoknak a megfelelő élelemhez való jog megvalósításában, amelynek része lehet az élelem olyan mennyiségben és minőségben való rendelkezésre állásának elősegítése, amely elegendő ahhoz, hogy kielégítse az egyének táplálkozási szükségleteit, valamint a megfelelő, nem biztonságos összetevőktől mentes és az adott kultúrában elfogadható élelmiszerhez – vagy az annak beszerzésére szolgáló eszközökhöz – való fizikai és gazdasági hozzáférés elősegítése. Az Irányelvek arra ösztönzik a kormányokat, hogy tegyenek intézkedéseket annak biztosításáért, hogy az – akár helyileg termelt, akár importált, szabadon elérhető vagy a piacokon értékesített – élelem, biztonságos legyen és megfeleljen a nemzeti élelmiszerbiztonsági előírásoknak. Azt is ajánlják, hogy a kormányzatok átfogó és racionális élelmiszeripari ellenőrző rendszereket hozzanak létre, amelyek olyan kockázatelemzés és felügyeleti mechanizmusok segítségével csökkentik az élelmiszerrel terjedő betegségek kockázatát, amelyek célja az élelmiszerbiztonság biztosítása a teljes élelmiszerláncon keresztül, beleértve az állati takarmányt is.

Bár a FAO önkéntes irányelvi az államoknak szólnak, a vállalatoknak fontos szerepet kell vállalniuk. A mezőgazdasági beruházások a 2008-as élelmiszerár-emelkedés óta növekednek, főként azért, hogy eleget tegyenek az élelmiszer iránti növekvő keresletnek: becslések szerint a globális élelmiszertermelésnek 2050-re 60%-kal kell növekednie, hogy ki tudja elégíteni az előre jelzett keresletet. Noha ezek a beruházások magukban hordozzák a növekvő termelés, a szegénység csökkentése és a gazdaság fejlődés elősegítésének ígéretét, az élelemhez való hozzáférést számos módon alá is áshatják. Az egyik leghangúlyosabb kedvezőtlen hatás a nagy földterületek felvásárlásából, és a közösségek folyamat közbeni áttelepítéséből vagy a földterületekhez való hozzáférésük akadályozásából ered (FAO, 2010).

Kockázatmérséklési intézkedések

- A lehetséges mértékben **figyelembe kell venni a műveletek hatásait** az élelmiszer rendelkezésre állására és az ahhoz való hozzáférésre, a helyi foglalkoztatásra, a táplálkozási preferenciákra és az élelmiszerellátás stabilitására, például a helyi önkormányzatok és más releváns érintettek bevonásával.
- Amikor szükséges, azonosítani kell a különböző érdekelt felek **élelmiszerrel kapcsolatos aggályait** és értékelni kell a beruházási célkitűzéseknek való megfelelésre vonatkozó stratégiákat, miközben tiszteletben kell tartani a különböző érdekelt felek élelmiszerrel kapcsolatos aggályait az érintett érdekelt felekkel folytatott egyeztetéseken keresztül.
- A **projektervet** a lehetséges mértékben úgy kell kiigazítani, hogy az az élelmiszerbiztonságra és táplálkozásra gyakorolt negatív hatásokkal kapcsolatos aggályokat kezelni tudja, például azzal, hogy: a vállalkozás megvalósítható alternatív beruházásokat fontol meg, ha a javasolt beruházás a helyi közösségek fizikai és/vagy gazdasági áttelepítéséhez vezetne; a degradálódott földterületet rehabilitálja vagy olyan földterületet választ, amelyet korábban nem használtak mezőgazdasági célokra, de mégsem érzékeny környezeti szempontból; vagy

fenntartható fokozáson keresztül javítja a mezőgazdasági produktivitást, hogy hozzájáruljon az élelmiszerbiztonsághoz és a táplálkozáshoz.

- A lehetséges mértékben **meg kell fontolni** a helyi populációk élelemhez való hozzáférése, valamint ellenálló képessége és táplálkozása javításának **elősegítését** azzal, hogy: a vállalkozás növeli a biztonságos, tápláló és változatos élelmiszerek termelését, és növeli az élelmiszer és a mezőgazdasági termékek tápértékét; elősegíti az inputokhoz, technológiához és piacokhoz való hozzáférést; munkahelyet teremt a feldolgozó tevékenységekben; illetve közösségi tároló létesítményeket hoz létre a betakarítás utáni veszteségek és az árváltozékonyság csökkentése érdekében.⁶²

6. A természeti erőforrásokra vonatkozó birtoklási jogok és az azokhoz való hozzáférés

Kockázatok

A földbirtoklási kockázat – amely akkor jelenik meg, amikor több földterület iránti követelés átfedi egymást – statisztikailag jelentős kockázatot jelent a koncessziós beruházásokban a feltörekvő gazdaságokban (Munden Project, 2013). A Világbank és az UNCTAD által elemzett 39 nagyszabású agráripari beruházás között ugyanis a földbirtoklást azonosították, mint az érintett közösségek panaszainak leggyakoribb okát, különösen az olyan földterületekkel kapcsolatos viták miatt, amelyek felett a közösségeknek informális földhasználati joga volt, valamint – különösen – a földszerzés feltételeivel és folyamatával kapcsolatos átláthatóság hiánya miatt (WB, 2014). 2013-ban az IFC és a MIGA megfelelési tanácsadó ombudsmanja (CAO)⁶³ által kapott panaszlevelekben felvetett ügyek fele földterületekhez kapcsolódott. Ezen kívül, 2000 óta a megfelelési tanácsadó ombudsman (CAO) által kezelt ügyek közel egynegyede tartalmazott földdel és vízzel kapcsolatos elemet. Az ezeken az erőforrásokon lévő növekvő nyomás aggályokhoz vezet az azokhoz való hozzáférés, azok mennyisége és kezelése kapcsán, és mind a föld, mind a víz gyakran összefonódik a kultúra- és identitás-érzettel. A megfelelési tanácsadó ombudsmanhoz (CAO) érkezett földdel kapcsolatos panaszokban az egyének által benyújtott domináns panaszok földvásárlással (22%), kártalanítással (33%) és áttelepítéssel (32%) voltak kapcsolatosak (CAO, 2013).

Az élelmiszer- és itálpár a kitermelő ágazat után a második helyen áll a civil társadalmi szervezetekről érkező vádak tekintetében, amiért nem veszik megfelelően figyelembe a földhöz és vízhez való hozzáférési jogokat (EC, 2011).⁶⁴ A földet nem szabad egyedül termelési eszköznek tekinteni. A környezeti és szociokulturális szerepét szintén fel kell ismerni; a föld lehet különböző ökoszisztéma-szolgáltatások – például ivóvíz és öntözővíz – forrása, valamint a gazdák biztonsági hálójának és öregkori biztosításának. A föld szintén fontos szerepet játszik az őslakos népek és a helyi közösségek társadalmi, kulturális és vallási gyakorlataiban.

Bár az államokat illeti elsődlegesen a felelősség, hogy védjék a birtoklási jogokat, a vállalkozásoknak feltételeznie, hogy a jogi keretrendszer esetleg nem mindig megfelelő. A földbirtokosi egységek 70%-a ugyanis nincs hivatalosan bejegyezve a fejlődő országokban (HABITAT-ENSZ Emberi Települések Központja, 2015; McDermott *et al.*, 2015). Ezért a vállalkozásoknak proaktívan kell biztosítaniuk a törvényes birtoklási jogok tiszteletben tartását. Különösen a következő kockázatokat kell figyelembe venni:

- Kockázatok merülnek fel akkor, ha a nemzeti törvények nem tükrözik a törvényes birtoklási jogok teljes körét, vagy ha a törvényeket nem hajtják végre hatékonyan. Például lehetséges, hogy nemzeti földhasználati jogcím-nyilvántartás és regisztráció nem megfelelő, és így nem képes megvédeni a földhasználók – különösen a nők – birtoklási jogait, és hiányos információval látja el a vállalkozásokat a releváns földköveteléseket illetően. A földbirtoklási jogok tovább bonyolódhatnak, ha a földet csak szezonálisan használják, vagy használaton kívülnek tűnik, például ha belsőleg áttelepített személyek magára hagyták, vagy ha gelóként, takarmányozásra vagy talajjavító

földművelésre használják. Előfordulhat, hogy ilyenkor a vállalkozások kihagynak az egyeztetésekből bizonyos jogtulajdonosokat (akár törvényen vagy szokásjogon alapuló, elsődleges vagy másodlagos, formális vagy informális csoportokat vagy egyéneket), akiket a tevékenységeik hátrányosan érinthetnek (OECD, 2011).

- A kockázatok nőnek akkor, ha az államok nem biztosítanak egyértelmű és átlátható szabályokat a vállalkozások és az érdekelt felek közötti egyeztetésekhez, illetve nem nyújtanak biztosítékokat a fennálló birtoklási jogok védelmére a birtoklási jogokat érintő nagyszabású tranzakciókból eredő kockázatokkal szemben. A vállalkozások számára különösen akkor jelentkezhethet kockázat, ha a nemzeti szabályokat nem hajtják végre, vagy nem elegendők: (i) a birtoklási jogok tulajdonosaival megfelelő, jóhiszemű és kulturális szempontból megfelelő módon zajló párbeszéd biztosítására, és (ii) azoknak a módoknak az azonosításához, amelyek alapján a földet és más természeti erőforrásokat átruházni vagy használni lehet – például független és részvétel alapú előzetes és utólagos hatásvizsgálatokon keresztül – és/vagy a jogorvoslat megszerzésére vonatkozó módok meghatározásához (ENSZ, 2009). Az inkluzivitás hiánya a földszerzésről szóló egyeztetésekben feszültséget és esetleg konfliktusokat teremthet a vállalkozások és azon közösségek között, amelyek kihagyva érezhetik magukat a folyamatból, és vitathatják a vállalkozások jogait (FAO, 2013).
- Míg a kormányok viselik az elsődleges felelősségét annak, hogy azonnali, megfelelő és hatékony kártalanítást biztosítsanak a korábbi törvényes földbirtoklási jogok tulajdonosainak a föld kisajátításakor, a vállalkozások felelősek annak biztosításáért, hogy a műveleteik nem vezetnek a helyi közösségek érdemi egyeztetések nélküli áttelepítéséhez vagy megfelelő kártalanítás nélküli kényszerített kilakoltatásához. A VGGT szerint az államoknak csak akkor szabad kisajátítást alkalmazniuk, ha a szóban forgó jogok közérdekű cél miatt szükségesek, és a közérdekű cél fogalmát törvényileg egyértelműen meg kell határozniuk, hogy lehetővé tegyék a bírósági felülvizsgálatot. Sok fejlődő országban azonban a közérdekű cél nem egyértelmű és/vagy túl tág definíciója, a földhasználati tervek hiánya, a földkezelésben tapasztalt magas korrupció és a földspekuláció törvénytelen kisajátításhoz vezet. Az ilyen kisajátítás felgyorsíthatja a helyi közösségek megélhetésének elvesztését, illetve a földhöz és más kulcsfontosságú természeti erőforrásokhoz való még korlátozottabb hozzáférésüket, ezért táplálkozás nélküli éhezéshoz, társadalmi polarizációhoz, tartós szegénységhez és politikai instabilitáshoz vezet.⁶⁵ Így tehát gátolhatja a megfelelő élelemhez való hozzáférést. Az ilyen kisajátítás sértheti az őslakos népek jogait is, amelyeket az ENSZ őslakosok jogairól szóló nyilatkozata határoz meg. A vállalkozásokat hírnevük és műveleteik tekintetében negatívan érintheti, ha olyan kisajátításhoz kötődnek, amelyhez a kormány nem végzett megfelelő egyeztetéseket a helyi közösségekkel, vagy nem szerezte meg az őslakos népek szabad, előzetes és tájékoztatáson alapuló beleegyezését és nem nyújtott megfelelő kártalanítást. Ez várhatóan feszültséget és konfliktusokat teremt a vállalkozások és az olyan közösségek között, amelyek úgy érzik, hogy kihagyják és igazságtalan bánásmódban részesítik őket (FAO, 2013). Ilyen esetekben a vállalkozásoknak meg kell fontolniuk azt a lehetőséget, hogy elállnak a tervezett műveletektől.

A földbirtoklási kockázatok szintje függ a befektetések típusától. A zöldmezős beruházások esetén a vállalkozásoknak kellő gondosságot kell követniük, hogy meggyőződjenek arról, hogy a közösségek földterületeit nem sajátították ki magáncélból, méltányos és azonnali kártalanítás nélkül. A barnamezős beruházások, kapcsolt vállalkozások, egyesülések és felvásárlások esetén lehetséges, hogy az előző üzemeltetők földbirtoklási jogokat kaptak és tőlük földvíták öröklődhetnek át. Ezért a kellő gondosságnak meg kell győződnie arról, hogy e jogok megszerzésekor betartották a jelen Iránymutatásban meghatározott előírásokat, különösen, mivel a VGGT-iránymutatásokat csak 2012-ben hagyták jóvá. A meglévő projektekbe való beruházás esetén a vállalkozások meggyőződhetnek arról, hogy a földbirtoklási jogokat megfelelően szereztek meg, és ha nem, akkor módot találhatnak arra, hogy az érintetteket kártalanítsák, és új párbeszédet kezdjenek a közösségekkel annak érdekében, hogy új partnerségi modelleket tárjanak fel.

Kockázatmérséklési intézkedések

- **Azonosítani kell a jogtulajdonosokat** – akik között nem csak a hivatalosan elismert birtoklási jogok, hanem olyan köz-, magán-, közösségi, kollektív, őslakos és szokásjogon alapuló birtoklási jogok tulajdonosai is lehetnek, amelyeket hivatalosan nem jegyeztek be és láttak el jogcímmel, ideértve a nők földbirtoklási jogait is –, valamint más releváns érdekelt feleket, például helyi vagy nyílt egyeztetéseken keresztül.⁶⁶
- **Fel kell állítani egy bizottságot**, amely képviseli a releváns érdekelt feleket, hogy tanácsot adjon a hatásvizsgálatokkal – különösen a kezdeti fázisokban (szűrés és hatókör-meghatározás) –, valamint az irányítási, nyomonkövetési és készenléti tervekkel kapcsolatban. Különös figyelmet kell fordítani az őslakos népek, a helyi közösségek és a marginalizált csoportok megfelelő képviseletének biztosítására.⁶⁷
- Meg kell fontolni megvalósítható alternatív beruházásokat, ha a javasolt beruházás a helyi közösségek **fizikai és/vagy gazdasági áttelepítéséhez** vezetne, elismerve, hogy az államoknak csak akkor szabad kisajátítást alkalmazniuk, ha a termőföldhöz, halászterületekhez vagy erdőkhöz fűződő jogok közérdekű cél miatt szükségesek, és a közérdekű cél fogalmát törvényileg egyértelműen meg kell határozniuk.⁶⁸
- Ha a földbirtoklási jogok tulajdonosait a műveletek negatívan érintik, a kormánnyal együtt kell dolgozni annak biztosításáért, hogy a földbirtoklási jogok tulajdonosai méltányos, azonnali és megfelelő **kártalanításban** részesülnek azokért a földbirtoklási jogokért, amelyeket a műveletek negatívan érintettek, úgy, hogy a vállalkozás:
 - jöhiszemű, hatékony és érdemi egyeztetéseket folytat a felajánlott kártalanításról, és biztosítja a kártalanításról szóló előírások következetes és átlátható alkalmazását
 - előnyben részesíti a minőség, méret és érték tekintetében arányos földalapú kártalanítást, és egyébként az elveszett vagyont – ideértve a földtől eltérő vagyont (takarmány, vízkészletek, öntözési infrastruktúra és földfejlesztések) – pótlási költségének teljesen megfelelő kártalanítást biztosít, továbbá egyéb segítséget nyújt életszínvonaluk vagy megélhetésük jobbításához vagy helyreállításához
 - a kártalanítási megállapodás végrehajtását nyomon követi.⁶⁹
- Ha a kormány kapacitása korlátozott, aktív szerepet kell vállalni az áttelepítés megtervezésében, végrehajtásában és nyomon követésében.⁷⁰

7. Állatjólét

Kockázatok

Jelentős állatjóléttel kapcsolatos kockázatok merülhetnek fel a mezőgazdasági ellátási láncokban. Ezek kapcsolódhatnak az egyes istállóban lévő szűk térhez, amely korlátok közé szorítja az állatok mozgását, a csoportokban lévő magas állománysűrűséghez, amely növeli a betegségek átadásának és a többiekkel való sérülést okozó érintkezés lehetőségét, a kopár/egyhangú környezetekhez, amelyek viselkedési problémákhoz vezetnek, a takarmányozáshoz, amely nem elégíti ki az étvágyat, az ártalmas állattenyésztési eljárásokhoz, amelyek fájdalmat okoznak, és az olyan termelési tulajdonságokra való tenyésztéshez, amelyek növelik az anatómiai vagy anyagcsere-zavarokat. A nagy tudású és hozzáértő állattenyésztőktől kapott nem megfelelő tanácsok növelhetik ezeket a kockázatokat (IFC, 2014).

Az állatjólét jobbítása üzleti szempontból is hasznos lehet. A betegség jó példa az állatjólétet és az üzleti fenntarthatóságot érintő közös kockázatra. Az OIE becslése szerint

az állati betegségek miatti morbiditás és mortalitás világszerte az állati termékek legalább 20%-ának elvesztését okozza; ez legalább 60 millió tonna húst és 150 millió tonna tejet jelent, amelynek összértéke körülbelül évi 300 milliárd USD. A világ számos részén kialakult jólét ráadásul növelte a fogyasztók választási lehetőségeit, és felnagyította az élelmiszertermelési színvonallal kapcsolatos elvárásokat. Európában és Észak-Amerikában végzett felmérések megállapították, hogy a fogyasztók nagy része törődik az állatjóléttel, és saját bevallása szerint hajlandó jóval többet fizetni olyan állati termékekért, amelyek benyomásuk szerint humánus módon tartott haszonállatoktól származnak (IFC, 2014).

A nemzetközi előírások és elvek ritkán említik az állatjólétet. A legátfogóbb irányelveket az Állategészségügyi Világszervezet dolgozta ki (OIE). 2008-ban az OIE tagjai elfogadták az állatjólét meghatározását, hogy nemzetközi szinten egyértelművé tegyék annak tényleges jelentését.⁷¹ Az állatjólét sérülhet bármilyen méretű gazdaságban, ha a feltételek és/vagy az irányítás nem megfelelő (RSPCA, 2014).

A kilenc OIE-szabvány specifikus, jóléttel kapcsolatos kihívásokkal foglalkozik, köztük az állatok szállításával és leölésével, a marhahús és baromfi-hús termelő rendszerekkel, a kóbor kutya populáció szabályozásával és az állatok kutatásokban való felhasználásával. Ezek a szabványok tudományos bizonyítékon alapulnak, az állatjólét alapelveit pedig „öt szabadságjogként” ismerjük: éhség, szomjúság és alultápláltság nélküli élet, fizikai és hőmérsékletből fakadó kényelmetlenség nélküli élet, fájdalom, sérülés és betegség nélküli élet, félelem és gyötrelenség nélküli élet, jog a normális viselkedés kifejezéséhez.⁷² Az Egyesült Királyság Környezetvédelmi, Élelmiszerügyi és Vidékügyi Minisztériuma (DEFRA) a jó gyakorlatra mutat példát ezen öt szabadságjog meghatározásával. A DEFRA az állatállomány jólétére vonatkozó ajánlási kódexének előszava hangsúlyozza, hogy az állattenyésztésben részt vevő vállalkozásoknak a következőkről kell tanúskodnia: gondos és felelősségteljes tervezés és irányítás; hozzáértő, nagy tudású és lelkiismeretes állatgondozás; megfelelő környezeti kialakítás; az állatok körültekintő kezelése, szállítása és emberséges levágása (DEFRA, 2003).

Az OIE-szabványok mellett az Európai Unió (EU) is részletes jogszabálysomagot fogadott el az állatjólétre vonatkozóan, az Európai Unió működéséről szóló szerződés 13. cikke pedig az állatokat „érző lényekként” ismeri el.⁷³ Noha a legtöbb állatjóléttel kapcsolatos uniós szabály az uniós tenyésztőkre vonatkozik, azok a harmadik országok, amelyek az unióba kívánják húst exportálni, kötelesek az uniós előírásokkal egyenértékű, jólétre vonatkozó előírásokkal rendelkezni a levágás időpontjában. Az EU továbbá azon dolgozik, hogy konvergenciát teremtsen a globális állatjólétre vonatkozó előírások között nemzetközi kereskedelmi megállapodásokon keresztül. Az állatjólétre vonatkozó további előírásokat és tanúsítási rendszereket dolgoztak ki magánvállalatok, kormányok és civil társadalmi szervezetek is.⁷⁴

Kockázatmérséklési intézkedések

- Fel kell mérni az állatjólétre gyakorolt tényleges és potenciális hatásokat az „öt szabadság” keretrendszer alkalmazásával.
- Biztosítani kell, hogy a **fizikai környezet** kényelmes pihenést, biztonságos és kényelmes mozgást tegyen lehetővé – többek között normális testtartás-változtatást –, valamint a lehetőséget kell adni az állatok számára, hogy a késztetéseiknek megfelelő viselkedéstípusokat fejezzen ki.
- Biztosítani kell, hogy az állatok **elegendő ételhez és vízhez férjenek hozzá**, amely megfelel az életkoruknak és szükségleteiknek, fenn kell tartani normális egészségüket és produktivitásukat, és meg kell előzni az elhízódó éhezést, szomjúságot, alultápláltságot és dehidratációt.

- Amikor a **fájdalmas eljárásokat** nem lehet elkerülni, akkor az abból keletkező fájdalmat olyannyira menedzselni kell, amennyire azt a módszerek lehetővé teszik.
- Biztosítani kell, hogy az **állatok kezelése támogassa** az emberek és az állatok közötti pozitív kapcsolatot, és ne okozzon sérülést, pánikot, tartós félelmet és elkerülhető stresszt.
- Olyan **állatfajtákat** kell alkalmazni, amelyek alkalmasak a környezethez és a körülményekhez, hogy az állatokat tenyésztési betegségek és más velejáró problémák elkerülésével lehessen nevelni.⁷⁵

8. Környezetvédelem és a természeti erőforrások fenntartható felhasználása

Kockázatok

A mezőgazdasági tevékenységek sokszor olyan környezetbarát gyakorlatokat alkalmaznak, amelyek képesek az ökoszisztéma-szolgáltatások fokozására, különösen az olyan talajgazdálkodási technikák alkalmazásával, amelyek megőrzik a talajt és a nedvességet, védik a vízgyűjtőterületeket, helyreállítják a növényzetet és az élővilágot, valamint fenntartják a biológiai sokféleséget. A mezőgazdasági termelés rövid távú növelését célzó mezőgazdasági befektetések azonban hosszú távon az ökoszisztéma romlásához, például talajromláshoz, a vízkészletek kimerüléséhez, valamint az esőerdők és a biológiai sokféleség pusztulásához vezethetnek. A világ erdőpusztulásainak a becslések szerint 55-80%-át földterületek mezőgazdasági használatra való átállítása okozta (UNEP, 2015). A Világbank és az UNCTAD által 2014-ben elemzett 39 beruházás esetén a leggyakrabban felmerülő problémák a mezőgazdasági vegyszerek használatához kapcsolódtak, például a vízfertőzéshez, a kémiai sodródáshoz és a légi permetezéshez. A mezőgazdasági tevékenységek ráadásul külső hatásokat is kiválthatnak, ideértve az üvegházhatású gázok kibocsátását, a vízgyűjtő területekre gyakorolt hatásokat, vagy az erdőirtást, amely a műveletektől távol, de azokkal közvetlen összefüggésben történik (FAO, 2010).

A kedvezőtlen környezeti hatások a befektetés előtti megfelelő környezeti hatásvizsgálat hiánya és a megvalósítás során egy hatékony környezetvédelmi irányítási rendszer hiánya miatt keletkezhetnek (FAO, 2011). E vizsgálatok minősége, teljeskörűsége és nyilvános elérhetősége gyakran képezte tárgyát a nagyszabású beruházásokat ért bírálatoknak (FAO, 2010). A kockázatok nagyobbak akkor, amikor nincs elegendő tudományos bizonyíték a kedvezőtlen hatások teljes körű felméréséhez. A vállalatokat érintő kockázatok gyorsan változnak, ahogyan a hatékony erőforrás-felhasználásra és újrahasznosításra, a kibocsátás-csökkentésre, a mérgező összetevők használatának helyettesítésére és csökkentésére, valamint a biológiai sokféleség megőrzésére vonatkozó nemzetközi előírások is fejlődnek (OECD, 2011; IFC, 2012).

Kockázatomérséklési intézkedések

- Egy olyan **környezetgazdálkodási rendszert** kell kialakítani és fenntartani, amely megfelel a vállalkozás jellemzőinek, például a következők által: megfelelő és aktuális információk összegyűjtése és értékelése a tevékenységek környezeti, egészségügyi és biztonsági hatásairól; mérhető célkitűzések felállítása és adott esetben célok meghatározása a jobb környezetvédelmi teljesítményre és erőforrás-felhasználásra vonatkozóan, például integrált növényvédelmi és/vagy műtrágya-gazdálkodási terv kidolgozásával;⁷⁶ és a környezetvédelmi, egészségügyi, biztonsági célkitűzések és célok eléréséhez vezető folyamat rendszeres nyomon követése.⁷⁷
- Eljárásokat kell kialakítani a környezetgazdálkodási rendszer hatékonyságának **nyomon követésére** és mérésére. Abban az esetben, ha a kormány vagy harmadik felek felelősek egyes környezeti kockázatok és hatások kezeléséért, és az ahhoz kapcsolódó mérséklési intézkedésekért, közre kell működni az ilyen mérséklési intézkedések kidolgozásában és nyomon követésében. Szükség esetén meg kell fontolni az érintett közösségek képviselőinek bevonását a nyomonkövetési tevékenységekbe.⁷⁸

- **Kezeleni kell** a vállalkozás folyamataival, termékeivel és szolgáltatásaival kapcsolatos előrelátható környezeti, egészségügyi és biztonsággal kapcsolatos hatásokat azok teljes életciklusa során, elkerülésük, és amennyiben az elkerülés nem lehetséges, mérséklésük céljából. Ha a javasolt tevékenységeknek jelentős környezeti, egészségügyi és biztonsági hatásai lehetnek, és ha egy illetékes hatóság döntésétől függenek, megfelelő környezeti hatásvizsgálatot kell készíteni.⁷⁹
- Ha a környezet károsításának kockázata áll fenn, el kell kerülni, hogy a vállalkozás **tudományos bizonyítékok hiányára** hivatkozzon az adott kár megelőzését vagy enyhítését célzó költséghatékony, a kockázatok tudományos és műszaki ismeretével összhangban lévő, és az emberi egészségre és biztonságra vonatkozó kockázatokat figyelembe vevő intézkedések elhalasztásának indokaként.⁸⁰
- **Válságterveket** kell fenntartani a műveletekből eredő súlyos környezeti és egészségügyi károk – például balesetek és vészhelyzetek – megelőzésére, mérséklésére és visszaszorítására, és adott esetben támogatni kell a potenciálisan érintett közösségeket és helyi önkormányzati szerveket – és együtt kell velük működni – a vészhelyzetekre való hatékony reagálásban, például az illetékes hatóságoknak való közvetlen jelentéskészítésre vonatkozó mechanizmusok kialakításával.⁸¹
- A költségekkel kapcsolatos aggályok, az üzleti titoktartás és a szellemi tulajdonjogok védelmének figyelembe vétele mellett a nyilvánosságnak és a munkavállalóknak megfelelő, mérhető és aktuális **információkat** kell nyújtani a vállalkozás tevékenységének potenciális környezeti, egészségügyi és biztonsági hatásairól, és megfelelő és időszerű kommunikációt kell folytatni a vállalkozások környezeti, egészségügyi és biztonsági politikái és azok végrehajtása által közvetlenül érintett közösségekkel.⁸²
- Törekedni kell a **biológiai sokféleség, a genetikai erőforrások és az ökoszisztéma-szolgáltatások megőrzésére gyakorolt negatív hatások elkerülésére**, és amikor az ilyen hatások elkerülése nem lehetséges, a hatások minimalizálása céljából intézkedéseket kell bevezetni és adaptív irányítási megközelítés alkalmazásával helyre kell állítani a biodiverzitást és az ökoszisztéma-szolgáltatásokat.⁸³
- A legmegfelelőbb termelési rendszert kell kiválasztani – adott esetben a kormánnyal együttműködve –, hogy a vállalkozás úgy növelje az **erőforrás-felhasználás hatékonyságát**, hogy közben megőrzi az aktuális erőforrások jövőbeli elérhetőségét.⁸⁴ Ennek részeként különösen törekedni az alábbiakra:
 - Javítani kell a **vízvédelmet**, a szennyvízkezelést és a vízfelhasználás-hatékonyságot, és be kell fektetni az e cél elérését szolgáló technológiákba és azokat alkalmazni kell.⁸⁵
 - Javítani kell a **mezőgazdasági inputok és outputok** kezelését, ezzel növelve termelés hatékonyságát és minimalizálva a környezetet, valamint a növények, az állatok és emberek egészséget érintő veszélyeket.⁸⁶
 - Csökkenti kell a termelésben és a betakarítás utáni műveletekben keletkező **hulladékot és veszteségeket**, és fokozni kell a hulladék és/vagy melléktermékek produktív felhasználását.⁸⁷
 - Technikailag és pénzügyileg megvalósítható és költséghatékony intézkedéseket kell bevezetni az **energiafogyasztás** hatékonyságának javítása céljából.⁸⁸
 - Szükség esetén intézkedéseket kell tenni az **üvegházhatású gázok kibocsátásának** csökkentése és/vagy megszüntetése érdekében.⁸⁹

9. Kormányzás

9.1 Korrupció

Kockázatok

Ha a kormányknak nincsenek egyértelmű és megfelelően végrehajtott jogszabályai az átláthatóságról és a korrupció elleni küzdelemről, a vállalkozások magas kormányzással összefüggő kockázatokkal néznek szembe (OECD, 2006). A termőföld ágazatot felügyelő kormányzati szervek azok közé az állami szervezetek közé tartoznak, amelyeket a szolgáltatási szintű vesztegetés a leginkább érint; mellettük csak a rendőrségnél és a bíróságoknál van jelen magasabb arányú vesztegetés (TI, 2011). Előfordulhat, hogy a vállalkozásoknak nem helyénvaló előnyt kell felajánlaniuk ahhoz, hogy hozzáférést szerezzenek nagy földterületekhez a szokásjogon alapuló földbirtoklási jogokat birtokló helyi közösségek kárára. A korrupció a kormányzat által támogatott hitelek kiosztására is hatással lehet: ilyen esetben kormányzati tisztviselők a hitelek kiosztásakor az eljáráshoz szükségtelen díjakat szednek be. A korrupció gyakran növeli a mezőgazdasági inputok árát is, mivel a mezőgazdasági termelési eszközöket forgalmazó vállalkozások a kormányzati szerveknek magasabb áron tudják eladni a termékeiket, hogy így a kormányzati tisztviselőknek a haszonból részesedést tudjanak nyújtani.

A korrupciós vádak vagy csökkentik a mezőgazdasági beruházások előnyeit, vagy meg is akadályozzák azok megvalósulását az által, hogy növelik az erőforrásokhoz való hozzáférés költségeit, minimalizálják a jelenlegi és jövőbeli infrastruktúrafejlesztéssel fennálló szinergiákat és növelik a konfliktus lehetőségét (FAO, 2010). Az ilyen vádak alááshatják a helyi közösségek vállalkozás iránti bizalmát, amely alapvető fontosságú a hosszú távú pozitív kapcsolatok kialakításához.

Kockázatomérséklési intézkedések

- Tartózkodni kell a környezetvédelemmel, egészségüggyel, biztonsággal, munkaüggyel, adózással és pénzüggyel, valamint egyéb területekkel kapcsolatos törvényi vagy szabályozási keretben nem rögzített mentességek igénylésétől vagy elfogadásától.
- Kerülni kell kenőpénz vagy más nem helyénvaló előny állami tisztviselőknek, üzleti partnerek munkavállalóinak és azok rokonainak vagy üzlettársainak való közvetlen vagy közvetett (harmadik személyen keresztül) felajánlását, ígéretét, nyújtását, illetve annak követelését, üzlet vagy más nem helyénvaló előny szerzése vagy megtartása érdekében.
- Megfelelő belső kontrollokat, etikai szabályokat és megfelelési programokat vagy intézkedéseket kell kidolgozni és fenntartani a vesztegetés megelőzése és felderítése érdekében.
- A társaság belső kontrolljaiban, etikai szabályaiban és megfelelési programjaiban vagy intézkedéseiben meg kell tiltani vagy ellenezni kell a kis összegű ügymenetkönnyítő kifizetéseket, amelyek általában törvénybe ütköznek azokban az országokban, ahol azokat végrehajtják, továbbá, ha és amikor ilyen kifizetések történnek, azokat pontosan rögzíteni kell a könyvekben és a pénzügyi nyilvántartásokban.
- Biztosítani kell a megbízottak alkalmazására vonatkozó megfelelően dokumentált kellő gondosságot, biztosítani kell azok megfelelő és rendszeres felügyeletét, továbbá biztosítani kell, hogy díjazásuk helyénvaló és csak jogszerű szolgáltatásokra szól.
- Tartózkodni kell a helyi politikai tevékenységekben való nem helyénvaló részvételtől.⁹⁰
- Objektívan megbecsült értékeket, átlátható és decentralizált folyamatokat és szolgáltatásokat, valamint fellebbezési jogot kell alkalmazni a birtoklási jogokkal – különösen az őslakos népek és a helyi közösségek szokásjogon alapuló birtoklási jogaival – kapcsolatos korrupció megelőzésére.⁹¹

- Részt kell venni a kormány a nemzetközi kereskedelmi ügyletekben külföldi hivatalos személyek megvesztegetése elleni küzdelemlről szóló **OECD-egyezmény** (az OECD vesztegetés ellenes egyezménye) végrehajtása iránti törekvéseiben.⁹²

9.2 Adózás

Kockázatok

A vállalkozások hozzájárulhatnak a fogadó országok gazdasági fejlődéséhez azzal, hogy időben eleget tesznek az adókötelezettségeiknek. A kockázatkezelési rendszereik által biztosított adóirányítás és megfelelés biztosíthatja az adózással kapcsolatos pénzügyi, szabályozási és hírnévvel kapcsolatos kockázatok teljes feltárását és értékelését (OECD, 2011). Ahogyan a közelmúltbeli nagyvállalatokat megcélzó kampányok bizonyították, az adókerülés növelheti a hírnevet érintő kockázatot.

Kockázatomérséklési intézkedések

- A hatóságnak olyan **időszerű információt** kell nyújtani, amely releváns vagy a törvény szerint szükséges, a műveletekkel összefüggő adók helyes megállapítása céljából.
- A **transzferárazási** gyakorlatokat a szokásos piaci ár elvéhez kell igazítani.
- **Kockázatkezelési stratégiákat** kell elfogadni az adózással összefüggő pénzügyi, szabályozási és hírnevet érintő kockázatok teljes körű feltárása és értékelése érdekében.⁹³

9.3 Verseny

Kockázatok

Ugyan a versenyellenes gyakorlatok nem hatnak negatívan a fogyasztókra, gyengítik a kiszolgáltatottak alkupozícióját, ha túlzott vásárlóerő ellenőrizetlenül marad, ezzel pedig hatást gyakorol az élelmiszerbiztonságra és a táplálkozásra (ENSZ, 2009). Ugyanígy, az egy terméket veszteségesen értékesítő nagyméretű vállalatok dömpingje egy verseny jellemezte piacon kiszoríthatja a versenytársakat, köztük kis- és közepes vállalkozásokat. Az olyan országokban, amelyekben a versenyjogi törvények és rendeletek nem elég kidolgozottak vagy végrehajtottak, a vállalkozások számára felmerül a versenyelőírások megszegésének kockázata, ha nem alkalmaznak fokozott vezetői gondosságot azzal, hogy tartózkodnak a vásárlóerő jogellenes gyakorlásának minősülő gyakorlatoktól, mint amilyen például az árak visszamenőleges csökkentése megfelelő értesítés nélkül, vagy a beszállítóra fogyasztói panaszok miatt kiszabott indokolatlan fizetési kötelezettségek (OECD, 2006).

Kockázatomérséklési intézkedések

- Tartózkodni kell versenytársak közötti **versenyellenes megállapodások** megkötésétől és végrehajtásától.
- **Együtt kell működni a nyomozást folytató versenyhatóságokkal**, például azzal, hogy a válaszokat – az alkalmazandó törvénytől és megfelelő biztosítékoktól függően – a lehető leggyorsabban és teljeskörűen adja meg az információbekerésekre, a rendelkezésre álló eszközök – például adott esetben a titoktartásról való lemondás – megfontolása mellett, hogy elősegítse a hatékony és eredményes együttműködést a nyomozást folytató hatóságok között.⁹⁴

10. Technológia és innováció

Kockázatok

A technológiák elősegítése és megosztása hozzájárulhat egy olyan környezet megteremtéséhez, amely támogatja az emberi jogok érvényesülését és fokozza a környezetvédelmet. Empirikus tanulmányok viszont arra utalnak, hogy a tényleges technológiaátadás a mezőgazdasági ágazatban ritkán felel meg a vállalkozások által bejelentett szintnek (UNCTAD, 2009).

Ami a genetikai anyagokat és az őslakos népek, a helyi közösségek és a gazdálkodók hagyományos tudását illeti, a Biológiai Sokféleség Egyezmény, az élelmezési és mezőgazdasági célú növényi génforrásokról szóló nemzetközi egyezmény és a Biológiai Sokféleségi Egyezményhez fűzött hozzáférésről és előnymegosztásról szóló Nagojai Jegyzőkönyv részes államai egyedi nemzetközi kötelezettségekkel rendelkeznek a genetikai erőforrásokhoz való hozzáférés és a kapcsolódó hagyományos tudás kapcsán. A vállalkozások együttműködhetnek a kormányokkal, támogatva azokat e nemzetközi kötelezettségek teljesítésében – vagy legalább azzal, hogy nem ássák alá azokat –, szem előtt tartva a releváns szellemi tulajdonra vonatkozó törvényeket.

Kockázatomérséklési intézkedések

- Törekedni kell annak biztosítására, hogy a tevékenységek összeegyeztethetők a **fogadó országok** tudományos és technológiai politikáival és terveivel, és adott esetben hozzá kell járulni a helyi és nemzeti innovációs kapacitás fejlesztéséhez.
- Amikor lehetséges, olyan gyakorlatokat kell alkalmazni a műveletek során, amelyek lehetővé teszik a helyi körülményekhez igazított és innovatív technológiák, szaktudás és gyakorlatok **átadását és gyors terjesztését**, a szellemi tulajdonjogok védelmének megfelelő figyelembe vétele mellett.⁹⁵
- A nemzeti törvényektől függően és az alkalmazandó nemzetközi szerződéseknek megfelelően, tiszteletben kell tartani a **gazdálkodók jogát** arra, hogy megőrizzék, felhasználják, cseréeljék, értékesítsék a genetikai erőforrásokat – például vetőmagokat –, és el kell ismeri a tenyésztők érdekeit.⁹⁶
- Adott esetben tudományos és technológiai fejlesztési munkát kell végezni fejlődő országokban, amelyek célja a **helyi piaci** igények kielégítése, helyi munkaerőt kell alkalmazni és ösztönözni kell a képzsüket, figyelembe véve a kereskedelmi igényeket.
- A **szellemi tulajdonjogok** használatára vonatkozó engedélyek megadásakor vagy a technológia egyéb módon történő átadásakor mindezt ésszerű határidők és feltételek mellett kell megtenni, és olyan módon, amely hozzájárul a fogadó ország hosszú távú fenntartható fejlődéséhez.
- Amikor ez releváns a kereskedelmi célok szempontjából, kapcsolatokat kell kialakítani a **helyi egyetemekkel**, állami kutatóintézetekkel, és részt kell venni a kooperatív kutatási projektekben a helyi iparral vagy ipari szövetségekkel.⁹⁷

A. Melléklet Megjegyzések

1. OECD-iránymutatások, III.1-3., VIII.2. pont; CFS-RAI-elv 9.ii. pont; VGGT, 12.3 pont; Akwé: Kon Iránymutatások, 10-11.; 1. sz. és 29. sz. IFC teljesítményszabvány; az ENSZ-irányelvekhez csatolt és az ENSZ Emberi Jogi Bizottsága által jóváhagyott felelősségteljes szerződésekről szóló elvek, 10. elv. Ez az Aarhusi Egyezmény végrehajtását is támogathatja, 5.6. cikk. A „*termékek tulajdonságaival*” kapcsolatos tájékoztatásnak olyan információt kell tartalmaznia, amely elegendő a fogyasztók számára a megalapozott döntés meghozatalához, többek között a termékek árával, és adott esetben az összetevőivel, a biztonságos használatával, a környezetvédelmi jellemzőivel, karbantartásával, tárolásával és ártalmatlanításával kapcsolatos információkat (Multinacionális vállalatokra vonatkozó irányelvek, VIII.2).
2. Akwé: Kon Iránymutatások, 10-11. pontja.
3. Aarhusi Egyezmény, 5.1.c. cikke.
4. OECD-irányelvek, III.1. pont.
5. 1. sz. IFC teljesítményszabvány, 27. bekezdés.
6. 7. sz. IFC teljesítményszabvány. 13.-17. bekezdés. Akwé: Kon Iránymutatások, 29., 52-53., 60. pont VGGT, 3B.6, 9.9. pont; CFS-RAI-elvek 9.iii. pont, Az őslakos népek jogairól szóló ENSZ-nyilatkozat, 10. cikk. Az 1. sz. IFC teljesítményszabvány 33. bekezdése szerint ha az érdekelt felekkel folytatott párbeszéd elsősorban a kormány felelőssége, a vállalkozásoknak együtt kell működniük az illetékes kormányzati szervvel, a szerv által megengedett mértékig. Ha a kormányzati kapacitás korlátozott, akkor aktív szerepet kell vállalniuk az érdekelt felekkel folytatott párbeszéd megszervezésében, megvalósításában és nyomon követésében. Ha a kormány által lefolytatott folyamat nem felel meg az érdemi párbeszédre vonatkozó releváns követelményeknek, akkor egy kiegészítő folyamatot kell lefolytatni, és amikor szükséges, kiegészítő intézkedéseket kell meghatározni.
7. VGGT, 3B.6. pont; 1. sz. és 30. sz. IFC teljesítményszabvány.
8. VGGT, 9.9. és 4.10. pont; Akwé: Kon Iránymutatások, 14-17. pont; PRAI-elvek, 1. és 4. pont; 1. sz., 26-27. sz. és 30. sz. IFC teljesítményszabvány.
9. Akwé: Kon Iránymutatások, 17. pont; 1. sz., 30-31. sz. IFC teljesítményszabvány.
10. Akwé: Kon Iránymutatások, 7-8. pont; 1. sz., 27. sz. IFC teljesítményszabvány.
11. OECD-irányelvek, VI.3. és VI.67. pont.
12. Felhasználhatók olyan eszközök, mint a magas természetvédelmi érték és a szénkészlet értékelése. A potenciális kedvezőtlen környezeti hatásokkal kapcsolatos további részletekért tekintse meg a „környezetvédelem és a természeti erőforrások fenntartható felhasználása” című 8. alfejezetet.
13. 10. sz. CFS-RAI-elv; Akwé: Kon Iránymutatások, 6, 37. és 48. pont.
14. CFS-RAI-elvek 10.i. pont; Akwé: Kon Iránymutatások, 14. pont.
15. 1. sz. IFC teljesítményszabvány, 8. és 10. bekezdés.
16. CBD, 8(j) és 10. cikk; ITPGR, 9.2. cikk; Nagojai Jegyzőkönyv, 5. cikk; 169. sz. ILO-egyezmény, 15. cikk.
17. Tájékoztató jellegű lista található a Nagojai Jegyzőkönyv mellékletében.
18. Akwé: Kon Iránymutatások, 46. pont.

19. CFS-RAI-elvek 1.iii és 2., iv-vii. pont; 6. sz. PRAI-elv; az ILO multinacionális vállalatokra vonatkozó nyilatkozata, 20. bekezdés; Akwé: Kon Iránymutatások, 46. pont; 7. sz., 18-20. sz. IFC teljesítményszabvány.
20. az ILO multinacionális vállalatokra vonatkozó nyilatkozata, 10. bekezdés; 5. sz. PRAI-elv.
21. 6. sz. PRAI-elv; Akwé: Kon Iránymutatások, 46. pont, 7. sz. IFC teljesítményszabvány, 18-20. bekezdés.
22. 1. sz. IFC teljesítményszabvány, 35. bekezdés.
23. 31. sz. ENSZ-Irányelv, Kommentár.
24. OECD-irányelvek, IV.46. pont.
25. OECD-irányelvek, IV.1-3. pont.
26. OECD-irányelvek, IV.37. pont.
27. Akwé: Kon Iránymutatások, 13. pont, 7. sz. IFC teljesítményszabvány, 8. bekezdés.
28. További részecskéért tekintse meg a hatásvizsgálatokról szóló fenti fejezetet.
29. OECD-irányelvek, II.2. és IV.5., valamint 45. pont.
30. 3. és 4. CFS-RAI-elv.
31. 3. sz. CFS-RAI-elv; A nőekkel szembeni hátrányos megkülönböztetés valamennyi formájának kiküszöböléséről szóló egyezmény (CEDAW).
32. CFS-RAI-elvek, 3.iii. pont.
33. Az egyesülési szabadságról és a szervezkedési jog védelméről szóló (87. sz.) egyezmény, 1948; A szervezkedési jogról és a kollektív tárgyalás alkalmazásáról szóló (98. sz.) egyezmény, 1949; A kényszermunkáról szóló (29. számú) egyezmény, 1930; A kényszermunka eltörléséről szóló (105. számú) egyezmény, 1957; Az alsó korhatárról szóló (138. sz.) egyezmény, 1973; A gyermekmunka legrosszabb formáiról szóló (182. számú) egyezmény, 1999; Az egyenlő bérezésről szóló (100. sz.) egyezmény, 1951; A (munkahelyi) hátrányos megkülönböztetésről szóló (111. sz.) egyezmény, 1958.
34. A szakszervezetekhez való csatlakozás és szakszervezet alakításának jogát az Európai Unió emberi jogokról szóló egyezménye is védi (11. cikk). A szakszervezetekhez való csatlakozás jogát védi az Emberi Jogok Amerikai Egyezményében (16. cikk) és Emberi Jogok és a Népek Jogainak Afrikai Chartájában (10. cikk) foglalt egyesülési szabadsághoz való jog.
35. A 2. sz. CFS-RAI-elv foglalkozik a munkajogokkal.
36. az ILO multinacionális vállalatokra vonatkozó nyilatkozata 21.; OECD-irányelvek, V.1.e. pont. Az OECD-irányelvek 54. Kommentárja pontosítja, hogy a „más helyzet” kifejezés az Irányelvek alkalmazásában szakszervezeti tevékenységre és egyéb személyes tulajdonságokra utal, mint az életkor, a fogyatékoság, a várandósság, a családi állapot, a szexuális irányultság vagy a HIV-fertőzöttség. Érdemes megjegyezni, hogy a fogyatékkal élők jogairól szóló ENSZ-egyezmény (CRPD) tiltja a fogyatékoságon alapuló hátrányos megkülönböztetést a foglalkoztatásban.
37. Az ILO multinacionális vállalatokra vonatkozó nyilatkozata, 36. pont; OECD-irányelvek, V.1.c. pont; a gyermekek jogainak üzleti vállalkozások általi tiszteletben tartására vonatkozó 2. sz. alapelv. A gyermekek jogainak üzleti vállalkozások általi tiszteletben tartására vonatkozó alapelvek nem teremtenek új nemzetközi jogi kötelezettségeket. Alapjukat a gyermek jogairól szóló ENSZ-egyezményben és annak fakultatív jegyzőkönyveiben körvonalazott jogok adják. Az Egyezmény a legszélesebb körben ratifikált emberi jogi szerződés: 193 kormány írta alá és ratifikálta az Egyezményt. Ezek az elvek szintén alapul veszik az ILO a gyermekmunka legrosszabb formáiról szóló 182. számú egyezményét és az alsó korhatárról szóló 138. sz. egyezményét. Szintén részletezik

- az üzletre vonatkozó meglévő előírásokat, többek között az ENSZ Globális Megállapodás „Tíz alapelvét” és az ENSZ-irányelveket.
38. OECD-irányelvek, V.1.d. pont; 2. sz. IFC teljesítményszabvány, 13., 15., 21., 22. és 27. bekezdések.
 39. Az ILO multinacionális vállalatokra vonatkozó nyilatkozata, 34.pont; OECD-irányelvek, V.4.a. és b. pont.
 40. Az ILO multinacionális vállalatokra vonatkozó nyilatkozata, 25. pont.
 41. Az ILO multinacionális vállalatokra vonatkozó nyilatkozata 26. pont; OECD-irányelvek, V.6. pont.
 42. Az ILO vállalkozáson belüli kommunikációról szóló (129. sz.) ajánlása, 1967, 2. bekezdés.
 43. A munkaügyi kapcsolati rendszerek – beleértve a kollektív tárgyalásokat a vállalati és ágazati szinten – jelentős szerepet játszhatnak a panaszok megelőzésében és kezelésében.
 44. 2. és 14. sz. IFC teljesítményszabvány; az ILO multinacionális vállalatokra vonatkozó nyilatkozata, 17., 52-53. pont.
 45. OECD-irányelvek, II.9., V.1-3., V.6-8, pont; az ILO multinacionális vállalatokra vonatkozó nyilatkozata 41., 44., 47., 51-56. pont.
 46. OECD-irányelvek, V.4-5. pont; az ILO multinacionális vállalatokra vonatkozó nyilatkozata, 18. bekezdés.
 47. Az ILO multinacionális vállalatokra vonatkozó nyilatkozata, 16-18., 30-34. pont.
 48. CFS-RAI-elvek, 3.iii. és 4.ii. pont.
 49. Az ILO multinacionális vállalatokra vonatkozó nyilatkozata, 31. pont.
 50. Az alábbi országok és szervezetek hagyták jóvá ezt a megközelítést: Európai Bizottság, az Amerikai Egyesült Államok Külügyminisztériuma, az Amerikai Egyesült Államok Mezőgazdasági Minisztériuma, az USA betegségmegelőzési és járványvédelmi központja (CDC), Világbank, Világégeszségügyi Szervezet (WHO), FAO, OIE és az Egyesült Nemzetek Szervezetének Influenza Koordinációja (UNSIK). További információért látogasson el a: www.onehealthglobal.net oldalra.
 51. Az ENSZ Gazdasági, Szociális és Kulturális Jogok Bizottságának általános megjegyzései nem bírnak kötelező erővel, de az ICESCR hiteles értelmezéseit jelentik.
 52. Az ENSZ Gazdasági, Szociális és Kulturális Jogok Bizottságának, 2000. évi 14. sz. általános megjegyzése. Noha az ICESCR egy széles körben ratifikált nemzetközi okirat, amelyben a részes államok elismerik a lehető legmagasabb szintű testi és lelki egészséghez való jogot, egészséggel kapcsolatos jogokat más okiratok is kimondanak, többek között a gyermek jogairól szóló egyezmény (CRC), a nőekkel szembeni hátrányos megkülönböztetés valamennyi formájának kiküszöböléséről szóló egyezmény (CEDAW), a faji megkülönböztetés valamennyi formájának kiküszöböléséről szóló nemzetközi egyezmény (CERD) és a fogyatékkal élők jogairól szóló ENSZ-egyezmény (CRPD).
 53. A fogyasztói érdekekkel kapcsolatos egyedi ajánlásokért tekintse meg OECD-irányelvek VIII. pontját.
 54. A 3. sz. IFC teljesítményszabvány úgy definiálja a „jó nemzetközi gyakorlatot” mint a „szakmai készségek, gondosság, körültekintés és előrelátás gyakorlását, amelyek ésszerűen elvárhatók a globális vagy regionális szinten azonos vagy hasonló körülmények között, azonos típusú vállalkozásban érintett szakképzett és tapasztalt szakemberektől. Ezek gyakorlásának azzal az eredménnyel kell járnia, hogy a projekt az adott projekt egyedi körülményeihez legalkalmasabb technológiákat használja fel”.
 55. 4. sz. IFC teljesítményszabvány.
 56. 5. sz. PRAI-elv. A FAO és a Világégeszségügyi Szervezet (WHO) által 1963-ban létrehozott Codex Alimentarius Bizottság nemzetközi élelmiszerszabványokat, irányelveket és gyakorlati kódexeket ajánl a fogyasztók egészségének védelme és

- az élelmiszerkereskedelemben alkalmazott tisztességes gyakorlatok biztosítása céljából. A Bizottság a különböző nemzetközi kormányzati és nem kormányzati szervezetek által kidolgozott élelmiszerszabványok közötti koordinációt is elősegíti. A HACCP-elvek e Kódex részét képezik. Szisztematikus megelőző megközelítést testesítenek meg az élelmiszerbiztonsággal és a termelési folyamatokban jelen lévő olyan biológiai, kémiai és fizikai veszélyekkel szemben, amelyek miatt a késztermék nem lesz biztonságos. E veszélyek biztonságos szintre való csökkentéséhez méréseket terveznek. A hét elv a következő: (1) veszélyelemzés elvégzése; (2) a kritikus kontrollpontok azonosítása; (3) kritikus szintek meghatározása; (4) a kritikus kontrollpontok nyomon követése; (5) korrekciós intézkedések meghatározása; (6) ellenőrzés; és (7) nyilvántartás. A HACCP-rendszert az élelmiszerlánc valamennyi szakaszában lehet alkalmazni, az élelmiszergyártástól és az előkészítési folyamatoktól egészen a csomagolásig és a terjesztésig.
57. A Globális Élelmiszer-biztonsági Kezdeményezés által elismert rendszerek között van például az SSC 22000 élelmiszerbiztonsági irányítási rendszer és az BRC globális szabványok és nemzetközi társszabványok. Az Európai Élelmiszerbiztonsági Hatóság szintén biztosít élelmiszerbiztonsági szabványokat.
58. A 2006-os Codex Alimentarius Bizottság a nyomonkövethetőséget úgy határozza meg, mint az élelmiszer mozgásának követésére való képességet a termelés, a feldolgozás és a terjesztés egyes fázisán/fázisain keresztül. A nyomonkövetési eszköznek képesnek kell lennie arra, hogy az élelmiszerellátási lánc bármely meghatározott pontján azonosítani tudja, hogy az élelmiszer honnan származik (egy lépéssel vissza) és hogy az élelmiszer merre ment (egy lépéssel előre), az élelmiszervizsgálati és tanúsítási rendszerek célkitűzéseinek megfelelően.
59. Az élelmiszerrel kapcsolatos jogokat szintén védelmezi a gyermek jogairól szóló egyezmény (CRC), a nőkkel szembeni hátrányos megkülönböztetés valamennyi formájának kiküszöböléséről szóló egyezmény (CEDAW) és a fogyatékkal élők jogairól szóló ENSZ-egyezmény (CRPD).
60. Az ENSZ Gazdasági, Szociális és Kulturális Jogok Bizottsága, 12. sz. általános megjegyzés (1999), 6, 15 és 27. bekezdések.
61. További információért tekintse meg az Access to Nutrition (Hozzáférés a táplálékhoz) mutatót: www.accesstonutrition.org.
62. CFS-RAI-elvek, 1.i és iii., 2.iii és iv., és 8.i; 3.i. és iii. pont; VGGT, 12.4. pont; 2. sz. PRAI-elv.
63. A megfelelési tanácsadó ombudsman-szolgáltatás (CAO) az IFC és a Multilaterális Beruhásbiztosítási Ügynökség (MIGA) független jogorvoslati mechanizmusa. Megválaszolja a projekt által érintett közösségektől érkező panaszokat, hogy ezzel elősegítse a társadalmi és környezetvédelmi eredményeket az adott helyszínen.
64. Bár a földterület és más természeti erőforrások feletti birtoklási jogok nem emberi jogok, mégis jelentős hatásaik lehetnek a különböző emberi jogok érvényesülésére, és megjelennek a felelős vállalati magatartásra vonatkozó előírásokban is. Az egyik fontos kivétel az őslakos népek az általuk hagyományosan lakott földterületek feletti tulajdonhoz és birtokláshoz való joga; ezt a jogot a 169. sz. ILO-egyezmény kodifikálta és a nem kötelező erejű, de széles körben idézett őslakos népek jogaira vonatkozó ENSZ-nyilatkozat is előmozdította (lásd a B. Mellékletet).
65. A kényszeráttelepítés vonatkozik mind a fizikai elmozdításra (az adott földterületről való áthelyezés vagy a földterület elvesztése), mind a gazdasági elmozdításra (a természeti erőforrások elvesztése vagy a természeti erőforrásokhoz való csökkentett hozzáférés, amely megélhetés elvesztéséhez vezet), amely földfelvásárlás és/vagy a természeti erőforrások használatára vonatkozó korlátozások eredményeként történik. Az áttelepítés kényszerítettnek tekintendő, amikor

- az érintett személyeknek nincs joguk a földfelvásárlást és/vagy a természeti erőforrások használatára vonatkozó korlátozásokat visszautasítani (5. sz. IFC teljesítményszabvány).
66. VGGT, 2.4. pont; 1. sz. PRAI-elv; Akwé: Kon Iránymutatások, 13. pont; 7. sz. IFC teljesítményszabvány, 8. bekezdés.
67. Akwé: Kon Iránymutatások, 13. pont.
68. VGGT, 12.4. és 16.1. pont; 5. sz. teljesítményszabvány, 8. bekezdés; az ILO bennszülött és törzsi népekről szóló 169. sz. egyezménye, 1989, 16. cikk. Megjegyezzük, hogy ezekre az előírásokra a nagy agrár-élelmiszeripari vállalatok nagyarányú földszerzésre vonatkozó nemrégiben tett kötelezettségvállalása is hivatkozik.
69. PRAI, 6.2.1.; 5. sz. IFC teljesítményszabvány, 9-10., 19., 27-28. bekezdés, és a 7. sz. IFC teljesítményszabvány, 9. és 14. bekezdés.
70. 5. sz. IFC teljesítményszabvány, 30. bekezdés. E szabvány 31. bekezdése előírja a vállalkozások számára kiegészítő áttelepítési és megélhetés-helyreállítási terv készítését is.
71. Az Állategészségügyi Világszervezet (OIE) definíciója szerint – amelyet több mint 170 ország ismer el – az állatjólét azt jelenti, hogy az állat hogyan boldogul azon körülmények között, amelyekben él. Egy állat akkor van jólét szempontjából jó állapotban (ahogyan erre tudományos bizonyítékok mutatnak rá), ha egészséges, kényelemben él, jól táplált, biztonságban van, képes kifejezni a veleszületett viselkedési formákat, valamint nem szenved olyan kellemetlen állapotoktól, mint a fájdalom, a félelem vagy a gyötrellem. További információért lásd: www.defra.gov.uk/fawc.
72. Az öt szabadságjogot az Állategészségügyi Világszervezet (OIE) állatjólétre vonatkozó ajánlásainak bevezetésében elismeri, ill. a Szárazföldi Állatok Egészségügyi Kódexének 7.2.1. cikkében. További információért tekintse meg a haszonállatok jólétével foglalkozó bizottság (Farm Animal Welfare Council) öt szabadságjogát a www.fawc.org.uk/freedoms.htm oldalon.
73. Lásd: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:12012E/TXT>.
74. Ezek az előírások az alábbiakat foglalják magukba: Az IFC jó gyakorlatokról szóló megjegyzése az állatjólétről az állattenyésztési műveletekben; Az állatokkal szembeni kegyetlen bánásmód megakadályozására alakult királyi társaság (RSPCA) „Freedom Food” minősítési rendszere; „Label Rouge” minőségbiztosítási jelzés; „GAP 5-step” állatjóléti program; és a Talajszövetség ökológiai szabványai.
75. Állategészségügyi Világszervezet (OIE), a Szárazföldi Állatok Egészségügyi Kódex 2015, 7.1.4. cikk. Ezek a kockázatmérséklési intézkedések összhangban vannak a haszonállatok jólétéről szóló összehasonlító üzleti elemzés (Business Benchmark on Farm Animal Welfare) tartalmi szempontjaival (www.bbfaw.com).
76. A növényvédelmi tervnek azt a célt kell szolgálnia, hogy csökkentse a kártevők kifejlődését különböző technikákat ötvözésével, például hasznos rovarokat vagy mikrobákat felhasználó biológiai kontrollokkal, kártevő-ellenálló terménytípusokkal és alternatív mezőgazdasági gyakorlatok alkalmazásával, például permetezéssel vagy metszéssel.
77. OECD-irányelvek, VI.1. pont.
78. 1. sz. IFC teljesítményszabvány, 5. és 21-22. bekezdés.
79. OECD-irányelvek, VI.2-3. pont.
80. OECD-irányelvek, VI.1., 4-5. pont; 1. sz., 5. sz. és 21-22. sz. IFC teljesítményszabvány; ENSZ Globális Megállapodás, 7-8. alapelv, az ENSZ Éghajlatváltozási Keretegyezménye, 3. cikk.
81. OECD-irányelvek, VI.1, 4. és 5. pont; 1. sz. IFC teljesítményszabvány, 5. és 21-22. bekezdések.

82. OECD-irányelvek, VI.2-3. pont.
83. 6. sz. IFC teljesítményszabvány 7. bekezdés; CBD, 8. és 9. cikk; CFS-RAI-elvek, 6.ii. pont. A 6. sz. IFC teljesítményszabvány 26. bekezdése szintén kimondja, hogy „amennyiben megvalósítható, az ügyfélnek a földalapú mezőgazdasági és erdészeti projektjeit fátlan földterületre vagy már megváltoztatott hasznosítási formájú területre kell helyeznie”. A földhasználat-változtatásokkal és ökoszisztémákkal foglalkozó nemzetközi bizottság (International Commission on Land Use Change and Ecosystems) erdészeti politikával kapcsolatos javaslatai (2009. október), az EU 2009/28/EK sz. megújulóenergia-irányelve (2009. április), az EU 995/2010 sz. fatermékekre vonatkozó rendelete (2010. október), és a 2014-es éghajlat-változási csúcstalálkozón elfogadott erdőkről szóló New York-i nyilatkozat megemlíti a földhasználat-változtatásokat.
84. 7. sz. PRAI-elv. A talajtermékenységet például meg lehet őrizni megfelelő váltógazdálkodással, trágya alkalmazásával, legelőgazdálkodással és racionális mechanikai és talajvédő művelési gyakorlatokkal.
85. A CEO Water Mandate – az ENSZ főtitkára által 2007-ben elindított köz-és magánszféra kezdeményezés, amely célja, hogy segítse a vállalkozásokat vízfenntarthatósági politikáik és gyakorlataik kidolgozásában, végrehajtásában és közzétételében – előírja a vízvédellel, a szennyvízkezeléssel és a vízfogyasztás csökkentésével kapcsolatos célkitűzések meghatározását. A Rio +20 „A jövő amit akarunk” (The Future We Want) című záródokumentuma viszont inkább a vízfogyasztás hatékonyságának növelésére és a vízvesztés csökkentésére összpontosít.
86. CFS-RAI-elvek, 8.iii. pont.
87. CFS-RAI-elvek, 6.iii. pont. Az élelmiszer-hulladékot szintén fel kell mérni, például méréssel. Amikor ez megvalósítható, a hulladékot minimalizálni kell, például technológia harmadik feleknek való átadásával, illetve az élelmiszer-pazarlással és annak következményeivel kapcsolatos tájékozottság növelésével. Ha a hulladékot nem lehet elkerülni, akkor minimalizálni kell a hulladéklerakókba küldött élelmiszert, például azzal, hogy – esettől függően – állati takarmányként használják fel vagy energiává alakítják át.
88. IFC teljesítményszabvány, 3.6.
89. CFS-RAI-elvek, 6.v.
90. OECD-irányelvek, II.A.5. és 15., valamint VII. 91. pont. VGGT, 6.9., 8.9., 9.12., 16.6., 17.5. pont.
92. További részletekért arról, hogy az államok hogyan tudnak hatékony intézkedéseket tenni a nemzetközi kereskedelmi ügyletekben külföldi hivatalos személyek megvesztegetésének megelőzése, leküzdése és az attól való elrettentés érdekében, tekintse meg a Tanács nemzetközi kereskedelmi ügyletekben a külföldi hivatalos személyek megvesztegetése elleni fokozottabb küzdelemről szóló OECD-ajánlását, www.oecd.org/daf/anti-bribery/44176910.pdf.
93. OECD-irányelvek, XI.1-2. pont.
94. OECD-irányelvek, X.2-3. pont.
95. OECD irányelvek, IX.1-2; CFS-RAI elv 7.iv.
96. CFS-RAI-elvek, 7.ii. pont; a növénygenetikai források élelmezési és mezőgazdasági felhasználásáról szóló nemzetközi egyezmény, 9.3. cikk.
97. OECD-irányelvek, IX. pont.

A. Melléklet Hivatkozások

- CAO (2013) *Éves jelentés*, Megfelelési Tanácsadó Ombudsman, Washington DC.
- CAO (2008), *A Guide to Designing and Implementing Grievance Mechanisms for Development Projects* (Útmutatás a fejlesztési projektek panaszkezelési mechanizmusainak megtervezéséhez és megvalósításához), Útmutató, Megfelelési Tanácsadó Ombudsman, Washington DC.
- DEFRA (2003), „Előszó”, a *The Code of Recommendations for the Welfare of Livestock* (Az állatállomány jóllétére vonatkozó ajánlási kódex), az Egyesült Királyság Környezetvédelmi, Élelmiszerügyi és Vidékügyi Minisztériuma (Department of Environment, Food and Rural Affairs), London.
- EC (2011), *Report - A Sectoral Approach to CSR to Tackle Societal Issues in the Food Supply Chain* (Jelentés: A CSR ágazati megközelítése az élelmiszerellátási láncban felmerülő társadalmi problémák megoldásáért), az élelmiszer-ellátási lánc működésének javításával foglalkozó magas szintű fórum, az agrár-élelmiszeripar versenyképességével foglalkozó szakértői platform, Európai Bizottság, Brüsszel.
- FAO (2013), *Trends and Impacts of Foreign Agricultural Investment in Developing Country Agriculture: Evidence from Case Studies* (A külföldi mezőgazdasági beruházások trendjei és hatásai a fejlődő országok mezőgazdaságában: Esettanulmányokból származó bizonyítékok) Élelmezési és Mezőgazdasági Szervezet, Róma.
- FAO (2011), *Report of Expert Meeting on International Investment in the Agricultural Sector of Developing Countries* (A fejlődő országok mezőgazdasági ágazatába irányuló külföldi befektetésekkel foglalkozó szakértői értekezlet jelentése), 2011. november 22-23., Élelmezési és Mezőgazdasági Szervezet, Róma.
- FAO (2010), *Principles for Responsible Agricultural Investment that Respects Rights, Livelihoods and Resources* (A jogokat, a megélhetést és az erőforrásokat tiszteletben tartó, felelősségteljes mezőgazdasági beruházásra vonatkozó elvek) a FAO, az IFAD, az UNCTAD és a Világbank csoport által készített vitaanyag, Élelmezési és Mezőgazdasági Szervezet, Róma.
- IFC (2014), *Improving Animal Welfare in Livestock Operations* (Az állattólét javítása az állattenyésztési műveletekben), jó gyakorlatokról szóló megjegyzés, Nemzetközi Pénzügyi Társaság, Washington DC.
- IFC (2012), *IFC Performance Standards* (IFC teljesítményszabványok), Nemzetközi Pénzügyi Társaság, Washington DC.
- IFC (2009), *Addressing Grievances from Project-affected Communities - Guide for Projects and Companies Designing Grievance Mechanisms* (A projektek által érintett közösségek panaszainak kezelése: Útmutatás a projekteknek és a vállalatoknak a panaszkezelési mechanizmusok megtervezéséhez), 7. sz. jó gyakorlatokról szóló megjegyzés, Nemzetközi Pénzügyi Társaság, Washington DC.
- IFPRI (2006), *Occupational Health Hazards of Agriculture - Understanding the Links between Agriculture and Health* (Foglalkozási egészségveszélyeztető tényezők a mezőgazdaságban: A mezőgazdaság és az egészség közötti összefüggések megértése), 13(8) sz. tájékoztató, Nemzetközi Élelmezéspolitikai Kutatóintézet, Washington DC.
- ILO (2011a), “Unleashing rural development through productive employment and decent work: Building on 40 years of ILO work in rural areas” („A vidékfejlesztés elindítása produktív foglalkoztatás és tisztességes munka révén: Az ILO 40 éves munkájának felhasználása a vidéki területeken”), *Tanulmány az irányítási szerv foglalkoztatási és szociálpolitikai bizottsága számára*, Nemzetközi Munkaügyi Szervezet, Genf.
- ILO (2011b), *Safety and Health in Agriculture* (Biztonság és egészségvédelem a mezőgazdaságban), *Gyakorlati útmutató*, Nemzetközi Munkaügyi Szervezet, Genf.
- ILO (2008), *The Labour Principles of the United Nations Global Compact: A Guide for Business* (Az Egyesült Nemzetek Globális Megállapodásának munkaügyi elvei: Útmutató a vállalkozásoknak), Nemzetközi Munkaügyi Szervezet, Genf.
- ILO (2006), *Tripartite Declaration of Principles concerning Multinational Enterprises and Social Policy* (Háromoldalú nyilatkozat a multinacionális vállalatokról és a szociális

- politikára vonatkozó elvekről), Nemzetközi Munkaügyi Szervezet, Genf.
- ILO (2005), *Safety and Health in Agriculture (Biztonság és egészségvédelem a mezőgazdaságban)*, Nemzetközi Munkaügyi Szervezet, Genf.
- McDermott, M. et al. (2015), *Towards the Valuation of Unregistered Land (A nyilvántartásba nem vett föld értékelése felé)*, McDermott, M., Selebalo, C. and Boydell, S. tanulmánya a Világbank 2015-ös termőföldről és a szegénységről szóló konferenciáján tartott előadáshoz, Világbank, Washington DC.
- Munden Project (2013), *Global Capital, Local Concessions: A Data-Driven Examination of Land Tenure Risk and Industrial Concessions in Emerging Market Economies (Globális tőke, helyi koncessziók: A földbirtoklási kockázat és az ipari koncessziók adataalapú vizsgálata a feltörekvő piacgazdaságokban)*, The Munden Project Ltd.
- OECD (2011), *OECD Guidelines for Multinational Enterprises (Az OECD multinacionális vállalatok számára készült irányelvei)*, 2011-es kiadás, OECD Publishing, Paris. <http://dx.doi.org/10.1787/9789264115415-en>.
- OECD (2006), "OECD Risk Awareness Tool for Multinational Enterprises in Weak Governance Zones" („Az OECD erőteljesen irányított övezetekben multinacionális vállalkozások által alkalmazható kockázati tudatosságot szolgáló eszköze) in: *OECD multinacionális vállalatok számára készült irányelveiről szóló 2006-os éves jelentés: Üzleti tevékenység folytatása az erőteljesen irányított övezetekben*, OECD Publishing, Párizs, <http://dx.doi.org/10.1787/mne-2006-4-en>.
- RSPCA (2014), *Large-scale Farming, A Briefing Paper with an Emphasis on Dairy Farming (Nagyüzemi gazdálkodás: a tejtermelésre összpontosító tájékoztató tanulmány)*, az állatokkal szembeni kegyetlen bánásmód megakadályozására alakult királyi társaság (Royal Society for the Prevention of Cruelty to Animals,) Southwater.
- TI (2011), "Corruption in the land sector", („Korrupció a termőföld ágazatban) munkaanyag 04/2011, Transparency International.
- UN (2009), *Large-scale land acquisitions and leases - A set of minimum principles and measures to address the human rights challenge (Nagyszabású földvásárlások és bérletek - minimális elvek és intézkedések az emberi jogi kihívások kezeléséhez)*, az ENSZ élelemhez való joggal foglalkozó különleges előadója, A/HRC/13/33/3/Add.2 sz. ENSZ-dokumentum, www.srfood.org/images/stories/pdf/officialreports/20100305_a-hrc-13-33-add2_land_principles_en.pdf.
- UNCTAD (2009), *Transnational Corporations, Agricultural Production and Development (Transznacionális vállalatok, mezőgazdasági termelés és fejlődés)*, nemzetközi beruházásokról szóló jelentés, ENSZ Kereskedelmi és Fejlesztési Konferencia, New York és Genf.
- UNEP (2015), *Bank and Investor Risk Policies on Soft Commodities, A Framework to Evaluate Deforestation and Forest Degradation Risk in the Agricultural Value Chain (Bankok és befektetők „soft commodity” termékekre vonatkozó kockázati politikája: keretrendszer az erdőirtással és erdőpusztulással kapcsolatos kockázatok értékeléséhez a mezőgazdasági értékláncban)*, az ENSZ Környezetvédelmi Programja.
- UN HABITAT (2015), *Issue Papers and Policy Units of the Habitat III Conference (A Habitat III konferencia vitadokumentumai és politikai egységei)*, a lakhatással és a fenntartható városfejlesztéssel kapcsolatos ENSZ-konferencia, Nairobi.
- WB és UNCTAD (2014), *The Practice of Responsible Investment in Larger-Scale Agricultural Investments – Implications for Corporate Performance and Impacts on Local Communities, (A felelősségteljes beruházás gyakorlata a nagyszabású mezőgazdasági befektetésekben: Következmények a vállalati teljesítményre és hatások a helyi közösségekre)*, a Világbank 86175-GLB sz. jelentése, mezőgazdasági és környezetvédelmi szolgáltatásokról szóló 08. sz. vitaanyag, a Világbank és az ENSZ Kereskedelmi és Fejlesztési Konferenciája, Washington DC.

B. Melléklet

Az őslakos népekkel való párbeszéd

Ahogy a vállalkozáspolitikaminta kimondta, a közösségekkel jóhiszemű, hatékony és érdemi párbeszédet kell lefolytatni bármilyen őket érintő művelet megkezdése előtt, továbbá a műveletek ideje alatt és végén is. Bizonyos nemzetközi okiratok és előírások továbbá kimondják az államok arra vonatkozó kötelezettségét, hogy egyeztetést folytassanak az őslakos népek szabad, előzetes és tájékoztatáson alapuló beleegyezésének (FPIC) megszerzése céljából bármilyen, a termőföldjeiket vagy területeiket, illetve egyéb erőforrásaikat érintő projekt jóváhagyása előtt.¹ Egyes emberi jogi szervek és őslakos népek szerint a szabad, előzetes és tájékoztatáson alapuló beleegyezés fogalma az őslakosok önrendelkezési, területi és kulturális jogaira alapul, és e jogok érvényesüléséhez szükséges. Egyes országok rendelkeznek olyan nemzeti jogszabályokkal, amelyek összhangban vannak az egyeztetés és a FPIC megszerzése iránti kötelezettségvállalással.²

A CFS-RAI-elvek és a VGGT érdemi egyeztetésekre szólít fel az őslakos népek szabad, előzetes és tájékoztatáson alapuló beleegyezése céljából. Néhány jelentős agrár-élelmiszeripari vállalkozás és mezőgazdasági terményekről szóló kerekasztal ráadásul elő is írja a FPIC megszerzését bizonyos körülmények között. A Fenntartható Pálmaolaj Kerekasztal (RSPO) például megköveteli az érintett csoportok szabad, előzetes és tájékoztatáson alapuló beleegyezését a földterület pálmaolaj-ültetvényként való használatához.³ Az OECD-irányelvek ugyan hivatkoznak az őslakos népek jogaira vonatkozó ENSZ-okiratra a kedvezőtlen emberi jogi hatások kapcsán, de nem tesznek említést a szabad, előzetes és tájékoztatáson alapuló beleegyezésről.⁴

Az őslakos népek meghatározása

Az őslakos népek fogalmának nincs egységes meghatározása, és az őslakos csoportok nem alkotnak homogén egységeket. A Nemzetközi Munkaügyi Szervezet (ILO) – 169. sz. Egyezményét felhasználva – úgy jellemezte az őslakos népeket mint elkülönült társadalmi és kulturális csoportokat, amelyek különböző mértékben rendelkeznek az alábbi tulajdonságokkal:

- egy külön kulturális csoport tagjaiként határozzák meg önmagukat
- hagyományos életmódok
- olyan kultúra és életmód, amely különbözik a nemzeti népesség más rétegeitől, pl. megélhetésük módja, nyelvük, szokásaik tekintetében, stb.
- saját társadalmi rendszerrel rendelkeznek, amelynek részét képezhetik hagyományos szokások és/vagy törvények.⁵

Az őslakosként való önmeghatározást úgy kell tekinteni, mint az őslakos népek meghatározásának alapvető kritériumát.⁶

Az őslakos népek más érintett csoportokhoz képest másként és súlyosabb mértékben tapasztalhatnak kedvezőtlen hatásokat a földhöz való kapcsolatuk miatt, amely gyakran jelentős szerepet játszik

a társadalmi, kulturális és vallási gyakorlataikban, kultúrájukban és társadalmi-gazdasági státuszukban. Gyakran a népesség leginkább marginalizált és kiszolgáltatott rétegeihez tartoznak. Gyakran tapasztalnak diszkriminációt és küzdenek nagyarányú szegénységgel, így a kedvezőtlen hatásoknak jobban ki vannak szolgáltatva és kevésbé ellenállóak azokkal szemben. Függetlenül a jogi keretrendszeről, amelyben egy adott művelet zajlik, gyakran szokásjogon alapuló vagy hagyományos jogokkal rendelkeznek a földhöz való kapcsolatuk, kultúrájuk és társadalmi-gazdasági státuszuk alapján:

- **Föld:** Az őslakos népek gyakran speciális kötődéssel rendelkeznek őseik földje iránt és/vagy a fölött szokásjogon alapuló jogaik vannak. Ez a földhöz való kapcsolat az őslakos népek egyik sajátossága, és ezért a földdel összefüggő hatások – mint például a földhöz való korlátozott vagy elvesztett hozzáférés, illetve a környezetromlás – az őslakos népeket, megélhetésüket és kultúrájukat súlyosabban érintheti, mint más, nem őslakos érdekelt csoportokat. Az is előfordul, hogy az őslakos népek szokásjogon alapuló földhasználati jogait a nemzeti törvények nem ismerik el. Az egyeztetéseknek fel kell tárniuk a szent helyekkel és kulturális jelentőségű területekkel összefüggő eszmei értékeket.
- **Kultúra:** Az őslakos népek egyedi kulturális értékekkel és jellemzőkkel rendelkezhetnek, és ezeket figyelembe kell venni és tiszteletben kell tartani a velük való párbeszéd során. A magánszféra védelmével összefüggő kérdések például különös fontossággal bírhatnak az őslakos népek számára, pl. a társadalmi és kulturális diszkrimináció és marginalizáció öröksége vagy a többségi kultúrával való kapcsolat hiányából adódó érzékenység miatt. Ilyen esetekben a párbeszéd megfelelő gyakorlatának része lehet beleegyezés kérése a rituálékkal, ünnepekkel és beavatási szertartásokkal kapcsolatos információk rögzítése előtt, így elkerülve a kulturális élet megzavarását. Ez különös fontossággal bír akkor, amikor a műveletek áttelepítéshez és/vagy elmozdításhoz vezetnek. Mivel az őslakos népek hagyományos életmódja általában szorosan kapcsolódik egy konkrét területhez, az áttelepítés a szociális hálók elvesztéséhez, kultúra gyengüléséhez és a nyelv, valamint a sajátos identitás elvesztéséhez vezethet. A nagyszabású vállalkozási tevékenységekben való foglalkoztatást egyes őslakos népek hátrányosnak tekintik a hagyományos tevékenységek szempontjából. Előfordulhat, hogy a pénzen alapuló gazdaság bevezetése nem összeegyeztethető az idáig fennálló cserekapcsolatokkal. Az őslakos népekkel való párbeszéd azonosíthatja azokat a módokat, amelyekkel ezeket a hatásokat mérsékelni lehet, és képet adhat a törekvéseikről és prioritásaikról.
- **Társadalmi-gazdasági helyzet:** A világ sok részén az őslakos népek a népesség leginkább marginalizált és kiszolgáltatott rétegeihez tartoznak. Gyakran tapasztalnak diszkriminációt és küzdenek nagyarányú szegénységgel, valamint társadalmi hátrányokkal. Sok esetben kevésbé tájékozottak a jogaikat és a kulturális örökségüket illetően, és kevésbé képesek azok megvédésére. Ez azt jelenti, hogy gyakran kevésbé ellenállóak a sokkokkal és a kedvezőtlen hatásokkal szemben, és jobban ki vannak szolgáltatva a súlyos gazdasági és társadalmi következményeknek. Előfordulhat, hogy egyedi nyelvjárást beszélnek vagy az információk közlésében szájhagyományra hagyatkoznak, ami nehézséget okozhat az információ hatékony közlése tekintetében, és az egyeztetés és párbeszéd innovatív módszereit teheti szükségessé. Fontos azt is figyelembe venni, hogy lehetnek történelmi sérelmeik, amelyek nehezíthetik a tevékenységeket.

Az őslakos csoportokban vannak olyan egyének, akik a kedvezőtlen hatásokat másként élik meg, és olyan kiszolgáltatottabb csoportok is, mint a nők és a gyerekek, ezért rájuk a párbeszéd folyamatában különös figyelmet kell fordítani.

A szabad, előzetes és tájékoztatáson alapuló beleegyezés megvalósítása

A vállalkozásoknak mindenkor be kell tartaniuk a hazai törvényeket és rendeleteket, továbbá tiszteletben kell tartaniuk a releváns nemzetközileg elismert emberi jogokat is.⁷ A szabályozási vagy működési követelményektől függetlenül és a projekttervezés teljes ideje alatt számítaniuk kell arra, hogy az őslakos népek számítanak a szabad, előzetes és tájékoztatáson alapuló beleegyezésüket kérő egyeztetésre, és ha ezek a várakozásaik nem teljesülnek, az kockázatokat teremthet. Azokban az országokban ahol a FPIC nem kötelező, a vállalkozásoknak figyelembe kell venniük a helyi elvárásokat, az őslakos népeket⁸ érintő kockázatokat, valamint azokat, amelyek a műveleteik számára merülhetnek fel a helyi ellenállás miatt. Olyan együttműködési stratégiát kell folytatniuk, amely megfelel az őslakos népek legitim elvárásainak, amennyiben azok nem sértik a hazai törvényt.

Ebben a tekintetben az alábbi kulcsfontosságú lépések hasznosak lehetnek az őslakos népekkel folytatott párbeszédhez, amikor a vállalkozás a szabad, előzetes és tájékoztatáson alapuló beleegyezés elvét kívánja érvényesíteni:

- Az érintett őslakos népekkel meg kell állapodni egy egyeztetési folyamatban, amely a szabad, előzetes és tájékoztatáson alapuló beleegyezés megszerzése felé vezet. A folyamatnak meg kell határozni azokat a konkrét jelenlegi és jövőbeli tevékenységeket, amelyekhez beleegyezést kell kérni.⁹ Egyes esetekben célszerű lehet formális vagy informális megállapodás útján kötelezettséget vállalni e folyamat betartása iránt.¹⁰ A folyamatnak mindenkor jóhiszemű, kényszerítéstől, megfélemlítéstől és manipulációtól mentes tárgyalásra kell alapulnia.
- Egyeztetni kell és meg kell állapodni arról, hogy mi minősül megfelelő beleegyezésnek az érintett őslakos népek számára a kormányzati intézményeik, a szokásjog és a szokásos gyakorlatok szerint, pl. a közösség többségi szavazata vagy az idősek tanácsának jóváhagyása. Az őslakos népeknek biztosítani kell a részvételt saját szabadon megválasztott képviselőik, illetve szokásjogi vagy egyéb intézményeik útján.
- A beleegyezés megszerzésére irányuló folyamatot a projekttervezés során a lehető leghamarabb meg kell indítani, még az előtt, hogy azok a tevékenységek, amelyekhez beleegyezést kell kérni, megkezdődnének vagy engedélyezésre kerülnének.
- Az FPIC kérelmezésének folyamatát ismétlődőnek, nem pedig egyszeri egyeztetésnek kell tekinteni. A helyi közösséggel folytatott folyamatos párbeszéd bizalmi kapcsolat kialakulásához és kiegyensúlyozott megállapodáshoz vezet, ami a projekt számára minden fázisban előnyt fog jelenteni.
- A tevékenységekről minden információt olyan módon kell megadni az őslakos közösségeknek, amely időszzerű, objektív, pontos és érthető a számukra.
- Dokumentálni kell a megszületett kötelezettségvállalásokat/megállapodásokat – ideértve adott esetben annak pontosítását, hogy mely tevékenységek esetén adták meg, illetve tagadták meg a beleegyezést, a beleegyezés feltételeit, a folyamatban lévő tárgyalások területeit – és ezt a dokumentációt számukra érthető formában és nyelven, kellő időben meg kell osztani az őslakos közösséggel.
- Meg kell határozni, hogy milyen intézkedés(eke)t fognak tenni akkor, ha: a) az őslakos népek megtagadják a tárgyalásokat; és b) az őslakos népek nem adják meg a beleegyezésüket a területeken végzett tevékenységekhez.

Reagálás a beleegyezés hiányára és a párbeszéd megtagadására

Ha egy őslakos közösség megtagadja a beleegyezést, a vállalatnak konzultálnia kell a közösséggel, hogy megtudja, hogy milyen okok állnak a beleegyezés megtagadása mögött, és hogy a fennálló aggályokat lehet-e kezelni vagy rendezni. A korábban megadott, szabad, előzetes és tájékoztatáson alapuló feltételek mellett korábban már megadott beleegyezést nem lehet önkényesen visszavonni.

Azok az esetek, amikor nem várható beleegyezés vagy az őslakos népek megtagadják a párbeszédet, jelentős kockázatot jelenthetnek a vállalkozás, és kedvezőtlen hatásokat az őslakos népek számára. Olyan helyzetekben, amikor a projekt folytatása kedvezőtlen hatással jár az őslakos népekre nézve, a vállalkozásnak meg kell tennie a szükséges lépéseket az ilyen hatások megszüntetése vagy megelőzése érdekében.¹¹

Ha a kellő gondosság alkalmazása során a vállalat megállapítja,¹² hogy egy tevékenység folytatásához beleegyezésre van szükség, és a közösen elfogadott folyamat még nem ért el a beleegyezés szakaszába, a tevékenységeket csak akkor lehet folytatni, ha a szabad, előzetes és tájékoztatáson alapuló beleegyezés hamarosan várható. Például egy a Nemzetközi Pénzügyi Társaság (IFC) által finanszírozott projekt nem folytatódhat – függetlenül bármilyen állami engedélytől –, ha ahhoz az őslakos népségek áttelepítésére van szükség, és a szabad, előzetes és tájékoztatáson alapuló beleegyezést még nem szerezték meg tőlük.

Kivonatok a meglévő okiratokból és előírásokból

Előírás	A szabad, előzetes és tájékoztatáson alapuló beleegyezéshez kapcsolódó szöveg
Az ENSZ őslakosok jogairól szóló nyilatkozata (UNDRIP)*	<p><i>Nem történhet áttelepítés az érintett őslakosok szabad, előzetes és tájékoztatáson alapuló beleegyezése nélkül (10. cikk).</i></p> <p><i>Az államok kötelesek az őslakos népekkel együttműködésben kidolgozott hatékony jogorvoslati mechanizmusokat biztosítani – amelyek része lehet az eredeti állapot helyreállítása is – a tőlük szabad, előzetes és tájékoztatáson alapuló beleegyezésük nélkül, törvényeik, tradícióik és szokásaik megsértésével elvett kulturális, intellektuális, vallási és spirituális tulajdonuk vonatkozásában (11. cikk).</i></p> <p><i>Az államok kötelesek jóhiszeműen egyeztetni és együttműködni az érintett őslakos népekkel azok képviselői intézményeiken keresztül, hogy megszerezzék szabad, előzetes és tájékoztatáson alapuló beleegyezésüket bármilyen, a földjeiket vagy területeiket, illetve más erőforrásaikat érintő – különösen az ásványok, víz és más erőforrások fejlesztésével, hasznosításával vagy kiaknázásával kapcsolatos – projekt jóváhagyása előtt (32. cikk).</i></p> <p>További hivatkozásokat a szabad, előzetes és tájékoztatáson alapuló beleegyezésre a 19, a 29. és a 30. cikk tartalmaz.</p> <p><i>Abban az esetben, amikor e népek áttelepítését kivételes intézkedésként szükségesnek minősítik, az áttelepítés csak a szabad és tájékoztatáson alapuló beleegyezésükkel valósulhat meg. Abban az esetben, ha a beleegyezésüket nem lehet megszerezni, akkor az áttelepítés csak a nemzeti törvények és rendeletek által meghatározott, megfelelő eljárásokat követően valósulhat meg, ideértve adott esetben nyilvános vizsgálatokat is, amelyek lehetővé teszik az érintett népek hatékony képviseletét (16. cikk).</i></p>
Az ILO 169. számú egyezménye az őslakos és törzsi népekről**	
CFS-RAI Elvek	<p><i>struktúrákat kell magában hordoznia...az őslakos népekkel folytatott hatékony és érdemi,</i></p> <p><i>A mezőgazdasági és élelmiszerrendszerekbe irányuló felelősségteljes</i></p>

Előírás	A szabad, előzetes és tájékoztatáson alapuló beleegyezéshez kapcsolódó szöveg
VGGT	<p><i>saját képviselő intézményeiken keresztül történő egyeztetések útján, hogy megszerezzék az őslakos népek jogairól szóló ENSZ-nyilatkozat szerinti szabad, előzetes és tájékozott beleegyezésüket, miközben megfelelően figyelembe veszik az egyes államok egyedi álláspontjait és megértését is (9.9. bekezdés).</i></p> <p><i>Az államoknak és más feleknek jóhiszemű egyeztetést kell folytatniuk az őslakos népekkel bármilyen olyan projekt kezdeményezése, vagy bármilyen olyan jogszabályi vagy közigazgatási intézkedés elfogadása és végrehajtása előtt, amely érinti azokat az erőforrásokat, amelyekhez a közösségeknek jogai fűződnek. Az ilyen projekteknek az őslakos népekkel folytatott hatékony és érdemi, saját képviselő intézményeik keresztül történő egyeztetésen kell alapulniuk, hogy megszerezzék az őslakos népek jogairól szóló ENSZ-nyilatkozat szerinti szabad, előzetes és tájékozott beleegyezésüket, miközben megfelelően figyelembe veszik az egyes államok egyedi álláspontjait és megértését is (9.9. bekezdés).</i></p> <p><i>Őslakos népek és közösségek esetén az államoknak biztosítaniuk kell, hogy minden intézkedés összhangban legyen a nemzeti és nemzetközi jog szerint fennálló kötelezettségeikkel, és megfelelően tekintetbe veszik a regionális és nemzetközi okiratok szerinti önkéntes kötelezettségvállalásokat is, ideértve adott esetben a független országokban lévő bennszülött és törzsi népekről szóló 169. sz. ILO-egyezményből, valamint az őslakosok jogaira vonatkozó ENSZ-nyilatkozatból származóakat is (12.7. bekezdés).</i></p>
Akwé: Kon Iránymutatások	<p><i>A kulturális hatásvizsgálatok lefolytatásában megfelelően figyelembe kell venni a hagyományos tudás, innovációk és a gyakorlatok birtokosait, valamint magát a tudást is... Titok vagy szent tudás megosztása esetén előzetes, tájékoztatáson alapuló beleegyezést és megfelelő védelmi intézkedéseket kell biztosítani (29. bekezdés).</i></p> <p><i>Az alábbi általános szempontokat szintén figyelembe kell venni a hatásvizsgálatok lefolytatásakor olyan javasolt fejlesztés esetén, amely szent helyen és az őslakos vagy helyi közösségek által hagyományosan lakott vagy használt földterületeken és vízterületeken történik, vagy ezekre várhatóan hatással lesz:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> <i>• Az érintett őslakosok és helyi közösségek előzetes, tájékoztatáson alapuló beleegyezése: Ha a nemzeti jogrendszer megköveteli az őslakos és helyi közösségek előzetes, tájékoztatáson alapuló beleegyezését, a vizsgálati folyamatnak meg kell vizsgálnia, hogy ezt az előzetes, tájékoztatáson alapuló beleegyezést megszerezték-e. A hatásvizsgálati folyamat különböző fázisaihoz kapcsolódó előzetes, tájékoztatáson alapuló beleegyezésnek figyelembe kell vennie az őslakos és helyi közösségek jogait, tudását, innovációit és gyakorlatait; a megfelelő nyelv és folyamat alkalmazását; elegendő idő biztosítását, és pontos, tényszerű és jogi szempontból helyes információ nyújtását. Az eredeti fejlesztési javaslat módosításai az érintett őslakos és helyi közösségek további előzetes, tájékoztatáson alapuló beleegyezését kívánják meg (53. bekezdés).</i> <i>• A kulturális, környezeti és társadalmi hatásvizsgálatokban használt hagyományos tudás, innovációk, gyakorlatok és technológiák</i>

Előírás	A szabad, előzetes és tájékoztatáson alapuló beleegyezéshez kapcsolódó szöveg
IFC teljesítményszabványok	<p><i>feletti tulajdonjog, védelme és ellenőrzése... Az ilyen tudást csak az adott hagyományos tudás tulajdonosainak előzetes, tájékoztatáson alapuló beleegyezésével lehet felhasználni (60. bekezdés).</i></p>
	<p><i>A szabad, előzetes és tájékoztatáson alapuló beleegyezésnek nincs univerzálisan elfogadott definíciója (...). A szabad, előzetes és tájékoztatáson alapuló beleegyezés az 1. sz. teljesítményszabványban leírt „Tájékoztatáson alapuló egyeztetés és részvétel” folyamatára épül, és azt bővíti ki, és ez a beleegyezés az ügyfél és az őslakos népek érintett közösségei közötti jóhiszemű egyeztetéseken keresztül valósul meg. Az ügyfél a következőket dokumentálja: (i) kölcsönösen elfogadott folyamat az ügyfél és az Őslakos népek Érintett közösségei között, és (ii) a felek közötti megállapodásra, mint a tárgyalások eredményére vonatkozó bizonyíték. A szabad, előzetes és tájékoztatáson alapuló beleegyezés nem feltétlenül kíván meg egyhangúságot, és akkor is megvalósulhat, ha a közösségen belül egyének vagy csoportok kifejezetten nem értenek egyet.</i></p> <p><i>Az őslakos népek érintett közösségei különösen kiszolgáltatottak lehetnek a földjük és a természeti és kulturális erőforrásokhoz való hozzáférésük elvesztésével, elidegenítésével vagy kiaknázásával szemben. Ennek a kiszolgáltatottságnak az elismeréseként az ügyfél köteles megszerezni az őslakos népek érintett közösségeinek szabad, előzetes és tájékoztatáson alapuló beleegyezését a következő körülmények fennállása esetén:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>A hagyományos tulajdonjogokkal vagy a szokásjogon alapuló használattal érintett földekre és természeti erőforrásokra kifejtett hatások.</i> • <i>Az őslakos népek áttelepítése a hagyományos tulajdonjogokkal vagy a szokásjogon alapuló használattal érintett földekről és természeti erőforrásokból: Az ügyfél megvalósítható alternatív terveket vesz fontolóra, hogy elkerülje az őslakos népek áttelepítését a hagyományos tulajdonjogokkal vagy a szokásjogon alapuló használattal érintett földekről és természeti erőforrásokból. Amennyiben az áttelepítés elkerülhetetlen, az ügyfél nem folytatja a projektet, kivéve, ha megszerezte a szabad, előzetes és tájékoztatáson alapuló beleegyezést.</i> • <i>Kritikus kulturális örökség: Ha a kritikus kulturális örökségre gyakorolt jelentős projekt-hatások elkerülhetetlenek, az ügyfél megszerzi az őslakos népek érintett közösségeinek szabad, előzetes és tájékoztatáson alapuló beleegyezését. Ha a projekt javaslatot tesz az őslakos népek tudást, innovációkat vagy gyakorlatokat magába foglaló kulturális örökségének kereskedelmi célú felhasználására, az ügyfél megszerzi az őslakos népek érintett közösségeinek szabad, előzetes és tájékoztatáson alapuló beleegyezését.</i>

* A 2007-es Nyilatkozat egy nem kötelező érvényű dokumentum, amelyet az ENSZ Közgyűlése 143 ország támogatása, 4 ország ellenszavazata és 11 tartózkodása mellett fogadott el. Ez kifejezi a politikai akaratukat.

** Ez az 1989-es Egyezmény kötelező érvényű arra a 22 országra nézve, amelyek ratifikálták. Az ILO-n belüli elfogadása az ILO három tagcsoportja közötti konszenzust jelenti az őslakos és törzsi népek jogairól, valamint a kormányok e jogok védelmével kapcsolatos kötelezettségeiről. Az Egyezmény alapjai a következők: az őslakos népek kulturái és életmódja iránti tisztelet, a földhöz és a természeti erőforrásokhoz fűződő jogok elismerése, valamint azon jogok elismerése, hogy meghatározzák saját fejlesztési prioritásaikat. Legfőbb elvei az egyeztetés és a részvétel.

További iránymutatásért a szabad, előzetes és tájékoztatáson alapuló beleegyezésről

- Az őslakos népek jogairól szóló szakértői mechanizmus (2011), Szakértői mechanizmus 2. sz. tanács: őslakos népek és a döntéshozatalban való részvételhez való jog. Genf.
- Foley-Hoag (2010), Lehr, A. és Smith, G.: Implementing a corporate free, prior, and informed consent policy: benefits and challenges (A szabad, előzetes és tájékozott beleegyezésre vonatkozó vállalati politika bevezetése: előnyök és kihívások) www.foleyhoag.com/publications/ebooks-and-white-papers/2010/may/implementing-a-corporate-free-prior-and-informed-consent-policy.
- FAO (2014), Respecting free, prior and informed consent - Practical guidance for governments, companies, NGOs, indigenous peoples and local communities in relation to land acquisition (A szabad, előzetes és tájékoztatáson alapuló beleegyezés tiszteletben tartása: Gyakorlati iránymutatás a kormányok, vállalatok, NGO-k, őslakos népek és helyi közösségek számára a földfelvásárlással kapcsolatban), Földhasználat-irányításra vonatkozó technikai útmutatás 3.
- ILO (2013), Understanding the Indigenous and Tribal Peoples Convention, 1989 (No.169) (A bennszülött és törzsi népekről szóló egyezmény értelmezése), Kézikönyv az ILO három tagcsoportja számára, nemzetközi munkaügyi szabványokkal foglalkozó osztály, Nemzetközi Munkaügyi Szervezet, Genf.
- OECD (2016), *OECD Due Diligence Guidance for Meaningful Stakeholder Engagement in the Extractive Sector (Az érdekelt felekkel folytatott érdemi párbeszéd érdekében a kitermelő ágazatban követendő kellő gondosságra vonatkozó OECD-iránymutatás)*, hamarosan, OECD Publishing, Paris.
- Oxfam Australia (2005), Hill, C., Lillywhite, S. and Simon, S., Carlton: Guide to free, prior and informed consent (Útmutatás a szabad, előzetes és tájékoztatáson alapuló beleegyezésről) Victoria, Ausztrália.
- RSB (2011), RSB guidelines for land rights: respecting rights, identifying risks, avoiding and resolving disputes and acquiring lands through free, prior and informed consent (Az RBS irányelvei a termőföldre fűződő jogokról: jogok tiszteletben tartása, kockázatok azonosítása, viták elkerülése és megoldása és földfelvásárlás szabad, előzetes és tájékoztatáson alapuló beleegyezés útján), a fenntartható bioüzemanyagokról szóló kerekasztal, Genf.
- Az ENSZ őslakos kérdéseket megvitató állandó fóruma (2005), A szabad, előzetes és tájékoztatáson alapuló beleegyezéssel és az őslakos népekkel kapcsolatos módszertanokkal foglalkozó nemzetközi munkaértekezlet jelentése. Az ENSZ őslakos kérdéseket megvitató állandó fórumának negyedik ülésére benyújtott E/C.19/2005/3 sz. dokumentum, május 16-17.
- Világbank (2005), Működési szabályzat 4.10: Őslakos népek. Washington, D.C.

B. Melléklet Megjegyzések

1. Az őslakos népekre vonatkozó nemzetközi okiratok az UNDRIP és a 169. sz. ILO-egyezmény. Az UNDRIP azt javasolja, hogy az államok egyeztessenek és működjenek együtt az érintett őslakos népekkel, hogy megszerezzék a szabad előzetes, és tájékoztatáson alapuló beleegyezésüket számos helyzetben, például olyan projektek esetén, amelyek érintik termőföldjeiket és területeiket vagy más erőforrásaikat (19. és 32. cikk). A 169. sz. ILO-egyezmény – amely jogi kötelező erővel bír azokra az országokra nézve, amelyek ratifikálták azt – előírja a részes államoknak, hogy folytassanak egyeztetést az őslakos népekkel, hogy megállapodásra jussanak velük, vagy megszerezzék beleegyezésüket a javasolt intézkedésekhez (6. cikk). Az Egyezmény beleegyezéssel kapcsolatos útmutatásához tekintse meg az ILO kézikönyvét az Ilo háromoldalú résztvevői számára: Az Őslakos és Törzsi népek megértéséről szóló egyezmény (ILO Tripartite Constituents – Understanding the Indigenous and Tribal Peoples Convention), 1989 (169. sz.) (2013). Más ENSZ-szervek szerint a szabad, előzetes és tájékoztatáson alapuló beleegyezésről szóló nemzetközi előírások egyaránt vonatkoznak a nem állami szereplőkre is. Ezek között a szervek között van az ENSZ őslakos kérdéseket megvitató állandó fóruma, az ENSZ emberi jogok, transznacionális vállalatok és más üzleti vállalkozások ügyével foglalkozó munkacsoportja, az ENSZ őslakos népek jogaival foglalkozó különleges előadója, az ENSZ őslakos népek jogaival foglalkozó szakértői mechanizmusa, valamint számos, az ENSZ emberi jogi egyezményei által létrehozott testület.
2. FAO, „A szabad, előzetes és tájékoztatáson alapuló beleegyezés tiszteletben tartása: Gyakorlati iránymutatás a kormányok, vállalatok, NGO-k, őslakos népek és helyi közösségek számára a földfelvásárlással kapcsolatban” (2014), 7. o. www.fao.org/3/a-i3496e.pdf.
3. Az RSPO igazgatósága által jóváhagyott és az RSPO 2013. április 25-ei rendkívüli közgyűlésén az RSPO-tagok által elfogadott „Fenntartható palmaolaj-termelésre vonatkozó alapelvek” kimondja, hogy a termőföld palmaolajra való felhasználása nem gyengíti más felhasználók jogi, szokásjogon alapuló vagy használati jogait azok szabad, előzetes és tájékoztatáson alapuló beleegyezése nélkül (2.3. alapelv). Ennek bizonyítására a FPIC folyamatát részletező, megtárgyalt megállapodások másolatainak elérhetőnek kell lenniük és tartalmazniuk kell: a) Bizonyítékot, hogy a közösségek valamennyi érintett csoportjával folytatott egyeztetés és tárgyalás útján egy terv került kidolgozásra, és hogy tájékoztatták az összes érintett csoportot, többek között azokról a lépésekről, amelyeket a döntéshozatalba való bevonásuk céljából kell tenni; b) Bizonyíték, hogy a társaság tiszteletben tartotta a közösségek azzal kapcsolatos döntéseit, hogy megadják vagy megtagadják-e a beleegyezésüket a műveletbe, amikor ez a döntés megszületett; c) Bizonyíték, hogy a földjükön végrehajtott művelet engedélyezésének jogi, gazdasági, környezeti és társadalmi következményeit – beleértve a földjük jogállását érintő következményeket a társaság földhöz kapcsolódó jogcímének, koncessziójának vagy bérleti jogának megszűnése esetén – az érintett közösségek megértették és elfogadták.
4. Lásd az OECD-irányelvek, IV. 40. pontját: „[...] a vállalkozásoknak tiszteletben kell tartaniuk azon csoportokhoz vagy népekhez tartozó egyének emberi jogait, amelyek különös figyelmet igényelnek, amikor kedvezőtlen emberi jogi hatások érhetik őket. Ebben a tekintetben az ENSZ-okiratok tovább részletezték az őslakos népek emberi jogait [...]”
5. Az ILO 169. sz. egyezménye kimondja az őslakos és törzsi népek alábbi meghatározását. *Törzsi népek*: társadalmi, kulturális és gazdasági körülményei megkülönbözteti őket a nemzeti közösség más csoportjaitól, és helyzetüket teljesen vagy részben saját szokásaik, illetve tradícióik vagy külön törvények vagy rendelkezések szabályozzák; *Őslakos népek*: azon az alapon kell őslakos népnek tekinteni őket, hogy annak a népességnek leszármazottai, akik a hódítás vagy gyarmatosítás, illetve a jelen államhatárok kialakítása idején az országot, vagy

- azt a földrajzi régiót lakták, amelyhez az ország tartozik, és akik jogi helyzetüktől függetlenül fenntartják néhány vagy összes társadalmi, gazdasági, kulturális és politikai intézményüket.
6. Lásd az ILO 169. számú egyezményének 1.2. cikkét.
 7. OECD-irányelvek, I.2. és IV.1. pont.
 8. Az alábbi források további részleteket nyújtanak a közösségek szabad, előzetes és tájékoztatáson alapuló beleegyezésével kapcsolatos elvárásairól: *Guide to Free Prior and Informed Consent (Útmutató a szabad, előzetes és tájékoztatáson alapuló beleegyezéshez)*, http://resources.oxfam.org.au/pages/view.php?ref=588&search=mining&order_by=relevance&sort=DESC&offset=48&archive=0&k=&curpos=54, Oxfam Australia (2014); *Making Free Prior and Informed Consent a Reality: Indigenous Peoples and the Extractive Industries (A szabad, előzetes és tájékozott beleegyezés valósággá tétele: Őslakos népek és a kitermelő ágazatok)*, Doyle C. and Carino J., Middlesex University, PIPLinks & ECCR (2013), www.ecojesuit.com/wp-content/uploads/2014/09/Making-FPIC-a-Reality-Report.pdf.
 9. Az alábbi táblázatban említett nemzetközi okiratok pontosítják azokat a körülményeket, amelyekben a FPIC releváns, például olyan esetekben, ahol áttelepítésre van szükség.
 10. Felmerült, hogy a szabad, előzetes és tájékoztatáson alapuló beleegyezést lehet úgy értelmezni, mint a közösségi részvétel fokozottabb és formalizáltabb formáját. Ezért egyes esetekben a vállalkozások motiváltak lehetnek arra, hogy formálisabb egyeztetési folyamatot kezdjenek az őslakos területen vagy annak közelében tervezett olyan projekt kidolgozása során, amelynek jelentős kedvezőtlen hatásai lehetnek. See Lehr & Smith, *Implementing a Corporate Free Prior Informed Consent Policy (A szabad, előzetes és tájékoztatáson alapuló beleegyezésről szóló vállalati szabályzat végrehajtása)* www.foleyhoag.com/publications/ebooks-and-white-papers/2010/may/implementing-a-corporate-free-prior-and-informed-consent-policy, Foley Hoag (2010), 8. o. A Világ Erőforrásai Intézet (World Resources Insititute) azt javasolja a társaságoknak, hogy próbálják a szabad, előzetes és tájékoztatáson alapuló beleegyezés megszerzésére vonatkozó eljárások működőképessé tételének nehézségeit a folyamat jogi elismertetésén keresztül legyőzni – pl. formális megállapodás az érdekelt felek bevonásának más jó gyakorlataival ötvözve. Lásd *Development without Conflict: The Business Case for Community Consent, (Fejlesztés konfliktus nélkül: A közösségi beleegyezés üzleti modellje)*, Világ Erőforrásai Intézet (2007), http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:KBxXOS9628IJ:pdf.wri.org/development_without_conflict_fpic.pdf+&cd=1&hl=en&ct=clnk&gl=fr.
 11. OECD-irányelvek, II.B.18-19. és IV.40 és 42. pont.
 12. Jogi szakértői segítséget kell kérni az őslakos népekkel való párbeszédre vonatkozó jogi kötelezettségek tisztázása érdekében.

A felelősségteljes mezőgazdasági ellátási láncokra vonatkozó FAO–OECD-iránymutatás

Az OECD és a FAO abból a célból dolgozta ki jelen Iránymutatást, hogy segítse a vállalkozásokat a felelős vállalati magatartás előírásainak betartásában és a kellő gondosság követésében a mezőgazdasági ellátási láncok mentén, ezzel biztosítva, hogy műveleteik hozzájárulnak a fenntartható fejlődéshez. Az Iránymutatás négy részből áll:

- Egy vállalkozáspolitikai-mintából, amely meghatározza azokat az előírásokat, amelyeket a vállalkozásoknak be kell tartaniuk a felelősségteljes mezőgazdasági ellátási láncok kiépítése érdekében.
- Egy a kockázatalapú kellő gondosságra vonatkozó keretrendszerből, amely leírja azt az öt lépést, amelyet a vállalkozásoknak követniük kell annak érdekében, hogy azonosítsák, értékeljék, mérsékeljék a tevékenységeik kedvezőtlen hatásait, és megítélik, hogy milyen módon kezelik azokat.
- A vállalkozások számára felmerülő legfontosabb kockázatok, valamint az e kockázatok mérséklését szolgáló intézkedések leírásából.
- Az őslakos népekkel való párbeszédre vonatkozó iránymutatásból.

Tekintse meg ezt a kiadványt online a következő linken <http://dx.doi.org/10.1787/9789264251052-en>.

Ez a mű az OECD iLibrary felületén kerül közzétételre, amely összegyűjti az OECD valamennyi könyvét, folyóiratát és statisztikai adatbázisát. További információért látogasson el az www.oecd-ilibrary.org oldalra.